Biblioteca Centrală Regională Hunedoara-Deva

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

luceafărul

REVISTA A UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R.

Anul IV, Nr. 20 (79) • 15 octombrie 1961 • Apare la 1 și 15 ale lunii • 12 pagini — 1,50 lei

SECOLUL DE AUR

Există o frumoasă poezie a lui Nazim Hikmet intitulată : „Secolul XX", scrisă în 1948. E un dialog între eroul liric și iubita lui. Femeia visează cu ochii deschiși. Ea spune :

— De ne-am culca
și-am adormi
și ne-am trezi peste
un veac,
iubitul meu...

la care bărbatul îi răspunde printr-o pasionată pledoarie în apărarea secolului nostru, secolului în care el trăiește, în care luptă pentru o lume mai bună, exprimîndu-și mîndria de a fi fiul „acestui secol jalnic și măreț".

Femeia :

— „Dar peste-un veac,
iubitul meu...
— Peste un veac
de-acum încolo ? Nu.
Mult mai curînd,
și, peste orice piedici,
aceste zile vor pieri,
trezindu-se din nou
la viață,
și, spre sfîrșitul lui
va străluci,
încununat de frumusețe,
veacul acesta,
veacul meu,
această noapte-ngrozitoare
în care aurora
se zămislește-n chinuri,
va străluci sub
pulberea de raze
ca ochii tăi.
ca ochii tăi. Horea..."

Am citit și o dată această poezie. Am meditat adeseori, cu ani în urmă, asupra ei.

Am văzut de curînd filmul bulgar „Noi am fost tineri", premiat la festivalul din acest an, dela Moscova. El povestește un episod din lupta eroică a tineretului bulgar împotriva agresorilor fasciști. E un film care palpită de viață, de adevăr, de sinceritate, de patos revoluționar. Alături de tinerii organizați într-un grup de luptă apare figura episodică dar de neuitat a unei tinere fete infirme. Legată de fotoliul ei cu rotițe, stă în fața ferestrei. Fereastra dă spre o curte mizeră. Fata are o pasiune fotografiază. Vrea să alcătuiască un album al timpului ei, să prindă instantaneele sumbre, grotești, duioase, crude ale acelor zile. O vedem fixînd în obiectivul aparatului oberlihturile gemene ale ferestrei de peste drum, pe care benzile de hîrtie lipite amintesc două cifre : XX.

— Ce faci acolo ? o întrebă Dimo, băiatul din vecini pe care ea îl iubește în taină. Fetița infirmă are un umor trist.

— Admir secolul XX.

Avea dreptate fetița. Și acesta e secolul XX : o curte mizeră; țipătul sirenei de alarmă, bombardamente, camuflaj, întuneric, suferință. Dar secolul XX, așa cum ne-o spune prin graiul imaginilor filmul bulgar, e mai el însuși, mai adevărat, mai esențial, mai semnificativ în lupta cu întunericul, în cercurile albe de lumină ale lanternelor pe care tinerii revoluționari le țin în mînă, cercuri pe care le vedem luminînd caldarîmul străzilor, cercuri de lumină care înaintează, se caută, se întîlnesc, se ating, se îmbrățișează, și iar înaintează, dincolo de suferință, dincolo de moarte...

Nu demult am fost în Uniunea Sovietică. Am revăzut-o după mai bine de-un deceniu. Un deceniu e a zecea parte dintr-un secol. A cîta parte dintr-o viață? Dintr-o generație ? Din generația mea? Știam desigur din lecturi, din relatări orale cîte s-au transformat în acest interval, cunoșteam ritmul construcției desfășurate a comunismului, a economiei, a culturii U.R.S.S.

Dar, ca totdeauna, o distanță incalculabilă desparte ceea ce auzi, citești, de ceea ce vezi și trăiești prin propriile tale simțuri.

Am străbătut, pătrunsă de admirație și de nimire noile, imensele, splendidele cartiere ale Moscovei, Leningradului, Kievului.

Am privit liniile armonioase ale clădirilor, culorile lor vesele, magazinele moderne, elegante, pline de mărfuri și de cumpărători.

Am călătorit în TU 104, dela Moscova la Kiev, avînd ca vecini niște țărani din Siberia. Ei și-au lăsat desagii în garderoba din fundul avionului și s-au instalat în fotoliile confortabile, avînd aerul că toată viața n-au cunoscut decît asemenea mijloace de locomoțiune.

Am pătruns cu greu la expoziția desenatorului francez Jean Eiffel, deschisă în acele zile, la Kiev, din pricina publicului care stătea ciorchine la ușă, nemaiîncăpînd în sala arhiplină.

La „Ermitaj", în Leningrad, am putut avea o imagine sinoptică a evoluției pictorului italian Renato Guttuso, într-o bogată expoziție retrospectivă. Am aflat de asemenea cu satisfacție că muzeul „Ermitaj" i-a achiziționat cîteva din cele mai recente lucrări. Acestea reprezintă o etapă de echilibru, de maturizare, de umanism social profund în arta lui Guttuso.

Seara, la Moscova, pe treptele soclului, în jurul statuii lui Maiakovski, în mijlocul mulțimii de tineri, am ascultat pe unii dintre ei recitînd versurile incandescente ale ilustrului tribun, pe cele dulci ca mierea și amare ca veninul ale lui Esenin, precum și propriile lor versuri, tinere, naive, clocotitoare.

Am stat de vorbă cu tineri poeți, consacrați de public și de critică. Le-am ascultat versurile, pătrunse de-o sfîntă intransigență revoluționară, de ură împotriva a tot ceea ce ar putea umbri profilul moral al omului comunist sau scăldate în lumina delicată, de vrajă, a celui mai învăluitor lirism.

În 1950 imensele răni, deschise de război, deabia se cicatrizau. În toate aspectele vieții se resimțeau urmele supraomenescului efort depus de poporul sovietic pentru reconstrucție. Viața era încă foarte aspră, deși inepuizabila vitalitate, duioșie și voie bună a poporului, încrederea fermă în forțele sale și în victoria comunismului, îndulceau și pe atunci contururile dure ale peisajului social.

Azi, acest peisaj e simțitor schimbat. În ciuda faptului că poporul sovietic face eforturi pentru a asigura condiții optime de apărare, standardul de viață mult superior, puterea de cumpărare mărită, abundența produselor de tot soiul, calitatea produselor tehnice se impun chiar celei mai superficiale priviri. În sfera morală te încîntă buna dispoziție, echilibrul, încrederea, optimismul lucid al omului sovietic.

Dragostea fierbinte care unește poporul de conducătorii Partidului, de tovarășul Hrușciov personal, se simte din tot: din vorbe, din priviri, din zîmbete. Există o nuanță de duioșie, de intimitate, aș spune, care dă acestor legături de încredere, de afecțiune, de respect, o deosebită valoare umană. Nimic pompos, nimic rigid, nimic oficial în atitudinea oamenilor sovietici : o privire clară, pătrunzătoare, o autocritică nuanțată de umor, de ironie.

O călătorie în Uniunea Sovietică e ca o baie miraculoasă, ca o minunată hidroterapeutică sufletească. Simți curentul puternic, de nestăvilit al forțelor populare în curgerea lui impetuoasă spre un țel grandios. Ieși mai vital, mai echilibrat, mai hotărît, dintr-o asemenea călătorie.

Adevărul proclamat solemn în Programul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, că „actuala generație a oamenilor sovietici va trăi în comunism", a căpătat pentru mine, în contact cu pămîntul, cu aerul marei patrii a comunismului, o rezonanță nouă, răscolitoare.

Am simțit cu mare acuitate mîndria de a aparține acestei generații, de a fi un fiu al secolului meu.

Ce altă generație a mai parcurs, prin sînge, prin lacrimi, prin lupte, o asemenea traiectorie istorică?

Ca și eroul liric a lui Hikmet, simt și afirm mîndria mea profundă, că pot străbate împreună cu tovarășii mei, această etapă extraordinară a evoluției omenirii, că urc aceste trepte, că trăiesc în aceste decenii, în acești ani, în aceste zile, și nu în altele, chiar dacă vremurile ce vor veni după noi, vor fi așa cum știm că vor fi, așa cum luptăm să devină : vremuri de pace, într-un univers deplin umanizat, în care valorile create de munca și geniul uman vor înflori așa cum noi de-abia putem întrezări, în cele mai fantastice visuri ale noastre.

Maria Banuș

Alfred Margul-Sperber

Programul

Poporul sovietic a trimis
Doi vrednici fii ai săi să cucerească
Necercetata-ntindere cerească,
Înfăptuind un vechi, fantastic vis.

Acum Programul Marelui Partid
Îi duce cu statornică vigoare
La cucerirea vremii viitoare
În care zări de aur se deschid.

Cînd printr-o muncă fără de istov
Programul va ajunge la-mplinire
Spre-o multimilenară fericire,

Scăldat va fi pămîntu-n strălucire
Cum l-au văzut Gagarin și Titov
Cînd navigară prin nemărginire.

În romînește de Al. Philippide

Constantin Abăluță

Cosmică

Eroilor zborului cosmic

Din cețurile albe ale gravității,
ți-ai smuls trupul, om sovietic.
Simțurile tale ca niște note muzicale
au ieșit din spațiul îngust al pămîntului —
neîncăpătoare cutie de rezonanță —
au năvălit în văzduhuri înalte
și-au înscris pe portativul razelor solare
(soarele însuși fiind o imensă cheie de sol a luminii)
primul, grandiosul, oratoriu cosmic
pe care inimile noastre, aceste minuscule aparate cu tranzistori,
l-au captat cu antenele lor invizibile
să-l poată transmite urmașilor,
făcîndu-ne să simțim acvea
chinul dulce al imponderabilității.

În largul firii cu legile ei suple și armonioase,
printre orbitele eliptice ale miriadelor de stele
înălțîndu-se ca un colier la gîtul veciei,
acolo unde lumina se zbate neputincioasă
să argintezе cu suflarea ei generoasă, măcar pentru o clipă
încremenirea cristalină a întunericului —
racheta
a fulgerat un drum nou.
un ecuator mărind raza de acțiune a gîndirii omenești,
o linie nouă în palma deschisă a galaxiei :
linia comunismului.

FLORILE PRIETENIEI

Zecea lună din an se mai cheamă aici, pe pămîntul de lîngă Dunăre și Carpați „Luna prieteniei romîno-sovietice". E o numire de calendar revoluționar, rodul firesc al unei prietenii nedesmințite de secole întregi, rodul unei prietenii ajunsă la înflorirea ei maximă printr-o comuniune unanimă de idealuri în zilele noastre.

Cronicarii care au caligrafiat istoria cu cerneală de chinoroz au lăudat deseori vitejia cazacilor de la pragurile Niprului chemați de „hospodarii" romîni într-ajutor în luptele împotriva spahiilor otomani și memoria lucidă a poporului nu uită nici bătăliile comune de la Plevna, Rahova și Grivița, după cum nu pot fi uitate nici luptele cot la cot, antifasciste, de la Turda și Oradea Mare. Nu e colț al patriei noastre care să nu adăpostească în țărîna ei trupurile eroilor romîni și sovietici, fără de jertfa cărora biruința asupra fascismului n-ar fi fost cu putință. Copiii, frații și tovarășii lor în viață, reîntorși la munca pașnică, au adaus, de șaptesprezece ani încoace, vechilor monumente de arme, noile monumente ale prieteniei și întrajutorării socialiste. Pe carcasele a mii de agregate și utilaje industriale, ridicate în anii noștri de la o margine la alta a patriei, strălucesc săpate în oțel inscripțiile marilor uzine sovietice producătoare de mașini. Ele exprimă în modul cel mai direct forța materială a acestei puternice și tradiționale prietenii.

E o mîndrie cu totul îndreptățită pentru noi, că, devenind stăpîni în propria noastră casă, sub conducerea încercată a Partidului Muncitoresc Romîn și urmînd cu fermitate învățătura marxist-leninistă, sîntem — alături de celelalte țări de democrație populară — printre primele țări din lume care desăvîrșesc construcția socialistă și cărora li se deschid în față zorii comunismului.

În acest an, „Luna prieteniei romîno-sovietice" coincide cu un eveniment epocal în istoria întregii omeniri progresiste, coincide cu apropiata deschidere a Congresului al XXII-lea al P.C.U.S. Și tocmai acesta e Congresul ale cărui idei motrice sînt dominate de Programul concret și practic al făuririi societății comuniste. Pentru prima oară în milenara istorie a umanității, partea cea mai înaintată a omenirii, poporul sovietic, dezbate nu numai cea mai generoasă dintre ideile care au țîșnit vreodată din sufletul omului, ci condițiile concrete, practice și nemijlocite în care ea, încetînd să mai fie un vis îndepărtat, devine cea mai sfîntă poruncă a zilelor noastre, a generației noastre, a contemporaneității.

In acest an „Luna prieteniei romîno-sovietice" capătă un adaus de strălucire printr-un amănunt emoționant. Pe pămîntul patriei noastre a sosit pilotul cosmonaut Gherman Stepanovici Titov.

Oaspele Cosmosului, este oaspele Romîniei socialiste. Îl salutăm cu nețărmurită bucurie, aici, în Bucureștiul Griviței Roșii, în Bucureștiul peste al cărui văzduh a zburat Vlaicu, pe cel care s-a întors biruitor din marea călătorie de 25 de ceasuri în jurul Pămîntului. Parcă toate gospodăriile colective ale țării au dat cîte un spic de grîu pentru a se coace pîinea de aur cu care l-am întîmpinat pe cosmonaut. Și poate că de acolo, de sus, de unde bătrîna noastră planetă seamănă ea însăși cu o pîine rotundă, printre oceanele și pădurile pe care le va fi văzut, Gherman Stepanovici Titov a întrezărit, în fulgerarea unei secunde, vîrfurile de piatră ale Carpaților noștri, cîmpiile pline de treamăt. El a venit să le vadă acum, de aproape.

Prezența eroului cosmonaut printre noi sporește caracterul sărbătoresc al acestor zile de toamnă. Sîntem fericiți să-i putem arăta noile cartiere ale Bucureștiului, ridicate pe locuri odinioară năpădite de mlaștini și bălării, noua și minunata sală a Palatului R.P.R., uzinele și fabricile noastre socialiste, noile cartiere muncitorești.

În această sărbătorească și memorabilă „Lună a prieteniei romîno-sovietice" poporul romîn salută, în Congresul al XXII-lea al P.C.U.S. și în mărețul său Program, zorii comunismului pe pămînt, iar în oaspetele tînăr și viteaz ce ne vizitează țara, în pilotul-cosmonaut Gherman Titov, salută izbînda viitoare a comunismului asupra forțelor naturii. Nimic nu e mai firesc ca victoria asupra exploatării capitaliste să fie urmată de victoria asupra forțelor naturii. Practic, atunci va fi repurtată cea mai mare victorie a omului, el va dobîndi dreptul de a se socoti nemuritor. Prezentul intră cu pași mari în viitor.

L.

TRIBUNA SCRIITORULUI TÎNĂR

ORIZONTURI

Nu fără emoție pătrund în această agora publicistică deschisă cu generozitate generației noastre, entuziastă, febrilă, născută spiritualicește în furtuna înnoirilor socialismului, furtună purificatoare, dărîmătoare de false mituri, de dogme și măști, de tot ce se împotrivește dialecticii vieții.

Cît de bogată e sufletește, cît e de frămîntată și cuprinsă de neliniște creatoare, cît e însetată de cunoaștere o dovedesc varietatea, ineditul și aria atît de largă a problemelor „cuvîntate" aici. Un adevărat zăcămînt aurifer de sensibilitate, de intuiție și trăire efectivă în contemporaneitate, traduse în linii severe sau mai capricioase de idei, dar în totdeauna energice, încărcate în sens leninist, de vis și optimism.

De la probleme privind orizontul cultural al generației noastre scriitoricești, pînă la imperativul confruntării permanente cu viața, cu problemele realității socialiste, de la probleme de istorie literară pînă la specificul prozei fantastice de pildă, se înscrie o spirală nervoasă de întrebări și răspunsuri, de soluții neașteptate. Ori a intra în consonanță cu acest univers e un prilej de emoție care nu poate fi ușor disimulată.

Iată două din frămîntările mele „intime" : Care este perspectiva poeziei filozofice actuale — și subsumate acestei idei : cîteva rînduri despre lărgirea continuă, în plan etic a tematicei poeziei noastre ca urmare a practicei impetuoase a construirii socialismului și comunismului.

Modalitatea filozofică în poezie e legată, în general, de un anumit stadiu al practicei sociale a omului, în cadrul căreia se resimte necesitatea tot mai diferențiată a unor complexe generalizări. Sondajul în realitatea înconjurătoare — naturală și socială — sau în subiectivitatea umană, istoric vorbind, s-a soldat de la Lucrețius, de pildă, cu al său poem „De rerum natura" de la monologul lui Hamlet și pînă la eminesciana „La steaua", sau arghezianul „Cîntare omului" cu valori de cunoaștere poetică nepieritoare. Departe de a identifica poezia cu filozofia, neidentificabile datorită particularităților și deosebirilor specifice manifestate în limbajul și expresia fiecăreia, nu e mai puțin adevărat că poezia de factură filozofică (cu o pondere deosebită în ansamblul poeziei) existînd din cele mai vechi timpuri manifestă astăzi o prezență din ce în ce mai vie. Cu o sferă tot mai largă, cu o diversitate de probleme tot mai surprinzătoare, poezia de expresie filozofică capătă certificat de cetățenie, ocupă un loc de frunte, și lucrul e firesc, saltul în macro și microcosmos (ca să ne referim numai la această zonă de cunoaștere) realizat de știința contemporană și în special de către știința sovietică, nu poate să nu aprindă imaginația creatoare a poeților. Evident, simpla transportare a datelor științei în limbajul poeziei chiar dacă exaltă imaginația nu creează expresia poetică lirico-filozofică, după cum simpla lectură a teoriei einsteiniene a relativității restrînse sau generalizate, informarea asupra teoriei cîmpurilor sau inepuizabilității materiei cum greșit mă asigura un prieten poet (toate aceste lucruri, îmi spunea el, îmi declanșează adevărate jerbe de imagini), nu reușesc să creeze idei poetico-filozofice. Traducerea în imagini concret-senzoriale a semnificațiilor filozofice pe care le implică aceste date, nu se poate realiza nemijlocit, la un nivel corespunzător, fără înarmarea cu concepția materialist-dialectică, fără însușirea generalizărilor pe care le realizează aceasta asupra datelor cunoașterii umane. Naivele și vechile filozofări poetice (prezidate de dibuiri și încercări de cunoaștere primitiv-metafizice,) ca și scepticile clamări poetico-filozofice de acum cîteva decenii, (omul, univers monoton / crede să mărească bunurile / și din mîinile sale febrile / NU IES CONTINUU DECÎT LIMITE) (Mila de G. Ungaretti) primesc replica poeziei noastre actuale care interpretează înfrîngerea limitelor cunoașterii, înfrîngerea energiei și gravitației, zborul printre aștri, perspectivele miraculoase ale gîndirii comuniste. Un vast registru de semnificații, specifice omului și epocii noastre, se deschide în fața poeziei actuale din acest unghi de vedere, și nu poate inspira decît optimism alegerea acestei modalități de către poeții noștri cei mai talentați. La nivelul treptei filozofice de înțelegere a lumii înconjurătoare, oferit de către gnoseologia materialist-dialectică, e de așteptat să fixăm liric pentru generațiile viitoare, cu incandescența care caracterizează simțirea noastră, legenda vie a unui nou luceafăr la care s-a ridicat frumusețea pămînteană, sau unei stele spre care omul se îndreaptă apropiindu-se de mersul luminii, și atîtea, atîtea alte fascinante și nebănuite motive care să înaripeze gîndurile cititorilor contemporani.

A doua chestiune legată de lărgirea continuă a artei tematice a poeziei noastre — de altfel nedespărțită de aspectul discutat înainte — mi-a fost sugerată de studierea „Proiectului de Program al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice".

Numai la un capitol dacă ne referim și anume la cel dedicat „formării conștiinței comuniste" descoperim un luminos și complex catechism moral, un adevărat „codex" etic al constructorului comunismului. Sînt poate prozatorii și dramaturgii mai de invidiat decît poeții în abordarea cu succes a acestor probleme datorită mijloacelor mai complexe și specifice ale genurilor lor ? Cred că nu. Pentru a cînta „cu un ceas mai devreme" viața, poeții surprind în cîntecele lor acele trăsături morale esențiale ale omului înaintat, dăruit cauzei comunismului, creează profiluri și ipostaze lirice care să miște inimile, să angajeze conștiințele în realizarea celui mai luminos vis al umanității : comunismul. Cele douăsprezece puncte ale codex-ului amintit, puncte de plecare pentru mii de poeme închinate omului nou respiră o mare puritate și înălțime morală.

Omul despovărat de stihia capitalului, liber pe visele și năzuințele sale, așa cum nu l-a visat nici o utopie oricît de îndrăzneață ar fi fost, ființa lui perfectibilă se apropie de perfecțiune. Morala comunistă — „cea mai dreaptă și mai nobilă morală care exprimă interesele și idealurile întregii omeniri muncitoare" tradusă în devotamentul pentru cauza comunismului, în munca conștiincioasă pentru binele societății, în conștiința datoriei obștești în spirit colectivist, cinste și sinceritate — elementul cel mai profund al universului spiritual al omului nou, asigură deasemenea poeților noștri o multitudine de motive inspiratoare.

Înzestrat cu seismograful cel mai fin care înregistrează mișcările sufletești, chemat să exploreze mereu universul moral al omului nou, poetul, prin natura menirii sale, e chemat să fie alături de oameni, de frămîntările lor. Contactul cu viața exclude tratarea lejeră, de sus, proprie așa-numitei poezii de notație sublimată în impresii vagi, din lipsă de cunoaștere, de idei (practica unor poeți tineri, cu viziuni minor-impresioniste de a expedia la adăpostul unor notații picturale obiectul însuși al poeziei : omul, fantezia creatoare a acestuia, ideile lui — recidivează din ce în ce mai puțin).

Proiectul de Program, valoros îndreptar teoretic-comunist, deschide și pentru noi un adînc orizont în cunoașterea pasiunilor și ideilor înaintate ale oamenilor muncii, ale acelei umanități care năzuie spre treapta cea mai înaltă a istoriei. E o datorie înaltă a tuturor, să chemăm cu versurile noastre această umanitate pe culmile însorite ale zilei de mîine.

Vasile Nicolescu

PROFILURI LITERARE

TOMA GEORGE MAIORESCU

De la debuturile lirice reşitene, încărcate de fireşti naivităţi şi teribilisme juvenile, ale lui Toma George Maiorescu, au trecut mai bine de 15 ani, răstimp în care poetul nu a încetat o clipă să se afirme în cîmpul literelor, mărturisindu-şi necontenit, prin vers, reportaj sau articol, o vrednică de luat în consideraţie prezenţă în actualitate. Nu e vorba, evident, de o prezenţă formală, convenţională, ci de una activă, determinată de o incontestabilă conştiinţă de artist militant, înregimentat de tînăr în oastea creatorilor animaţi de idealuri comuniste. Ceea ce, raportat la anii debutului, 1945—1946, însemnează un act de merită a fi evidenţiat în chip special, pentru că, într-o vreme cînd nu puţini versificatori mai cochetau cu muzele decadentismului, tînărul stihuitor reşitean consemna în compunerile sale necazurile, mizeria şi speranţele muncitorilor exploataţi încă de capital. În ciuda aproape fatalelor capotări artistice, caracteristice cu deosebire perioadei de formaţie şi uşor intuibile în poezia lui Toma George Maiorescu, prezenţa în actualitate, dublată de un real simţ al orientării politice, au găsit nu arareori materializările lirice scontate, capabile să transmită autentice emoţii estetice. Judecate retrospectiv, aceste materializări au însemnat tot atîtea recorduri personale, îmbunătăţite de la an la an şi de la volum la volum. Poemul **Întoarcerea în patrie** (1955) reprezintă, astfel, faţă de placheta **Lespezi pe un veac apus** (1947) un remarcabil pas înainte, aşa cum **Ritmuri contemporane** (1960) marchează, la rîndul lui, o şi mai mare apropiere a poetului de tărîmurile fertile ale artei cuvîntului. E o apropiere pe care o desluşim lesne şi în cele mai noi producţii lirice încredinţate tiparului şi mai ales în poemele: **Ochii Danielei (Contemporanul** din 23 septembrie 1960), **Tăcerea (Gazeta Literară** din 18 august 1960) şi **Dialog între cosmonaut şi dumnezeu (Gazeta Literară** din 5 octombrie 1961), care, oricît ar fi de discutabile în unele articulaţii ale lor, rămîn piese reprezentative pentru stadiul actual al evoluţiei sale.

Toma George Maiorescu are un simţ al esenţelor bine educat şi, ca urmare, nu se risipeşte în a-şi nota reacţia sentimentală faţă de orice fenomen al actualităţii. Erotica şi peisajul, bunăoară, îl interesează, deocamdată, mai puţin ca valori estetice în sine. În centrul atenţiei sale se arcuiesc, cu o anumită consecvenţă, întrebările în legătură cu soarta omenirii, aflată la răscruce, problemele majore ale contemporaneităţii, înţelese în semnificaţiile lor umane şi politice şi considerate în valabilitatea lor planetară Războiul şi pacea, trecutul odios şi prezentul încurajator, tentativele cercurilor imperialiste de a întoarce roata istoriei, încrederea necondiţionată în forţa invincibilă a noului întruchipat în comunism, sînt dominante ale preocupărilor sale lirice din ultimii ani, evidenţiind adîncul umanism al viziunii, partinitatea atitudinii. Toate aceste elemente, ca şi altele complementare, îl impun ca poet, prin excelenţă, politic, cu orizonturi însă atît de cuprinzătoare, încît circumscriu, între limitele lor, problematica actuală a întregii omeniri. Nu întîmplător vorbeşte el, de aceea, adesea, în numele umanităţii şi se consideră, ca în **Ochii Danielei**, „cetăţean al secolului" nostru, cointeresat în rezolvarea chestiunilor vitale ale lumii, sau visează romantic la apropiatele vremuri cînd comunismul va instaura era, „fericirii pe pămînt" **(Presimt Ziua Unu)**. Visul înaripat nu cunoaşte însă restricţii spaţiale şi temporale. E firesc, deci, ca poetul, comentînd epocalele victorii ale ştiinţei sovietice, să-şi imagineze, fără a cădea în apele utopiei, epoca în care se va alcătui „prima, universala, integrala Comună Cosmică" **(Odă Cosmică)**.

Dimensiunile pe care se mişcă, sub acest unghi, Toma George Maiorescu nu sînt, aşadar, înfeudate microcosmosului. Poetul manifestă, de altfel, reticenţe repetate faţă de tot ce ar putea încorseta, cîtuşi de cît, orizonturile inspiraţiei, preferînd să alunece nestingherit pe spaţiile mari, gigantice, dialogînd cu istoria sau cu infinitul, ridicîndu-l pe om pe piedestalul de unic stăpîn al universului, doborîtor de mituri şi veritabil demiurg, aşa cum apare el în ipostaza de cosmonaut sovietic din cea mai recentă poezie publicată de Toma George Maiorescu. Rămînînd credincios versului liber şi arhitecturii concepute, în fond, savant, îşi proiectează eul pe coordonate largi, vorbeşte de la tribuna omenirii, se arată neliniştit în legătură cu soarta de mîine a umanităţii ameninţată încă de virulenţa agonică a cancerului imperialist şi lansează chemări la lupta pentru pace, pentru viaţă, cum face în **Ochii Danielei**, cînd cere reprezentanţilor statelor lumii să voteze la O.N.U. pentru dezarmarea generală şi totală.

Resorturile ce-i alimentează, de regulă, inspiraţia cu argumentele afective necesare transfigurării ideii politice de bază sînt cu deosebire două: amintirea şi visarea. Coborîndu-le sau izolînd una din ele, prin accentuare exclusivă, poetul realizează compoziţii adesea remarcabile. Din suita pe care am putea-o cita, amintim doar: **Retrospectivă în tinereţe, Tăcerea, Presimt Ziua Unu şi Amintiri însingerate**, în care versul are încărcături emoţionale menţionabile. Cele două resorturi acţionează pe planuri opuse, utilizînd sisteme de imagini diferite, configurînd tablouri antitetice, care scot în evidenţă aplicaţiunile structural temperamentale ale lui Toma George Maiorescu spre receptarea cu precădere a aspectului dramatic, tragic, al existenţei umane (cînd acţionează memoria, ca în **Amintiri însingerate**) sau spre delinearea perspectivelor edenice pregătite lumii de orînduirea comunistă (cînd acţionează visarea, ca în **Presimt Ziua Unu**). Evident, ambele resorturi au temeiuri afective şi dau seva necesară coeficientului ideologic cu care operează poetul. Cînd ele sînt însă volatilizate sau înlocuite cu glasul exclusiv al raţiunii, poemul îşi pierde aproape automat capacitatea de a emţiona. E ceea ce se întîmplă deobicei în momentele în care Toma George Maiorescu, uitînd că e posesorul unor atari mijloace artistice, se avîntă temerar pe terenul mişcător al filozofărilor abstracte. Versul înoată atunci în proză şi nici măcar ritmicitatea nu-l mai poate salva de la naufragiu, cum se întîmplă bunăoară în unele pasaje din dialogul dintre cosmonaut şi dumnezeu, pasaje ce contrastează violent cu instantaneul ce surprinde, de pildă, în termeni de reală plasticitate, drumul navei cosmice printre spaţii.

Neîndoios, Toma George Maiorescu se numără printre poeţii care au idei şi ştiu să le valorifice, cel mai adesea şi artistic. Pentru a le face sensibile recurge obişnuit la simboluri şi caută să citească în implicaţiile acestora semnificaţiile ideologice urmărite. Textul capătă, atunci firesc, aură de poezie, ca în **Cîntecul pădurilor**, în unele secvenţe din ciclul **Inima muntelui, în Naşterea culorilor**, sau în zguduitorul şi totuşi înălţătorul poem **Tăcerea** (închinat lui Henri Alleg). Cînd ideea se comunică, în schimb, nudă sau simbolul nu-şi capătă concretizările lirice, fireşti — pentru că se subţiază pînă la entitate — poetul rătăceşte printre cuvinte sau pluteşte în superficial, convertindu-se într-un simplu înregistrator, ca în **Skipetaria** sau mişcîndu-se practic doar pe una din dimensiunile preferate: orizontalitatea. Poezia e văduvită atunci de substanţa ei emoţională sau de capacitatea ei obligatorie de a fora adîncurile şi de a aduce la suprafaţă esenţele strălucitoare.

Anacronică i se pare lui Toma George Maiorescu şi folosirea modalităţilor poetice clasice. Ca urmare, foloseşte aproape cu exclusivitate versul liber, versul alb. Evident, adesea, cu succes. Condamnarea modalităţii clasice e, desigur, cu totul eronată: practica a demonstrat că se pot scrie versuri foarte bune despre actualitate şi în formele „anacronice" repudiate de Toma George Maiorescu şi că, în materie de modalităţi, fetişizările sînt periculoase. Căutarea de forme noi este notabilă însă la autorul **Tăcerii**, nu atît în adoptarea versului liber şi a versului alb (care-şi are deja o istorie în poezia noastră), cît în folosirea unui limbaj neologistic de provenienţă ştiinţifică. Toma George Maiorescu e un însetat, dornic să fie la curent cu cele mai noi cuceriri şi probleme ale ştiinţei şi tehnicei (cf. interviurilor luate unor numeroase personalităţi din diferite ţări). Familiarizarea cu aceste probleme l-a lărgit sensibil orizontul şi i-a îmbogăţit vocabularul, dînd universului de imagini folosit în poezie o nuanţă stilistică particulară care unora le poate părea stridentă, dar pe care urmaşii vor socoti-o, probabil, foarte firească.

Toma George Maiorescu se găseşte în plină afirmare a talentului său poetic. Avem toate temeiurile să credem că neîncetata autodepăşire de care vorbeam la începutul acestui medalion o să-l ducă tot mai sus pe culmile artei.

Aurel Martin

luceafărul

Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R.

Director: acad. Mihai BENIUC

COLEGIUL DE REDACŢIE:

Dumitru CORBEA (redactor şef adjunct); Dan DEŞLIU (redactor şef); Mihu DRAGOMIR; V. Em. GALAN; Silvian IOSIFESCU; Aurel MIHALE; Mihai NOVICOV; acad. Panaitescu-PERPESSICIUS; Titus POPOVICI; Al. I. ŞTEFANESCU (redactor şef adjunct); Tiberiu UTAN; Haralamb ZINCA (redactor şef adjunct).

ŞTEFAN LUCA: „Balul intelectualilor"

Au apărut în ultima vreme cîteva cărţi, toate semnate de autori tineri, care ar merita mai multă atenţie din partea criticii. Ne referim în special la: Dintre sute de catarge, de Haralamb Zincă; Anii tineri de Nicolae Ţic; Front fără tranşee de Petre Sălcudeanu; Bogăţia unui sărac de Ion Grecea şi Balul intelectualilor de Ştefan Luca. Mai mult sau mai puţin — fiecare dintre aceste volume reprezintă, fără îndoială, o experienţă ce interesează întregul nostru front literar. Căci dincolo de „laturile pozitive" şi cele „negative", dozate întotdeauna cu multă prudenţă de către recenzenţii sau cronicarii literari, există numeroase probleme comune tuturor. E vorba mai întîi despre o adevărată pasiune în urmărirea noului din realitatea noastră contemporană. Toate romanele la care ne referim abordează foarte diverse şi noi teme pentru proza noastră realist-socialistă; formarea conştiinţei înaintate a tinerilor muncitori (Anii tineri) consolidarea economico-organizatorică a gospodăriilor agricole colective (Front fără tranşee), acţiunea grupurilor de partizani în cadrul luptei poporului pentru pregătirea istoricului act de la 23 August 1944, (Dintre sute de catarge), activitatea comuniştilor în prima etapă a revoluţiei noastre şi antrenarea maselor largi populare în procesul de înfăptuire a marilor transformări care au avut loc după Eliberare (Balul intelectualilor). Trebuie remarcat apoi efortul prozatorilor amintiţi de a realiza unele figuri reprezentative de comunişti. Desigur că între Bogăţia unui sărac, bunăoară şi Balul intelectualilor vom semnala evidente diferenţe de valoare. Ele ţin de modul în care scriitorii au înţeles să se documenteze asupra fenomenelor tratate, de exigenţa faţă de propria-le creaţie şi probabil, de talent în ultimă instanţă. Ştefan Luca se vede că a cunoscut îndeaproape viaţa oraşului de provincie ardelean. Cu unele excepţii mediul acesta formează substanţa tuturor lucrărilor sale, începînd cu acea culegere de schiţe satirice editată în 1954 — Cişmele şi noroi — şi terminînd cu Balul intelectualilor. Tema, ca atare, a format şi în trecut obiectul unor opere remarcabile ale prozei româneşti. Şi dacă se poate vorbi la noi despre anumite tradiţii tematice, apoi printre motivele prezente la scriitori din epoci diferite, e necesar să fie enumerată şi „viaţa provincială" (Slavici, Sadoveanu, Rebreanu, Bassarabescu, Cezar Petrescu, Brătescu Voineşti, Cazaban etc.). De altfel fiind în discuţie noţiunea de tradiţie am impresia că mai mult decît la oricare altul dintre confraţii săi de generaţie, la Ştefan Luca este vizibil spiritul tradiţiilor prozei ardeleneşti: Slavici, Agîrbiceanu, Rebreanu. Observaţia a fost formulată şi de către cronicarul literar al Tribunei, Ion Lungu. Însăşi ideea „Balului", ca subiect de naraţiune, cred că îşi are sorgintea undeva la Rebreanu. Este un moment din Ion cînd întreaga familie Herdelea se află în fierbere. Ieşele se pregătesc toată ziua, nu mai au astîmpăr, visează cum are să fie... Se apropie balul cel mai mare eveniment din viaţa micii localităţi. Exact aceeaşi nelinişte, aceeaşi atmosferă generală, bine înţeles amplificată, determinată de condiţii specifice o întîlneşti şi în prima parte a romanului Balul intelectualilor:

„Fetele se priveau una pe alta, îşi controlau găteala, îndreptau un amănunt al toaletei, de altfel nu prea complicată, fiecare avînd însă, fără s-o arate, grija cea dintîi pentru propria ei înfăţişare. Valentina, în asemenea clipe, nu-şi putea stăpîni sentimentul de invidie, urmărind mişcările pline de inconştientă feminitate ale surorii mai mici, Dorina. Subţire, în rochia albastră, cu guler răsfrînt, cu braţe copilăreşc grăsuţe, făcea piruete mici, închipuindu-se de pe acuma sub ghirlănzile de brad şi-n păienjenişul serpentinelor, desigur în braţele băiatului acela sfios, slăbuţ, crescut prea repede, care vorbea gros". Ar fi greşit, de bună seamă, să se deducă de aici că ne-am afla în faţa unei producţii epigonice. Dimpotrivă. Dar aşa cum pe Agîrbiceanu, de exemplu, îl înţelegi mai bine după ce l-ai citit pe Slavici, tot aşa, păstrînd proporţiile valorice cuvenite, vom înţelege mai uşor sensul romanului lui Ştefan Luca, raportîndu-l la ceea ce predecesorii ne-au lăsat moştenire, tocmai fiindcă avem în faţă un talent autentic cu posibilităţi multilaterale, format la şcoala unor temeinice şi sănătoase tradiţii de proză realistă. Balul intelectualilor e, de fapt, un roman satiric. Ardelenii au un fel deosebit de a face satiră. Cînd citeşti Budulea taichii sau Mara stai să te întrebi dacă scriitorul a vrut să biciuiască felul de comportare al personajului ori a vrut să vorbească serios despre el. Şarja, calamburul, poantele, sînt excluse din arsenalul satirei scriitorului. Umorul pentru cei care îi gustă astfel se obţine de astă dată printr-o foarte discretă exagerare a datelor realului. Totul merge pe muchie de cuţit, poţi înţelege şi una şi alta. Însuşi autorul pare a se autobiciui din cînd în cînd. Titus Herdelea a fost identificat de către toată lumea cu Liviu Rebreanu. Cine nu ştie, totuşi, cîtă mahîţe pune autorul lui Ion şi al Răscoalei cînd descrie întîmpinarea tînărului „domnişor"? La începuturile sale literare, în Cişmele şi noroi Ştefan Luca a încercat şi şarja caragealească, satira plină de vervă, spumoasă. A renunţat însă uneltor la ea. În Balul intelectualilor alternanţa dintre real şi imaginar în scopul obţinerii unor efecte de satirizare a realităţii cu mijloace subtile, fără a da naştere unor tendenţe înşelătoare ori a crea vreo clipă cititorului senzaţia de neverosimil. Prozatorul priveşte puţin cu ochi de mizantrop perechile ce se adună şi se despart în vîrtejul dansului fiecare purtînd cu sine o poveste mai mult sau mai puţin melodramatică, un necaz mai mult sau mai puţin ridicol. „În clipa următoare, perechile înlănţuite, oferind acelaşi neschimbat aspect al unei săli obişnuite de bal. Cei care n-au intrat în vîrtej consultau lista de preţuri afişate la bufet, pipăindu-şi cu discreţie banii din buzunar".

Numai că necazurile îşi au cauze complet diferite la unii protagonişti în raport cu alţii. Să nu uităm. Sîntem în seara zilei de 20 iulie 1946. Acţiunea romanului se petrece într-un oraşel cu nume fictiv: Glodeni. Asistăm la primul bal al intelectualilor, de după război. Tradiţia unor atari festivităţi anuale era mai veche în urbe fiind cotată ca „singurul eveniment de seamă al verii": „La balul meseriaşilor merg numai meseriaşii. Se rîde gros, se mîncă solid, se bea solid, nimic interesant. La cules e o beţie generală, admisă prin tradiţie. E prea mult vin pentru a-l preţui..." „Balul intelectualilor e însă o specie rară. Cred că una din descoperirile importante ale anilor de după primul război, bineînţeles, în splendoarea noastră de oraşel. La el mergeau toţi şi toate. Toţi care simţeau că-n inima lor bate o inimă de intelectual. Mergeau meseriaşii patroni, fiindcă aveau fii şi fiice care umblau la liceu. Mergeau mai-marii tîrgului, mergea şi pretorul, fiindcă era şeful plasei, comisarul fiindcă avea idei, primarul fiind avocat". Iată, aşa dar, adunat tot oraşelul în ce are mai select, în această seară de iulie. Transformările care au avut loc după război în viaţa ţării noastre se resimt şi în comportarea locuitorilor, în concepţiile lor, în lumea lăuntrică a acestei adunături venită la Balul intelectualilor. Şi ea divorţează. Mircea, un băiat excepţional, extrem de capabil, cade rănit în război şi e ţintuit la pat. Grigore ajunge muncitor. E singurul care are o perspectivă mai clară asupra momentului istoric respectiv. Sandu sfîrşeşte prin a fi arestat ca afacerist. În lupta pentru realizarea înfăptuirilor democratice de după Eliberare, Grigore şi Mircea (aşa bolnav cum este), reuşesc să se realizeze, să-şi cîştige încrederea în forţele lor, să devină cetăţeni folositori societăţii. Perspective luminoase se întrevăd şi pentru ceilalţi copii ai lui Vasile Marian. Astfel familia Marianilor va ajunge totuşi să-şi vadă pînă la urmă împlinit acel vis de a trăi fericită.

Figura dominantă a romanului rămîne aceea a lui Dumitru Domşa, secretarul organizaţiei locale a Partidului Comunist din Rominia. Domşa este calm, foarte sigur în acţiunile sale, înţelegător cu oamenii. El are un rol important în antrenarea şi reunirea forţelor în jurul lui Mircea Marian.

Mai palide sînt figurile profesorilor Traian Mera şi Liviu Onişor.

La Ştefan Luca se întîmplă un proces aproape invers de cît în cazul altor tineri scriitori. În Balul intelectualilor figurile cele mai bine conturate sînt ale personajelor pozitive. „Eroii" negativi ne apar mult mai şterşi iar unii chiar stîngaci concepuţi (de exemplu, fostul agent de siguranţă Biriş). Ghimbăveanu este însuşi asupra căruia Ştefan Luca stăruie ceva mai mult, dar nu reuşeşte să realizeze o figură simbolică pentru clasele reacţionare care se opun cu înverşunare revoluţiei. Restul, Eugen Dorgo, liderul naţional ţărănist, legionarul Darvari şi ceilalţi rămîn cu totul în umbră. De aceea nici actul de sabotaj pe care-l pun reacţionarii la cale — profanarea Cimitirului eroilor — nu prezintă prea mare importanţă pentru conflictul cărţii. În general, în ceea ce priveşte construcţia şi gradarea conflictului, romanul suferă. Concepîndu-şi naraţiunea într-un stil clasic, cu foarte multe amănunte biografice, cu relatări amănunţite de evenimente, Ştefan Luca nu a aflat în schimb o rezolvare epică adecvată acestei modalităţi. Balul intelectualilor se prezintă, într-o oarecare măsură, ca o colecţie de caractere, neangrenată suficient într-un conflict epic. Într-o scurtă prezentare publicată în Gazeta Literară, arătam că deşi romanul conţine fapte, biografii şi implicit oameni interesanţi, deşi tratează despre o perioadă care prin specificul ei a fost plină de neprevăzut, captivantă, cartea suferă uneori de monotonie. Sînt o serie întreagă de capitole biografice monotone, iar faptul că acţiunea nu este axată pe un conflict mai viguros, îngreuiază în cele din urmă lectura. Păcat, fiindcă, aşa după cum spuneam, în ansamblu, Balul intelectualilor ni se pare o reuşită sigură care se detaşează sensibil de unele romane menţionate la început. Cum se împacă o atare apreciere cu rezervele formulate asupra cărţii? În această privinţă poate că ar fi cazul să ne amintim de ceea ce spunea Belinski. Se ştie că emoţia artistică nu poate fi parţială, ea ori există, ori nu există. Pentru unii o operă mai puţin realizată poate fi emoţionantă, pentru alţii nu. De aceea fiecare dintre noi putem greşi în aprecieri. Dar tot de aceea în analiza critică se cer respectate limitele principale ale obiectivităţii ştiinţifice. Subiectivitatea este nelipsită acolo unde este vorba despre aprecierea frumosului. Numai o maşină inventată după principiile cibernetice ar putea realiza la moment aprecieri obiective integrale asupra unei cărţi. Credem că e mai bine de aceea să ne conducem după ceea ce oferă o lucrare în ansamblu, după valoarea ei globală decît s-o îmbucătăţim în părţi negative şi pozitive, căci prin aceasta cititorului nu i-am spus nimic. „Dar în opere cu adevărat artistice, notează Belinski, nu se poate vorbi despre părţi frumoase şi lipsuri; nici cei cărora ele le sînt accesibile ca un singur tot nu văd decît frumosul din el. Numai cei miopi sub aspectul gustului şi al sentimentului estetic, cei incapabili de a cuprinde opera artistică în totalitatea ei şi care din această cauză, se pierd în părţile ei componente pot vedea părţi frumoase şi lipsuri atribuindu-le astfel propria lor mărginire".

Fără îndoială că orice comentariu critic se adresează deopotrivă scriitorului şi cititorilor. Pentru scriitor important este să se sublinieze ceea ce a reuşit şi ceea ce nu a reuşit să realizeze. Pentru cititor însă e necesară acea apreciere globală în care să se spună răspicat adevărul despre carte, despre valoarea ei în lumina unor atari considerente despre Balul intelectualilor de Ştefan Luca se poate conchide că este un roman bun, izbutit.

CRONICA LITERARĂ de Gh. Achiţei

RADU LUPAN: „Războiul ascuns"

Critic literar şi traducător al mai multor volume de proză, deci un cititor specializat şi un cunoscător de literatură, Radu Lupan este, evident, obsedat de o problemă de „tehnică" literară, şi anume: construcţia epică. Debut beletristic, „Războiul ascuns" (nu-l vom numi roman) atestă, de la început, preocuparea constantă a autorului pentru originalitatea compoziţională a povestirii sale, divizată la început în secvenţe decupate din filmul desfăşurării epice, aceasta din urmă alcătuită şi ea din planuri multiple, întrerupte, interferate, combinate într-un conglomerat arhitectonic ce se vrea complex şi sugestiv. Compoziţia e mult prea greoaie pentru substanţa conţinută, dar lectura, în afară de anumite porţiuni fastidioase (le vom numi la timp), e întreţinută cu pricepere, menţinîndu-se antrenantă şi cursivă pe o bună parte din parcurs.

Însăşi tema aleasă de prozator invită la o dezbatere captivantă, dramatică: activitatea unui detaşament de partizani antifascişti în preziua marelui act istoric de la 23 August 1944, pregătirea şi începutul insurecţiei populare (temă, cu alte mijloace şi din alt unghi abordată şi de Haralamb Zincă în ultimul său roman, „Dintre sute de catarge") Este momentul în care lupta poporului condusă de comunişti ia forme de rezistenţă armată directă, hitleriştii primind lovituri puternice în spatele frontului, pe teritoriul ţării noastre aflată încă sub ocupaţia lor. (Trenurile petroliere destinate aprovizionării trupelor naziste iau foc, vagoane încărcate cu muniţii sar în aer înainte de a ajunge pe linia frontului, depozitele de armament sînt atacate...)

Autorul preferă să ne înfăţişeze mai întîi cîteva din aceste acţiuni, pentru a reveni apoi la descrierea personajelor. Povestirea cuprinde un număr mic de personaje dintre care numai trei prezintă un interes pentru cititor, prin destinele lor. E vorba de Mihai, comandantul detaşamentului, comunist vechi, fost luptător în Spania, a cărui întreagă viaţă este subordonată cauzei partidului, de Petrea, fost plutonier în armată, un om care a primit din plin loviturile războiului şi care, intrat din întîmplare în detaşamentul de partizani, s-a transformat, prin acţiunea colectivului, dintr-un rigid apărător al regulilor cazone, într-un luptător conştient, într-un erou, în sfîrşit, e vorba de Maftei, omul slab, lipsit de bărbăţie şi demnitate, care sfîrşeşte prin a-şi trăda tovarăşii.

Afirmăm că aceste trei personaje prezintă un interes deosebit raportîndu-le, fireşte, la celelalte, a căror prezenţă stearsă, impersonală, oarecare, le conferă mai curînd rolul de decor animat de subiecte active. Dar nici cele trei personaje citate nu au un relief deplin şi multe din gesturile lor rămîn inexplicabile, scufundate în ceaţă. Astfel, nu ne vom putea explica niciodată cum a ajuns Maftei să trădeze, ştiind despre el doar că e imprudent, naiv şi încăpăţînat (nimic mai mult!).

Deasemeni, prozatorul, dăruit în deosebi pentru descrierea *acţiunii* şi mai puţin pentru *analiza psihologică*, face greşeala de a încerca dimensionarea personajelor pe coordonate analitice şi, de aici, acele pasaje fastidioase, foarte asemănătoare între ele, care îngreunează atît lectura cît şi sarcina activă a personajelor. Deobicei, cînd personajele încep să gîndească, îţi dai seama că autorul are de comunicat ceva în plus asupra lor; aici însă, cînd intervin aceste intermezzo-uri analitice şi auto-analitice, înţelegi că autorul se află în deficit de imaginaţie şi, cum se spune în terminologia sportivă, „trage de timp".

Dar cînd preia frînele acţiunii (în sensul strict), barierele dispar şi prozatorul, reintrat în elementul său, conduce corect şi sigur pe sine. Scenele reprezentînd minarea trenurilor petroliere, atacarea depozitului nemţesc de armament, urmărirea partizanilor, trecerea acestora către o altă bază etc., sînt pe cît de simplu redate pe atît de autentice şi antrenante. Suspensiile şi surprizele oferite cititorului alimentează tensiunea epică şi dau o bună utilizare acelui element atît de puţin simpatizat de unii prozatori: nepreväzutul, considerat, pe bună dreptate, un factor de nutrire a dramatismului.

Calităţile şi scăderile volumului „Războiul ascuns" vorbesc limpede despre necesitatea ca proaspătul prozator să-şi aleagă mai exigent mijloacele, reţinînd pe acelea care convin personalităţii sale artistice, aflată deocamdată în faza de conturare.

DUMITRU SOLOMON

ION MASSOFF: „Teatrul românesc"

Ne aflăm în faţa unei lucrări alcătuite cu multă seriozitate, care impresionează în primul rînd printr-o informaţie deosebit de bogată, folosită cu pricepere şi discernămînt. Se întrevede în acest prim volum, intenţia autorului de a epuiza subiectul, nu numai prin-tr-o vastă documentare, ci şi prin abordarea tuturor aspectelor problemei. Acordînd atenţia cuvenită teatrului modern, ale cărui începuturi timide le caută în primele decenii ale secolului al 19-lea, autorul nu ignoră nici manifestările teatrale străvechi ale geto-dacilor sau ale coloniilor greceşti de pe ţărmul Pontului Euxin, şi consacră un capitol special teatrului popular. Temeinicia informaţiei este demonstrată şi de bibliografia voluminoasă şi sistematică aflată în ultimile pagini ale volumului.

Se remarcă, în acelaşi timp, preocuparea permanentă a autorului de a da o interpretare riguros ştiinţifică, marxistă, domeniului cercetat. Materialul folosit este discutat cu atenţie, ipotezele sînt demonstrate cu argumente consistente, iar concluziile sînt formulate numai în urma verificării exigente a datelor. Massoff face aici muncă de matematician, chiar dacă unele rezultate la care ajunge sînt încă discutabile. Bine fundamentată ideologic, lucrarea urmăreşte consecvent determinarea fenomenului teatral de către întreg complexul de împrejurări social-economice, fără să vulgarizeze, realizînd totodată şi încadrarea lui în fenomenul cultural. De aici pornesc poate şi unele exagerări. Căutînd să lărgească cu orice preţ, informaţiile despre manifestările dramatice mai vechi de pe teritoriul patriei noastre, autorul include în această categorie fenomene care nu au propriu-zis nimic comun cu teatrul. Dialogurile din baladele **Meşterul Manole, Mioriţa, Soarele şi Luna** etc. sînt într-adevăr dramatice, dar ele nu pot fi socotite „elemente dramatice de natură folclorică". Expresia „dramatic" este folosită în asemenea cazuri cu un sens figurat, care nu are suprafeţe comune cu noţiunea de teatru. Observăm de asemenea că se insistă prea mult asupra unor amănunte istorice sau asupra biografiilor unor personalităţi. Aceste insistenţe nu sînt necesare atunci cînd depăşesc prea mult cadrul subiectului urmărit şi nu ajută, în nici un fel, demonstraţiei întreprinse. Nu obiectăm împotriva lor atunci cînd ele concură la crearea unei anumite atmosfere.

Istoria teatrului românesc, ea însăşi plină de dramatism, este urmărită pasionat, ca acţiunea încordată a unui roman. Unele capitole au chiar început de capitole de roman. Evenimentele sînt inserate ca într-o naraţiune, cu o anumită gradaţie şi cu intercalări de amănunte anecdotice. Nu sînt excluse ironiile, tonul polemic, acolo unde este necesar, fraza are pe alocuri o anumită plasticitate.

Aceste calităţi literare nu dăunează caracterului riguros ştiinţific al lucrării, dimpotrivă, măreşte claritatea interpretărilor şi uşurează lectura. În felul acesta lucrarea se adresează maselor largi de oameni ai muncii, dornici de cultură.

PAVEL RUXĂNDOIU

SZEMLÉR FERENC: „Solstiţiul"

Apărut recent în traducere românească romanul lui Szemler Ferenc, Solstiţiul, *aduce o contribuţie de seamă la descrierea eroicei epopei a luptei oamenilor muncii din ţara noastră, deopotrivă romîni, unguri ori germani, conduşi de comunişti, împotriva dictaturii fasciste şi a criminalului război antisovietic.*

Acţiunea cărţii se întinde pe o perioadă limitată de timp, axîndu-se pe evenimentele din jurul bătăliei de la Stalingrad. Bogăţia materialului de viaţă, precum şi varietatea procedeelor artistice întrebuinţate permit scriitorului construirea unor personaje complexe care îmbogăţesc galeria eroilor comunişti ai literaturii noastre. În acţiunile de sabotare a producţiei industriale, de aprovizionare a frontului, de sprijinire a activităţii grupurilor de partizani, aflate în munţi, ori în munca deosebit de periculoasă în sînul armatei, se disting comunişti ca sergentul Walther, caporalul Ştefan Dumitru, soldatul Aioanei şi alţii.

Intuind cu justeţe atitudinea diferitelor clase şi grupuri sociale faţă de prăpastia în care este tîrîtă ţara, Szemler Ferenc oglindeşte procesul evoluţiei treptate şi al limpezirii conştiinţei unor categorii de oameni cinstiţi, în deosebi a majorităţii intelectualilor.

Inginerul constructor Imreh Peter ajunge să înţeleagă nu numai caracterul odios al aventurii militare în care ţara noastră a fost tîrîtă de Hitler, ci şi să-şi dea seama chiar de şubrezenia orînduirii capitaliste, profund nedrepte şi antiumane.

Acţiunea cărţii fiind plasată într-un oraşel din Transilvania, scriitorul a lăsat pe un plan cu totul secundar zugrăvirea activităţii comuniştilor la sate. Insuficient este descrisă şi acţiunea grupului de partizani, iar viaţa sentimentală a inginerului Imreh Peter provoacă unele nedumeriri. Scriitorul nu ajunge să clarifice pînă la sfîrşitul cărţii conflictul lui Imreh cu soţia sa. Unii eroi suferă apoi de o uşoară şi desuetă nostalgie a neîmplinirii pe plan sentimental. Imaginea Lidiei del Medico îl urmăreşte neîndouplecat pe caporalul Ştefan Dumitru.

Trecînd peste aceste carenţe, cartea lui Szemler Ferenc se înscrie printre reuşitele literaturii noastre noi. Ea izbuteşte nu numai să constituie o lectură interesantă, ci şi să ridice o mulţime de probleme legate de formarea conştiinţei comuniste a cititorului.

D. PETRESCU

o seamă de cuvinte

NOTĂ

Articolul „Secolul de aur", de Maria Banuş, a apărut în Literaturnaia Gazeta.

Desene de NICĂ PETRE

carnet liric

Gheorghe Tomozei

PROGRAM

...Poate prin fumul Revoluției, vreun ostaș
neștiut,
purta în raniță, alături de pîine,-n calea
vîntului,
macheta — deocamdată din lut —
a primului satelit artificial al pămîntului...
...Poate caii lui Ceapaev, răniți de glonț,
mureau
pe locul cosmodromului de azi și prin nea,
orașe, neridicate încă, vibrau,
în trupul măicuței taiga...
E vremea ! Orele comunismului sună
în talgerul pămîntului, atins
de raze cucerite, raze de lună —
și de zăpezile spicelor nins.

Zile golite de ore, în urmă rămîn,
ca treptele rachetei purtătoare,
care ne duce din tărîm în tărîm
prin Constelația Marx, către Soare !...

FIOR

Ca o presimțire
a toamnei, văzum
o vulpe subțire
cu coada de fum.

Prin reci luminișuri
azi pasul mi-ndemn
cum prin trestiișuri
o luntre de lemn...

Cu umerii teferi,
făptura mi-o-nalț
și-s cuib de luceferi,
cu ciocuri de smalț.

Nu scade în volburi
al clipei senin,
de-mi gîlgîie-n scorburi
o stea mai puțin...

Dar voi regăsi-o ?
Minune-i, să fii,
cînd trece o ziuă,
mai tînăr c-o zi...

TOAMNĂ LUMINOASĂ

Ca litere subțiri, de epitafe,
par zugrăvite în culori naive
pe masă, străveziile garoafe,
ce-au fost o clipă-n mîna ta, captive...

Vîrtoș prin ceață încă luminoase,
sorocele aurisuri își descarcă,
se zvîrcolesc în fumegînde vase
descoperindu-ne, uimite, parcă...

Contururi își preschimbă, lin, de ceară
și să le-nchidem pleoapele ne-ndeamnă,
reamintindu-ne că-afară-i seară
și că e toamnă peste ramuri, toamnă...

...Ca litere subțiri, de epitafe
par zugrăvite în culori naive
pe masă, străveziile garoafe,
ce-au fost o clipă-n mîna ta, captive...

DEVENIRE

Mi-apari numai o clipă. Neștiută,
lumina ta-i mereu îndepărtată,
tu, mănăstirea mea, neîncepută
și năruită dinainte, toată...

Sînt aerul în care lin, se surpă
făptura ta, ca azi, ca totdeauna
și veșnic reînvie-n mine, suplă...

Sînt aerul pe care-l umple luna...

GRĂDINI SEMIRAMIDE

Vezi, dincolo de focuri, un drum cotit
te-așteaptă.
Treci printre ramii toamnei. Plini de rugină
ramii-s
și fiecare frunză ce-o vezi, pare o treaptă
suită spre grădina reginei Semiramis...

Te mai susțin pilaștrii ruinelor legendei ?
Nu șovăie în goluri fără de capăt, scara ?
Iar florile-s rotunde și azi, ca sînii fetei ?
Havuzurile-s pline de neaua lunii, seara ?

Vai în cenușă de lespezi s-au veștejit
aracii,
amiaza nu-ngenunche, fierbinte, sub
ciorchini,
vertebrele de aur și-au aplecat copacii
și le-au întors cu vremea, smeriți, în
rădăcini...

Nisipu-mpărățește acum, în freamăt veșnic.
Minunii suitoare îi tăinuiește chipul
pierdut. Lumina curse ca flacăra din
sfeșnic.
Aici, din vechea vatră, rămase doar
nisipul...

Vom învăța nisipul, hlamida să-și
deschidă,
iluminat de focuri — atingeri de atomi —
căci bobul de nisip e o veche piramidă
în care dorm, de veacuri, minusculi
faraoni...

Noi, orice bob, în parte, l-am lustruit cu
plînsul
și l-am deprins să suie, pe scripeți, în
mortare,
din răni, țîșnitul sînge ni l-am turnat
întrînsul,
am adunat o lume-n mărunțele-i tipare !

Semiramide, alte grădini cu trunchiuri
grele
vom înălța pe-ai noștri pilaștrii, umeri
vii ;
grădini, amețitoare grădini, în lumi de
stele,
cum noaptea amintirii nicicînd nu oglindi.

Răscumpărăm speranța ucisă, clipe
curse —
și truda cheltuită-n minuni fără pereche,
și visul sfînt și steaua din vîrful Marei
Urse,
restituindu-ne legenda veche...

MOARTEA

In amintirea lui
Ernest Hemingway

Umbla desculț, peste nisipul grădinii
ca-n fundul mării
— deși, marea era departe... —
atingea în treacăt, tulpinile florilor vechi,
fosnind de sare,
iar mîinile,
mîinile bătrînului, arse, zgîriate,
rămîneau pline de-ntuneric,
în lunga lor călătorie printre culori...

Firele bărbii, de lemn,
legănînd între lianele lor
corabia pîntecoasă a pipei, fumegau, o dată
cu liniștea.

Respira greu,
— aerul rămăsese, acolo, departe, pe
țărmul mării —
iar pașii
învățați cu puntea șovăitoare,
se împleticeau, printre frunze...

Peste cămașa uzată, ieșită din pantaloni,
luna
punea petice de lumină.

El a aprins lampa,
a coborît vechea carabină, cu două gîtlejuri,
din cui
și s-a așezat pe lespedea pragului,
arzînd...

Se aștepta să fie atacat de tauri...

...În baraca din spatele circiumii,
de dincolo de whisky-ul mirosind a cîmp și
a bălegar,
era un perete împodobit cu siluete de
tinichea :
fierari lovind nicovale, castele, mori de
vînt
și o Lună aurie
care își întorcea și celălalt obraz,
dacă o atingeai cu alicea de plumb.

Asta a fost, de mult, în copilăria bătrînului.

De-atunci, Luna nu s-a mai întors...

Acum, ținea în mîini — biruință tîrzie —
o armă adevărată,
sub Luna adevărată,
încremenită ca un semn al destinului
ce poate fi schimbat,
din lumină, spre mai multă lumină !

Un nou felinar să ardă peste Pămînt...

Trebuia să afle.
Trecînd prin umbra lui, pe neașteptate, pe
neașteptate,
un glonț a suit spre Lună
iar el, cu cămașa înroșită de sînge,
ca pelerina unui torero
continua să meargă pe sub arbori,
împuns de ramuri înnebunite,
cu coarne de fildeș —
în vreme ce marea, cu oglinzile ei topite,
cu fumegînzi corali,
se apropia de grădină.

A doua zi,
am văzut în ziarele lumii,
dincolo de picăturile negre, de tuș,
obrazul Bătrînului,
sfîrtecat de tristețile Pămîntului,
— cu îngrozitoare peșteri, cu vulcani
disperați. —
Semăna, uluitor, cu imaginea
feței a doua, nevăzute,
a Lunii...

CÎNTEC

Nu, toamna nu e marea ce leagănă, amare,
corăbii vechi, ca osemintele de sare —
flăcări rotunde, trupul i-l bîntuie, sonore,
precum minutele se caută prin ore,
iar somnul nu e moarte, nici stea în
coborîre
pe-nsîngerate dire.
Cînd adormim o clipă, sub nuferii străvechi
ca lîngă țărm, o luntre cu vîslele-i perechi,
se trag, neputincioase, în larg, ape coclite.
Cu lemnul dulce-al vîslei, ni-s mîinile-
nfrățite.
Iubiri în toamnă ? Într-al toamnei lut
iubirile au numai început,
iar arborii fosnesc, nerăbdători,
precum soldații așteptînd scrisori...
Petala florii-n care noi gingășii renasc
și frunzele, sînt dure ca săbii de Damasc.
Foc alb, surisul cade pe fața-ngîndurată
ca ploaia pe o furcă despicată.
Ridici spre stele ochii, spre crengile arzînd
și ești flămînd de pace,
flămînd,
flămînd,
flămînd !

PĂDURE MOARTĂ, PĂDURE VIE

Fără noi, ziua se năruie,
ca ploaia, pe o turlă de biserică,
apele se sfîșie, disperate,
fără noi, pădurea se-ntunerică...

Aerul se subție, monedă ștearsă,
luna-și stinge văpaia,
în vreme ce se aude cum bate, cum bate,
batrîna dactilografă — ploaia.

Fără noi, sub mari ciuperci de fum,
ca o cămașă de zale, groaza — oarbă —
s-ar lipi de pielea pămîntului,
tatuată cu fire de iarbă.

Cenușa Surîsului —
tăvălită în canale murdare,
cenușa Omului,
zuruind, ca bolovanii munților, peste
zare...

Nu te vei împlini, vis de războinic,
încolăcit în oul memoriei.
Mai sîntem pe lumea asta și noi,
noi, sîngele istoriei !

Sîntem umanitatea-n marș spre stele.
Înaintăm.
Prima stea cucerită e steaua
pe care stăm.

Sîntem visul, sîntem cîntecul înarmat.
Printr-a anilor limpede rotire,
numai flăcările tale ne vor risipi,
iubire...

DOFTANA

...O mînă printre gratii. Peste a nopții
treaptă,
surpîndu-și aripi albe, s-a revărsat
condorul.
Prin spații fără aer, rostogolit, se-ndreaptă
spre golul mîinii-n stare să îi cuprindă
zborul...

STEA DE PRIMĂVARĂ

1.

Arginturile reci ale tăcerii
pilpîie într-ale mării oglinzi,
lumina ni se leagănă pe pleoape ;
e clipa de-nceput a primăverii
și-n ramuri suie frunzele fierbinți
și ard păduri, în flăcări verzi, de ape,
în clipa de-nceput, a primăverii...

Pămînt al primăverilor. Pămînt
vibrînd sonor, ca neaua și sărutul,
tu nu ne ești și nu vei fi mormînt, —
ești pat de nuntă, masă, căpătîi

cînd visul peste noi și-ntinde scutul,
noi sîntem fii ai primăverii tale,
sîntem îndrăgostiții tăi dintîi...

2.

Știm. Va veni o zi
cînd crainica emisiunilor de radio
ne va vorbi. Cuvintele s-or cerne
ca niște frunze de argint, subțiri :

„Dragi ascultători, bună seara !
Buletin de știri. De peste hotare,
Moscova : Agenția Tass transmite : A
venit primăvara !
New York : A venit primăvara !
Paris : A venit primăvara !
Știri interne :
București : A venit primăvara !

Am transmis un buletin de știri..."

ZBOR

Prin constelații, nava licări
și-și lasă-n noi, amintitoare, chipul,
cum răsturnîndu-și spicele-aurii
curge-n clepsidra mărilor, nisipul...

Întinerim cu fiecare salt
al navei tatuate de culoare ;
pămîntul pare-albastru, vîntul alb,
de la fereastra ei, legănătoare.

Cu fiecare navă fulgerînd
tăriile, sub steaua depărtării —
sîntem tot mai aproape de pămînt,
abia acum, aproape de pămînt,
zburînd
pe traiectoria de lacrimi, a visării !

FRUNZE

Țin brațele deschise.
Zboară, peste mări de albastru,
ca un sturion de cositor,
avionul poștei —
și mi-e teamă să nu lunece-n gol, să nu
cadă
și să nu i se risipească scrisorile.
(Știu, niciuna nu mă caută pe mine...)

Țin brațele întinse, gata să-l prindă.

... Și e toamnă. Și vreau să-nchid fereastra,
dar, o dată cu vîntul, îmi intră-n odaie
frunze galbene, frunze palide,
pe care e caligrafiat numele meu ;
frunze palide, frunze sîngerii
care mi se-așează sub lampă.

Mi-ar trebui o viață, să le citesc pe toate !

Pe una din ele, zăresc ștampila poștei
din lună.
Seamănă cu umbra subțire a unui sărut,
desenată pe-un geam potopit de zăpadă...

Vă voi răspunde, prieteni, cu primul avion...

Desen de
OSOROVITZ CAMILLO

Pămîntul

țării

Este o poveste veche, crîncenă și dureroasă, pe care o uitasem aproape, cînd mi-a adus aminte de ea tata mai deunăzi, la împărțitul culturilor pe cap de familie. Am roșit că el, colectivist vechi, putea să mai spună : „pămîntul meu". Atît de nedumerite erau privirile colectiviștilor, care-l înconjurau încît tata bîlbîise într-o încercare de iertare :

– Parcă voi nu știți...

Apoi s-a răstit la mine :

– Ce știi tu ?

Știam povestea acestui pămînt pe care o aflasem pe de-a'ntregul cu vreo șapte ani în urmă, într-o seară de iarnă, pe cînd tata nu era colectivist încă.

★

Mă tot lua tata în pleasna biciului ori de cîte ori aduceam vorba despre gospodăria colectivă.

— O fi, că prea spui, păi ce, nu știi tu ? Așa e mă, păi nu m-ai crescut tu pe mine ?...

Rostește vorbele agale, cu buzele plescăite, cu ochii pe jumătate închiși, cu o blîndețe înecată în zeflemea.

Cu fiecare vorbă parcă te izbește peste gură cu dosul palmei, cu mîna lăsată moale din încheieturi.

Cînd tata îți vorbește așa, înseamnă că nu mai e nimic de făcut.

– Atunci, eu mă înscriu singur !

– Poftim, făcu tata o plecăciune ridicîndu-și căciula.

– Să-mi dai partea mea de pămînt să mă înscriu !

– E-he-he... rise tata de parcă i-aș fi cerut luna de pe cer ! I-auzi ce vrea flaimuc ? Păi nu l-ai păpat pe la școală?

Nu păpasem pămînt pe la școală... Tata nu vînduse nici un petic de pămînt pentru mine, dar atunci, în 1948, cînd de multă sîcîială, s-a hotărît să mă lase la școală, încheiasem între noi un angajament : merg la învățătură, dar pierd dreptul la orice fel de moștenire. Avea să-i rămînă fratelui și partea mea.

Bani prea mulți n-a cheltuit tata cu mine în școală, dar pierduse un om de la muncă. Pentru tata asta era un mare sacrificiu.

– Să-ți dau pămînt ! Și ăsta ? arătă în spre frate-meu care curăța porumb la altă tîrnă. Ăsta care a sgîrnat cu mîinile în pămînt, ce face ?

Vorbele lui îmi aduseră aminte de o altă întîmplare de demult. Era la rariță. Eu mînam caii, tata ținea de coarne și frate-meu aduna porumbul rupt, îl scotea pe cel acoperit de cormană. Porumbul nu răsărise bine în primăvara aceea și avea multă cîrpitură. La 2–3 cuiburi o cîrpitură pe care o astupa de tot pămîntul, ce trebuia să fie scoasă cu mîna.

– Hai, domnișoară, hai ! Mai repede, îi zicea tata.

Frate-meu avea toate degetele crăpate pînă la os, crestate de pirul smuls pentru vite, de costei și de trestioară. Dar nici nu crîcnea. Scotea porumbul repede în locul unde tata făcuse semn cu talpa piciorului, scotea firele de porumb și îndesa țărîna în jurul lor, ca să stea drepte...

– Hei, ce-i facem ?

Frate-meu înălțase fruntea și-l privea pe tata drept în ochi.

– Mă înscriu și eu ? Să-mi dai și mie partea mea !

Parcă cineva l-ar fi lovit pe tata cu o măciucă în moalele capului. Rămase nedumerit, cu ochii larg deschiși, cu răsuflarea tăiată.

Își veni cu greu în fire și începu să strige gîfîit :

– Partea ta ? Pămîntul tău? De unde ai tu pămînt, mă ? De unde aveți voi pămînt ? Ce, mie mi-a dat tata pămînt? Ori mă-ta a venit cu pămînt de la tat-său ?

Vorbele lui șuierate, retezate, îmi izbeau în tîmple ca o ploaie de pietre.

– Nu vi-l dau, mă ! De-ați rupe și carnea din mine, nu vi-l dau !

Tăcea. Tăceam și noi. Era liniște și afară. Doar un greiere țîrîia după sobă, doar cîte un lemn trosnea pe foc.

– Să vă dau pămînt ?...

Își plecă capul în piept, cu gîtul frînt, îngropîndu-și tîmplele în podul palmelor și stătu așa mult timp. Tîrziu își ridică capul din palme. Avea ochii plini de lacrimi.

– Știți voi ce e cu pămîntul ăsta ?

Știam că mama la fiecare parastas făcea un colac mai mare decît ceilalți.

– Pentru cine e ăsta, mamă ?

– Pentru Lixandra !

– Cine a fost Lixandra, mamă ?

– Hei, o femeie a lui tatău.

Știam că cele cinci pogoane de pămînt ale noastre, toate blană la un loc și de trei părți cu salcîmi, fac parte din lotul lui Bobîrnă. Toată lumea spune : salcîmii lui Bobîrnă, puțul lui Bobîrnă. Dar cine a fost acest Bobîrnă ?

★

Era tata un flăcăiandru. Deabia împlinise 17 ani. Venea de la Argeș cu căruța. Bunicul, cu vărul-său, Voicu, pe care-l prinseseră din urmă pe drum, se așezaseră turcește, cu spetele rezemate de gratii și fumau din lulele. În fundul căruții, cu picioarele atîrnate, bălăngănindu-le alene, se afla tata. Caii obosiți mergeau încet, lăsați în voie, cu hățurile agățate de leucă.

– Cînd ți se liberează băiatul ălalalt ? îl întreabă moș Voicu pe bunicul.

– Peste două luni.

– Îl însori ?

– Dacă o vrea el ?

– Uite ici, Neculo ! Pămînt icră, strîns tot la un loc !

De fapt bătrînul pusese demult ochii pe blana asta de pămînt. De abia aștepta să se întoarcă din armată fecioru-său ăl mare.

– Om vedea...

Tata trăgea cu urechea. Era vorba de niște pămînt, d-un noroc mare, era vorba de o fată. De cîte ori nu trecuse el pe aici, de cîte ori nu văzuse fata asta, dar niciodată nu-i luase seama, niciodată nu se uitase la ea atent. Iat-o acum pe miriște în marginea drumului. Înaltă și subțire ca o dalie, cu pistrui pe față, cu ochii mari, căprui, neliniștiți, ca două păsări speriate.

– Așa... să te ia nenea de nevastă... Ai pămînt. O să trăiască bine. Și nu ești nici urîtă... O să te iau eu, nu nenea !

Din ziua aceea a-nceput să-i dea tîrcoale.

Lixandra era singură. Îi murise și tatăl și mama și o soră mai mare. Muriseră de o boală de piept. N-avea nici rude mai apropiate. În neamul lui Bobîrnă, pe toți îi curăța de tineri tuberculoza, boală ce se lua și la cei cu care trăiau împreună. Și așa le rămîneau oasele pustii, le rămîneau copiii pe drumuri.

Mai avea un frate mic pe care-l creștea ca o mamă. Sfioasă, tăcută și îmbujorată, l-a urmat cînd i-a cerut să-i fie de nevastă. A lăsat lampa aprinsă, făcută mică, a mai pus un macat peste băiatul adormit, a încuiat ușa pe dinafară și a vîrît cheia pe sub ușă în tindă, s-a uitat încă o dată pe geam cu mîinile lipite de tîmplă.

– Haidem !

– Hai !

Dimineața s-a trezit cu ea înecată în plîns.

– Ce ai Lixandro ?

– Mă gîndesc la Marin. Cînd s-o scula acuma...

N-au trecut decît cîteva luni. Lixandra a început să se topească pe picioare, văzînd cu ochii. Boala de piept care nu iertă pe nimeni din neam, n-avea s-o cruțe nici pe ea.

— Las-o, îi spunea bunica lui tata. Vrei să te îmbolnăvești și tu ?

– Las-o, îi ziceau neamurile, că iei boala !

Cînd a venit unchiul Martin din armată și-a zburlit mustața de cotoi și a rînjit la tata :

– Te-nsurași mă ?

– Mă-nsurai...

– Să dai dracului oftica de-aici. Că ne îmbolnăvim cu toții.

– Nene !

– Să pleci unde-i știi ! În casa noastră nu mai stai cu ea.

– Taci, mă, că te-aude !

– Las-audă ! Să știe !

— Ești cîine, mă ? N-ai suflet în tine ?

– Ba am și bojogi ! Și vreau să mi-i feresc !

Sărmana femeie.

– Mergem la un doctor Lixandro !

– Nu mai merg nicăieri !

– Ba să mergi, că e un doctor bun la Tîrgoviște.

A înhămat caii, a tras căruța în fața casei, a îmbrățișat-o, a dus-o pe brațe la căruță. Frate-său sta de o parte, și rînjea. Deschisese poarta. Caii se smuceau în ham, trăgînd căruța înainte, împingînd-o înapoi.

– Stai mă, nene, tu înaintea cailor.

N-a stat înaintea cailor. Și-a zburlit mustața de cotoi și a intrat în casă.

– Grigore... Grigore... să-i spui doctorului să-mi facă o injecție... ori să-mi dea un hap ...să nu te mai chinui cu mine, Grigore !

– Ia taci !

– Că tot nu mă mai scol eu.

— Taci, femeie! Taci o dată!

I-au astupat ușa de la odaia lui, ca să nu mai iasă prin tindă și tata a trebuit să spargă ușă în zid prin spatele casei. Singur făcea mîncare, singur spăla, singur cîrpea rufele, singur îngrijea de bolnavă. Cînd pleca la cîmp îi lăsa aproape apă proaspătă în oală de pămînt, îi lăsa la îndemînă ciobul cu cenușă, și i se rupea inima cînd se gîndea că ea rămînea singură. Făcea ce făcea la cîmp și venea s-o ajute să se ridice în capul oaselor, să-i mai schimbe apa.

– Grigore, eu o să mă duc!... Vreau să-ți las pămîntul... Să facem acte !

A făcut acte la oraș, la judecătorie. A făcut acte de vînzare pe numele bunicului, așa cum dăduse sfat un avocat, ca să nu poată fie surpate de niscaiva neamuri. Chiar i-a numărat în mînă bani Lixandrei, față de martori, pe care bine înțeles i-a luat înapoi bunicul, pentru că fusese numai așa, de formă.

Nu se uscase bine pămîntul pe mormîntul ei, că niște neamuri s-au și sculat cu pretenții de drepturi la pămînt. S-au găsit martori mincinoși, care să jure că nu Lixandra a fost la acte, că s-a dus în locul ei o cumnată, nevasta lui nea Martin, care se însurase cu o fată, Leana lui Milcă.

Procese lungi și cheltuitoare, care l-au istovit pe tata, care înghițeau orice venit... Îl țineau cu vorba avocații. Îi amînau procesele pînă cînd, în sfîrșit, i-a trecut cuiva prin minte să cerceteze dacă urma lăsată de deget se potrivește, și s-a văzut că nu era a tatii Leana.

★

Cînd s-a însurat cu mama, tata avea cinci pogoane de pămînt, o vacă neagră și o căruță fără cai. Mama n-avea pămînt. Avea numai o casă burdușită, ținută cu proptele.

Așa și-au început ei viața.

Au trecut anii...

Pe bunicul l-a pus jos bătrînețea, l-a pus jos boala.

– Cu mine ce-ai de gînd ? îl întrebase tata.

– Hai, lasă ! nu mă curăț eu...

Dacă se curăța bătrînul, pămîntul Lixandrei rămas pe numele lui, ar fi fost împărțit între toți frații.

Într-o zi l-a chemat pe tata. Era culcat pe o cergă în bătătura la umbra unui dud. Mai cît colo, țața Leana, cu niște femei, împleteau la ceapă.

– VenișI, Grigore ?

– Venii !

A vîrît mîna sub pernă și a scos o păpușă de tutun.

– Ia-o tu ! Nu mai intră în mine !

I-a dat și luleaua.

– Tu fumezi țigară, dar păstreaz-o...

A tăcut cu ochii mari și apoși de om bolnav pironiți în slava cerului. Tăcut, cu capul gol, aștepta lîngă el tata.

– Mîine mergem la Găești, a zis bunicul. Să pui fîn mult în căruță. Plecăm din noapte că mergem încet, să nu mă zdruncine. Să faci rost de niște bani... Îți trec pămîntul pe numele tău !

A umblat pînă seara mama să se împrumute. A vîndut vițelul tata unui geambaș. A uns căruța de seară, a îndesat-o cu fîn. Și dinspre ziuă a tras căruța în fața casei lui bunicu.

Lampa stinsă. Stinsă era lampa și la cealaltă odaie, unde sta acum nea Martin cu nevasta.

A bătut la geam.

– Tată, băi tată...

– Nu mai merge, s-a răstit bunica. E mai bolnav...

Ațît. Nici nu i-a deschis măcar ușa.

A deschis geamul nea Martin.

– Ce umbli noaptea, mă, ca ciufu ? Mai stai dracului și tu acasă !

A luat tata caii de dîrlogi și s-a dus acasă.

– N-a mers, Grigore ? l-a întrebat mama.

– N-a mers... Cred că l-a moșmondit nenea toată noaptea !

Au cheltuit banii strînși. Au împrumutat și alți bani și i-au cheltuit și pe ăștia. Pînă cînd într-o zi a sărit nea Martin :

– Ce tot te-nvîrtești pe-aicea mă ? Vrei pămînt ?

A tras un cuțit de la strașina casei.

– Îl vezi ? Îl spăl în tine dacă te mai prind !...

– Da ce, nu e pămîntul meu? Pămîntul nevestii mele?

– Dar a mea ? N-a umblat pe drumuri ? N-a cheltuit prin judecăți ? Ieși afară !

Într-o zi și-a strîns bătrînul toți copiii.

– Mergem la Găești ! Vă fac acte de partaj pe pămînt!

– Pe tot ? A întrebat nea Martin.

– Tot !

A auzit tata. Și-a trecut privirea rătăcită peste toți.

– Cum... tot ?

– Tot ! ...la toți deopotrivă !

Ținea bătrînul privirea în tavan. Tușa Dumitra își aprinsese o țigare și trăgea din ea cu sete. Tușa Voica, o altă soră a tatei, de-abia pufăia din țigara ei. Nea Martin, pufnea cu mîna pe mînerul cuțitului de la brîu.

– Desmoștenește-mă, dacă vrei ! Nu-mi da nici o palmă de pămînt. Barem să știu că n-am avut tată ! Dar de pămîntul Lixandrei să nu v-atingeți ! Știți voi cîte nopți n-am dormit eu ? Știți voi cîte oale cu sînge am îngropat eu? Cu capul pe umărul meu a murit ! Eu singur i-am ținut luminarea. Nici pe la ușă nu-mi treceați ! Și acum vreți să vă repeziți în pămîntul ei ? ! Vă tai pe toți ! Bag cuțitul în voi de la o margine !

– De ce să-i tai pe ei ? a destrămat tăcerea care se lăsase bătrînul cu glasul lui răgușit. Nu vreau așa ! Înjunghie-mă pe mine ! Tot nu mai am mult de trăit.

– Ai vrea tu, țîlhar bătrîn, să-ți iau eu păcatele. Tu, lasă să te chinuiești ! Să nu iasă sufletul din tine pînă cînd nu te-oi ierta eu.

– Ce să fac... ce să fac... se văicărea bătrînul. El, arăta cu un deget lung, tremurat spre unchiul Martin, zice că te taie pe tine, tu să-l omori pe el. Eu cum să vă împac ? Înjunghiați-mă pe mine, și gata...

Tata n-a mai auzit ultimele vorbe. Ieșise trîntind ușa, hotărît dacă-și vor împărți pămîntul fostei lui neveste să-i omoare pe toți.

Și a făcut actele bunicul. I-a lăsat lui tata pămîntul Lixandrei, iar restul l-a împărțit în mod egal între ceilalți copii.

Se zbătea bunicul în ghiarele morții. Horcăia, se ducea, îi puneau luminările în mînă, și cînd să-și dea sufletul, tresărea din tot corpul, zguduit parcă de o mînă nevăzută, deschidea ochii și chema în șoaptă.

– Grigore !

Veneau la tata frații, veneau rudele, veneau oameni străini.

– Îndură-te de el, Grigore !... Nu poate sufletul să iasă... S-a întors de cinci ori pînă acum ! Hai de-l iartă !

— Eu n-am ce să caut acolo ! Pe mine m-a desmoștenit! Nu e tatăl meu ! Tatăl meu e Bobîrnă, că de la el am pămîntul ! Nu-l iert !!

– Hai măcar pînă acolo ! măcar să-l vezi !

S-a lăsat dus de oameni.

– Grigore !

I s-a înmuiat inima tatei, i-au dat lacrimile sub gene. Apoi. Apoi s-a rostogolit în el ceva, ca un șarpe ghemuit, la gîndul că bătrînul îl desmoștenise și i-a strigat scrîșnind:

– Nu poți să mori, cîine ?

– Iartă-l Grigore ! Ai suflet !

– Să-l ierte el ! Iartă-l tu mă, a strigat tata la unchiul Martin, că tu l-ai pus la cale să mă desmoștenească ! Nu ți-a fost milă de copiii mei ?

– Du-te dracului, că fac fereastră în tine acuma.

– Nu vă e rușine să vă certați la căpătîiul unui om care trage să moară ! a sărit o bătrînă ca să-i domolească.

– Of... of... omoriți-mă pe mine ! dați-mi mie cu ceva în cap. Dați-mi un hap ca să mor...

Și iar căzu bătrînul în leșin.

– Tăceți... Se duce-acuma. Nu se duse. Tresări din nou.

– Grigore...

Și apoi, cu vocea mai stinsă...

– Dă-mi un pic de apă ! Arde sufletul în mine !

Cineva îi întinse tatei cana cu apă. El o duse la buzele bolnavului.

– Nu intră-n tine ?

– Ridică-mi capul, Grigore.

Îi băgă mîna sub ceafă și îi săltă capul de pe pernă.

– Așa, așa...

Cu ochii luminați de o stranie bucurie bătrînul privi în ochi pe tata.

– Lasă-mă la loc, acuma !

Pînă să-i ajungă din nou capul pe pernă, bunicul murî.

— Mă păcălișI, țîlhar bătrîn...

Aceasta era povestea pămîntului care trebuia să dea cinci mii la hectar.

În prima mașină deabia încăpuseră înghesuiți vreo cincizeci de oameni din brigada a treia de cîmp.

Tata, care avea obiceiul să se lege întotdeauna de cîte cineva, îl luase în furca lungă pe Sile Voiajorul.

— Und'te duci în vara asta Sile ? La munte or la mare?... Îmi trimiți, mă, și mie o vedere ?...

În hohotele de rîs ale celorlalți clipea des din ochi, înghițea în sec, ridica neputincios din umeri.

De fapt pe el îl chema Vasile Matei. Dar cine știe cine-i spusese Sile Voiajorul, și așa i-a rămas numele, pentru că i se potrivea de minune. În fiecare vară Sile Voiajorul pleca de acasă tocmai în toiul muncilor și se ducea să lucreze pe diferite șantiere din țară, unde avea un cumnat inginer, care-l ținea pe la umbră...

În primăvara asta, Sile Voiajorul ceruse să i se repartizeze din nou teren. Adunarea generală hotărîse să mai încerce încă o dată. Ridicase și tata mîna, votase și el. Dar acum nu-l slăbea de loc :

– Zici că-mi trimiți o vedere, Sile ?

Camionul opri în marginea tarlalei și brigadierul începu să măsoare terenul repartizat pentru fiecare. Mereu vesel, glumind cînd pe seama unuia, cînd pe seama altuia, tata, își făcu mușuroaicle în marginea terenului care-i fusese repartizat și se luă după echipă.

– Vasile Matei, strigă brigadierul după listă și începu să măsoare.

– Ceee ! ? răcni tata cît putu, înfiorînd cîmpia pînă în marginea zării. Asta nu se poate ! !

– De ce să nu se poată, mă? îl înfruntară cîțiva. Ce, el nu e om ?

– Voiajorul pe pămîntul ăsta ? Să-l lase pîrloagă ?.. Nuuu ! Dați-i în altă parte !

– Și-n altă parte e tot al colectivei, încercai eu să-l induplec.

– Tu să taci din gură, mi-o reteză tata.

Apoi se întoarse spre Voiajorul :

– Mă, Vasile, mă ! Mă Silică, mă, măi frățioare, să n-o mai iei din loc, să nu-l mai lași nemuncit... că al dracului să fiu dacă nu te cioplesc cu sapa !

Mă privi vrînd să se dezvinovățească parcă.

– Ce știi tu ?

Și iar, lui Vasile :

– Cinci mii de kile să scoți Că dă !

★

Asta voia tata : ca pămîntul care fusese al lui, să dea cea mai mare recoltă din colectivă. Se bucurase an de an. timp de șapte ani, cînd încăpuse pe mîini de oameni harnici și se temea acum de Sile Voiajorul.

Ioniță Marin

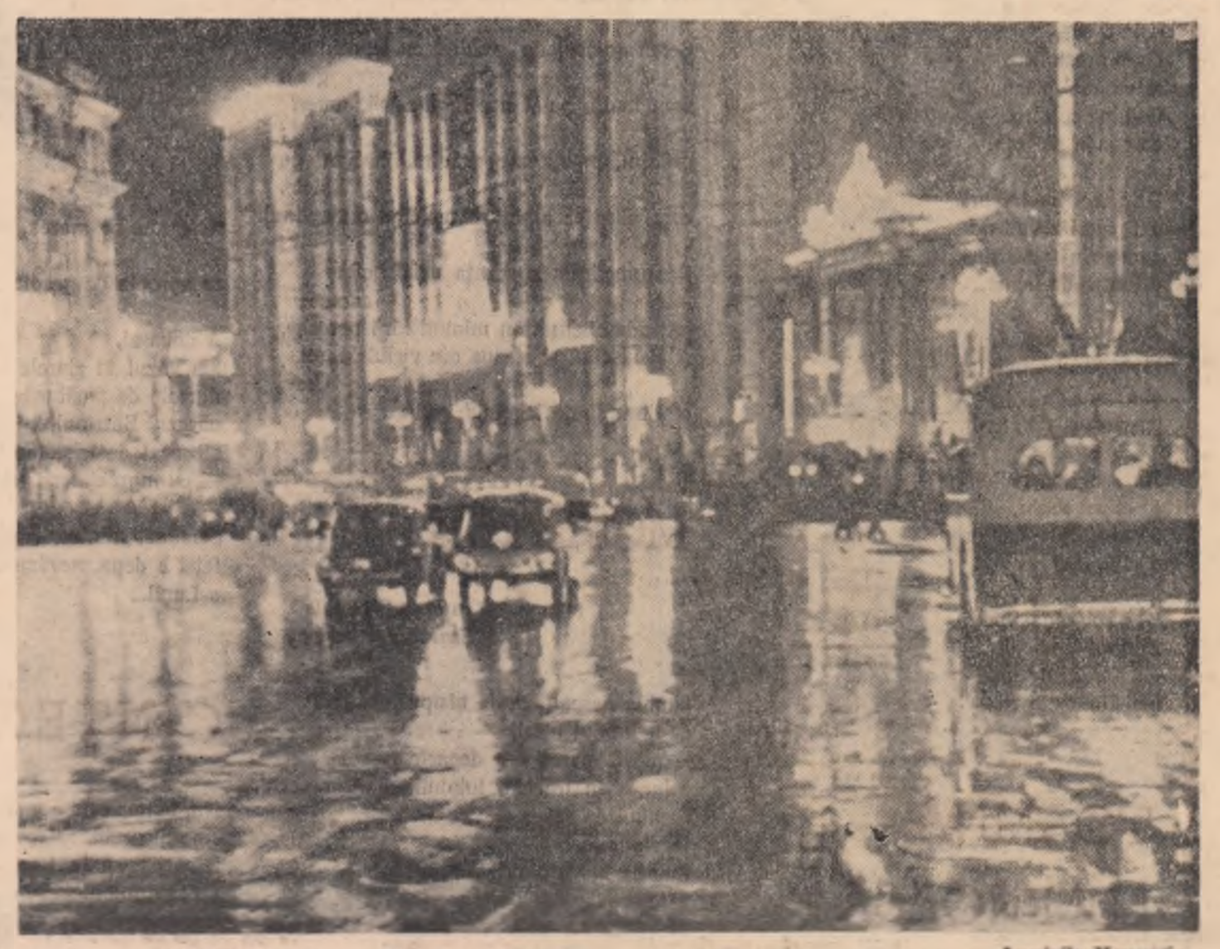

Lumînăile Moscovei

Scriitorii sovietici în ajunul Congresului al XXII-lea al P. C. U. S.

Grandios prin perspectivele pe care le deschide popoarelor sovietice și întregii omeniri progresiste, proiectul de Program al P.C.U.S. este în același timp foarte concret, foarte precis în țelurile pe care le urmărește, în scopul final spre care se îndreaptă : construirea comunismului. Realist în toată structura și toate prevederile sale, el este totodată însuflețit de avîntul romantic al cuceririi unei vieți noi și mai luminoase, în care omul să devină pe deplin fericit, în care mintea să să pătrundă și să stăpînească și mai puternic și mai larg tainele și potențele naturii, în care talentul, virtuțile sale, puterile sale creatoare să înflorească și mai din plin. „Fiecare, căruia îi este drag viitorul omenirii, a citit cu o uriașă atenție proiectul de Program al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice — *scrie Mihail Șolohov.* Fiecare dintre noi discută astăzi acest document istoric... Eu, ca scriitor, ca om care sînt deprins să gîndesc în imagini, aș dori să spun următoarele : altădată, dacă te apuca noaptea pe drum și vedeai undeva, departe, departe la orizont, scîlpind vre-un foc de păstor, porneai într-acolo făcînd cale lungă pînă oboseai peste puteri... Iar proiectul de Program strălucește atît de puternic, atît de viu, încît dacă mergi un pic mai vîrtos, drumul nu ți se pare lung... Sigur, drumul nu e ușor. dar a fost oare vreodată în istorie ușor drumul care a dus la o țintă măreață ?"

Întregul popor sovietic întîmpină cu un uriaș entuziasm, cu un avînt deosebit Congresul al XXII-lea și proiectul de Program al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice. Oamenii muncii din fabrici și uzine, din colhozuri și sovhozuri, de pe ogoarele pămînturilor desțelenite, sporesc numărul brigăzilor comuniste, lărgesc mișcarea de întrecere, ridică cifrele de depășire ale planului, grăbesc îndeplinirea septenalului înainte de termen. Cercetătorii și oamenii de știință își duc investigațiile pe drumuri încă nestrăbătute, cuceresc noi binefaceri pentru omenire. Entuziasmul și avîntul creator caracterizează și frontul literar, activitatea poeților, prozatorilor și dramaturgilor sovietici.

Paginile revistelor, rafturile bibliotecilor, vitrinele librăriilor s-au îmbogățit în lunile din urmă cu un număr impresionant de opere. Bogăția de creații cu care scriitorii întîmpină Congresul al XXII-lea vădește dragostea oamenilor de litere sovietici pentru Partidul Comunist, pentru poporul căruia îi aparțin, dorința lor de a merge în pas cu marile evenimente ale epocii, de a face să răsune în paginile operelor lor minunatele îndemnuri ale veacului, ale lumii ce deschide drumul spre comunism.

Atenția cititorilor sovietici a fost solicitată în lunile din urmă de noi cicluri de poezii ale lui Alexei Surkov, Alexandr Prokofiev, Gevorg Emin, Nicolai Tihonov, Maxim Tank, Leonid Martînov, Petrus Brovka, Emilian Bucov, Platon Voronko și alții. Sectorul prozei s-a îmbogățit cu multe scrieri noi, aparținînd unor specii variate. Așa putem cita romanul Rugul de Konstantin Fedin, continuarea binecunoscutei dilogii : Primele bucurii, O vară neobișnuită ; romanul lui V. Kocetov — Secretarul de partid, al lui Boris Bednîi, — Tineretul, al lui Vladimir Formenko — Amintirea pămîntului, al Lidiei Obuhova, — Ghimpele, nuvelele lui Em. Kozakievici — Caietul albastru și La lumina zilei, schițele semnate de Viktor Nekrasov, Iurii Naghibin, Stepan Scipaciov, Anatolii Kuznețov, amintirile publicate de Ilya Ehrenburg, Nikolai Tihonov, Vera Ketlinskaia, Viktor Sklovskii. Piese noi, scrise de Arbuzov, Rozov, Stein, Mihalkov își așteaptă prezentarea pe scenele Uniunii Sovietice.

Se cuvine remarcată, ca o trăsătură interesantă și caracteristică pentru viața literară sovietică de astăzi, prezența a numeroase talente tinere și afluența continuă de nume noi. Dacă pînă de curînd tînăra generație era reprezentată mai ales prin Evtușenko, Rojdestvenskii, Voznesenskii, Anatolii Kuznețov, V. Lipatov, astăzi rîndurile ei s-au înmulțit prin intrarea în literatură a lui V. Axenov, V. Konețkii, V. Voinovici, E. Stavski, B. Sergunenko, A. Pristavkin etc.

Căutînd drumuri noi, soluții interesante și originale, numărînd multe realizări artistice de seamă, scriitorii sovietici abordează în operele lor recente teme și probleme din cele mai variate pe care le ridică viața înconjurătoare. Mai mult poate decît oricînd, operele cele mai recente ale literaturii sovietice sînt ancorate în actualitate, sînt însuflețite de contemporaneitate. Faptele zilnice ale oamenilor sovietici sînt izvorul lor de inspirație, iar cei ce le săvîrșesc eroii lor. V. Axenov a subliniat foarte just că legătura strînsă cu actualitatea este nu numai un fenomen logic, dar absolut necesar în viața scriitorilor sovietici din zilele noastre: „Ar putea oare exista oameni care să vrea să scrie despre alte timpuri ?... Cînd merg pe stradă, cînd mă aflu în metrou... nu mă părăsește nici o clipă sentimentul că mă plimb prin lumea viitoarelor mele cărți. Această senzație este cea care mă stăpînește pe deplin".

Prezența în actualitate, zugrăvirea vieții ce te înconjoară, dezbaterea problemelor ei multiple și atît de importante este înțeleasă de scriitorii sovietici ca adevărată datorie, ca un imperativ major : „Trebuie să-ți înțelegi epoca..., să exprimi în cărțile tale ideile epocii tale, sentimentele ei, peisajul ei, glasul ei, năzuințele și speranțele vremurilor pe care le trăiești..."

Preocupați de a scrie fiecare în felul său, după natura temperamentului și talentului său literar, letopisețul epocii măreție, ai cărei părtași și martori sînt, scriitorii sovietici își ațintesc în mod firesc privirile spre contemporanul lor, făuritorul actior bunuri materiale și spirituale de preț, eroul timpurilor noastre, ce va deveni mîine eroul operelor noastre. Folosind experiența înaintașilor lor și continuînd tradiția rodnică a atîtor opere clasice ale literaturii sovietice, ei creează imaginea tipică a omului sovietic din zilele noastre, a comunistului.

Personalitatea complexă și puternică a acestei figuri tipice, întrupînd cele mai bune trăsături ale epocii noastre și-a găsit, de pildă, expresia, în romanul recent terminat al lui V. Kocetov, Secretarul de partid. *Bogăția sufletească, orizontul larg de preocupări, înaltul simț al răspunderii, al datoriei față de societate, de popor, exigența față de tine însuți, un ascuțit simț autocritic îl caracterizează pe Vasilii Antonovici Denisov și pe alți comuniști zugrăviți în roman : Vladîcin, Cernogus etc.*

Se cuvine să subliniem că, în înfățișarea omului sovietic din zilele noastre, scriitorii pun tot mai mult accentul pe descrierea profilului lui moral. Tot mai des, mai amplu și mai adînc se dezbat problemele de etică, tot mai mult se subliniază necesitatea ca omul ce luptă pentru construirea comunismului să fie intransigent față de orice compromis, șovăială sau pată morală. „În perioada de trecere spre comunism. cresc posibilitățile de educare a unui om nou, care să unească în chip armonios bogăția spirituală, puritatea morală și desăvîrșirea fizică" — se spune în proiectul de Program al Partidului. Integritatea și puritatea morală, principialitatea adîncă, severitatea în probleme de etică definesc caractere ca cel al Tasiei (Tinerețul de Boris Bednîi), Alexandr Denisov, inginerul Bulovin (Secretarul de partid *de V. Kocetov), Victor* (Biletul *de V. Axenov).*

Acești eroi, ca și mulți alții pe care ni i-a înfățișat literatura sovietică în ultima vreme — de aceea putem socoti că este vorba de o trăsătură specifică — sînt oameni care, adesea în ciuda vîrstei lor tinere, consideră viața cu foarte multă seriozitate, aproape cu severitate. Ei sînt preocupați de înțelegerea adîncă, filozofică a vieții, de pătrunderea și îmbrățișarea multilaterală a evenimentelor, frămîntați de problema propriei lor meniri, a propriei lor existențe. Este foarte caracteristică următoarea afirmație pe care o face Șasa Zelenin, unul din eroii romanului Colegii *de V. Axenov :* „Noi sîntem generația de oameni care merge prin viață cu ochii deschiși. Noi privim și înainte și înapoi și sub picioare. Restul depinde de forța ochilor. Unii văd limpede scopul, alții trebuie să recurgă la ochelari". *Problema sensului vieții frămîntă pe mulți dintre eroii cei mai noi ai literaturii sovietice și pe frații Viktor și Dimka* (Biletul *de V. Axenov) pe Gleb Volînko (din nuvela* Grijile zilei de mîine *de V. Konețki) pe Stepka Vernolanțev și pe alții. Nu toți ajung să-i dea o rezolvare, pentru unii ea rămîne încă vremelnic nesoluționată. Nu toți sînt ceea ce se cheamă „eroi pozitivi", unii dimpotrivă găsindu-se mai curînd în rîndul celor ce pot fi criticați pentru anumite greșeli, își pun problema sensului vieții tocmai pentru că aspiră la îndreptare, la înnoire morală. Și tocmai faptul că alături de ei întîlnesc la muncă, în viața de toate zilele, oameni care „văd limpede scopul" spre care trebuie să meargă, și propria lor transformare devine posibilă, realizabilă.*

Epoca nouă ce se deschide în fața popoarelor sovietice, în fața omenirii, impune sarcini noi și mai mari și mai de răspundere frontului literar. Scriitorii sovietici năzuiesc prin operele lor să fie la înălțimea acestor îndatoriri de onoare. „Grandios este Programul Partidului Comunist, — scrie V. Kocetov. Mărețe sînt sarcinile trasate de Partid pentru următoarele două decenii. Ele ne însuflețesc. ne bucură. Ele ne cheamă tot mai departe. mai departe... Fie ca din paginile operelor noastre să răsară figuri de eroi, măreț ca și viteazul nostru cosmonaut ! Aceasta o așteaptă din partea noastră și literatura sovietică și prietenii noștri din străinătate."

Tatiana Nicolescu

G-16

Ceva-ceva știam noi. Adică principalul. Știam că la rond, acolo unde întoarce tramvaiul, în coasta gropilor lui Lăptaru, se ridicau noile blocuri. Gropile fuseseră nivelate cu niște mașini grozave. Apa din bălți o sorbiseră pompele, stuful îl culcase la pământ o secerătoare.

Pînă la gropile lui Lăptaru era cale de șase stații de tramvai. Rar treceam în partea-aceea. Cartierul nostru are și el un maidan unde putem bate mingea. Ce rost să ne căruțim pînă acolo? Auzisem că se ridică blocuri noi. Părinții noștri fuseseră la construcții. In timpul liber dădeau și o mînă de ajutor. Pînă și bunica ținuse morțiș să fie încadrată într-o brigadă de muncă patriotică. Mare scofală nu putea să facă, e bătrînă, dar ferestrele tot le-a șters cu ziare și a măturat parchetul în apartamente. Cu tata era altceva. El căra și cărămizi, și scînduri, și bulamaci și cofraje. Pe noi, ăștia mai mici, ne lăsaseră în pace. Cică, mai mult i-am fi încurcat. Mă rog, treaba lor.

Cu timpul ne-am obișnuit să știm că la gropile lui Lăptaru se fac blocuri, așa cum eram obișnuiți să știm că primăvara, în grădina babei Sita, cireșile încep să se coacă. In casă se mai vorbea cîteodată, seara, de bloc. Ascultam numai cu o ureche. In așteptarea cinei, moțăiam pe scaun. Strașnic mai moțăiam. Uite-așa îmi cădea bărbia în piept — poc! — și bunica zîmbea, mama se încrunta la mine, iar Mitrică, fratele meu mai mic, se tăvălea de rîs. Mitrică e fier rău. El nu moțăie. Dacă-i este de somn cade lat și nu-l mai scoli cu toată artileria Republicii. Dar asta e altă poveste. Eu mai eram în stare să mai aud cîte-o frîntură de vorbă.

— N-au să ajungă pîn-aici — zicea bunica.

— Ei, n-au să ajungă! — făcea tata. Toată mahalaua o dărîmă.

— Toate le știi tu, Ioane — își tuguia bunica buzele. Am ridicat căsuța asta cu răposatul, cu mîinele-astea. Aici ați văzut lumina zilei, și tu și neastîmpărații ăștia.

Tata se uita în jur la pereții coșcoviți, la ferestrele strîmbe. Naiba s-o ia de casă, îi era și dragă și nu prea. Și nouă la fel.

Intr-o dimineață ne-am adunat toți băieții, ca deobicei, pe maidan. Stăteam la taclale. Il așteptam pe Sandu, băiatul doctorului Rogoza de lîngă frizeria lui Ușurelu. El are minge de fotbal. Cînd apăru, mai să-l luăm în ghiare.

— Unde-i mă, mingea?

— Ți-o fi că-i rupem pielea...

— Scîrțar! — făcu altul.

Sandu e băiat bun, nu se supără. I-o fi luat maică-sa mingea. Nu prea vede ea cu ochi buni prietenia noastră. Și pe noi ne doare-n cot!

— Ți-a sechestrat-o? — îndrăzni frate-meu Mitrică...

— Nu, nu mi-a sechestrat-o — zise Sandu. Ne mutăm. Am venit să vă spun.

— E-te-te...

— La noi în casă se face comandament...

— Ce se face, mă?

— Comandament de demolări.

Cuvîntul ne-a plăcut. In mahalaua noastră comandament...

— Formidabil! — izbucni Petre Sebe. Hai acolo.

Petre n-a mai apucat să vadă comandamentul. A apărut maică-sa la marginea maidanului și l-a luat pe sus acasă. Tot așa au mai plecat vreo trei chemați de babaci. Pe mine și pe Mitrică ne-a strigat peste gard bunica. Am luat-o trap spre casă. Ii cunoșteam noi glasul cînd era supărată.

Uite-așa a început ziua aceea. Pe neașteptate. In fața casei noastre a tras un camion. Un Steagul-Roșu adevărat. Patru oameni zdraveni, cu frînghii în mîini, au intrat în casă să care mobila. N-au avut ce-alege într-o jumătate de oră. Tata zîmbea pe sub mustață, dar cînd îl fulgera bunica cu ochii ei albaștri, se încrunta. Pe noi, sigur, ne-au alungat la poartă. Spărsesem două ghivece cu flori și mai-mai să facem praf aparatul de radio. Ei, la poartă aveam ce să vedem. Peste drum stătea popa Cristea, în curtea bisericii. Privea popa cum se mută oamenii. Venise și Ușurelu, frizerul, ăla tînărul. Venise-n colț la noi. Discuta cu Dragu de la Alimentara.

— La tanc au picat — zicea el.

— Te bucuri?

— Păi, cum? Scap de coșmelia aia.

— Bătrînul tău nu-i prea bucuros.

— Treaba lui — făcu Ușurelu. Eu nu mișc un deget. Caută alt local... N-o să prea găsească. Eu intru în cooperativă.

Treceau „Steaguri-Roșii" pe șosea, duduind din motoare. Toate la rond, la blocuri.

— Incotro? — îi întreba Ușurelu pe cei uncați pe bagaje.

— La G — 16.

G — 16! Strașnic nume! Am alergat să prindem motanul, pe Mișu. Se zăpăcise săracul. Nu pricepea nimic. Il amețise forfota. Ne-a zgîriat puțin, dar pînă la urmă tot l-am vîrît într-o sacoșă. Ne-a luat tata de subsuori și ne-a urcat pe bagaje, în mașină. Am nimerit cu capul în poala bunicii. Mișu mieuna amarnic, șoferul ambala motorul mai să-l scoată din sărite, mama striga ceva, nu știu ce uitase în casă...

— La G — 16 — strigă tata și pornirăm.

Teribil! Cum o fi G — 16 ăsta?

★

Tii, iarmaroc nu alta! Mașini la rînd, pline cu boarfe. Cei de la Cooperativa „Muncitorii manuali" au de lucru pînă peste cap. Inarmați cu chingi de cînepă cărau pe scări în sus dulapuri și șifoniere, paturi, lăzi... Aștepta la coadă toată mahalaua în fața lui G — 16. Șase intrări are G — 16 și patru etaje cu balcoane mari, ferestre mari. E colorat în verde și-n alb. Am mai văzut eu blocuri d-astea pe vară, cînd am fost la mare. Dac-ar fi și-aici marea, ar fi la fel. Prin fața lui G — 16 trece un bulevard de asfalt. In mijlocul bulevardului este o pajiște verde de gazon, ca pe stadionul Republicii. Și din gazon cresc stîlpi de beton, din loc în loc, purtînd în vîrf cîte două brațe cu lămpi de neon. In spatele blocului e un parc larg. Are și iarbă parcul, și locuri de joacă pentru cei mai mici, și un teren de volei... Măi să fie... Ce-o mai fi acolo? Din mașină nu vedem mai multe, că ne acoperă vederea colțul blocului. O să aflăm noi. De-a lungul bulevardului sînt tot blocuri ca G — 16. G — 17, G — 18, G — 19...

— Hai, jos — strigă tata. Ne-a venit rîndul.

Tot așa, într-o jumătate de oră am fost mutați cu toții la etajul I. Tata nu ne-a lăsat să răsuflăm. De abia am apucat să-i dăm drumul lui Mișu din sacoșă. Am cotrobăit prin toate camerele. Patru camere avem acum și-o baie cu faianță pe pereți. Bunica ar fi vrut să se apuce de aranjat lucrurile.

— Nu — a zis tata, și nimeni n-a mai scos o vorbă.

Se întîmplă rar chestia asta, dar cîteodată se întîmplă. Nu crîcnește nimeni.

— După mine — a comandat tata și noi băieții am fost gata.

Ușa a fost încuiată și deabia după ce a fost încuiată ușa, bunica și mama și-au dat seama că nici nu văzuseră cum trebuie la față noua noastră locuință.

Am luat-o prin parc, mai de-a dreptul, spre șosea, la tramvai. Așa era: un parc de joacă pentru copii, cu leagăne și nisip; un teren de volei, inele și paralele pentru gimnastică. Apoi o clădire mare cu două etaje, albă ca o ursoaică de la Pol.

— Școala — zise tata, furîndu-ne cu coada ochiului.

Ce școală!... Ca-n filme... Mitrică făcuse ochii mari. El în toamna asta intră în clasa a I-a. Am trecut de școală, dar tot ne mai uitam la ea peste umăr.

— O să rămîneți cu gîturile strîmbe — s-a stropșit bunica. Unde mergem, Ioane, îl întrebă pe tata.

Ne-am oprit acolo la marginea parcului, buluc, cu toții. Treceau pe șosea camioanele încărcate cu bagaje. Pînă și popa Cristea se muta. Stătea cocoțat pe geamantane, ca o pasăre neagră. Tata a ris scurt, văzîndu-l. Bunica s-a închinat. Așa face ea cînd îi iese un popă în cale. Spune că-i de rău, dar la biserică tot se duce.

— Ei, întrebă iar bunica.

— Avem patru camere — începu tata. Am avut pînă acum două camere. Care va să zică ne trebuie mobilă încă pentru două, că doar n-o să le lăsăm goale. Mergem la magazin — și flutură carnetul de CEC.

Tata are CEC! Nu știam. Citisem prin cărți de oameni cu CEC-uri. Avea Petre Sebe un roman ferfenițit, de „15 lei". Era unul acolo în roman care tot semna cecuri și le dădea oamenilor lui să ridice banii de la bancă. A dat peste noi dirigintele cînd citeam și ne-a luat cartea. O sfeclisem. Dar nu s-a întîmplat mare lucru. Atîta doar că ne-a vorbit despre cartea aceea în așa fel încît — s-o ia naiba — nu mai citim asemenea porcării cît vom trăi. Care va să zică are și tata CEC! Teribil! Astăzi, este o zi nemaipomenită! Cîte au să se mai întîmple?

— Pînă scot eu banii — zise tata, — voi gîndiți-vă ce vă trebuie.

Mama oftă.

— Cîte nu ne trebuie...

— Bine, gîndește-te.

— Gîndește-te fato! — zise și bunica înțepată. O fi devenit, feciorul meu, Ion, bancher — și o luă înainte țanțoșă. Noi după ea.

Am mers cu tramvaiul pînă-n Piața Libertății. Era să dăm buzna cu toții la C.E.C., dar tata ne-a oprit:

— Ho, mă duc eu cu mama. Nu-i nevoie să vină tot clanul.

Am rămas cu bunica pe trotuar. Tata ăsta e dat naibii... Auzi: tot clanul! Grozav cuvînt. O să-l lansăm pe maidan. Adică... pe care maidan? Ei, o să vedem noi mai încolo. Acum sînt alte treburi.

Au apărut tata și mama. Mergeau la braț. Nu i-am mai văzut de mult așa. Mama părea o fetiță. Îmbujorată, micuță... Tii, ce frumoasă e mama. Cum n-am văzut-o noi pînă acum... Nici o femeie nu-i ca ea. Are ochii mari, negri, sprîncene negre, gene mari... Și e albă la față ca și cucoana preoteasă. Mai ceva ca preoteasa, că mama nu-și dă cu boieli.

— Am părăsit-o pe bunica într-o clipă și ne-am lipit de mama. Am pornit-o la drum. Tata în frunte cu bunica, noi la urmă cu mama. Am intrat printr-un gang la „Potcoava" și am urcat niște scări. Ne-am pomenit într-un magazin de mobilă. Mama ne-a așezat pe o canapea, pe mine și pe Mitrică.

— Să nu vă mișcați de aici. Ce să te miști? Vedeai tot de acolo. Intîi și întîi tata și cu doi oameni au tras de o parte două divănașe, un dulap de haine cu oglindă, o măsuță cu șase scaune și un raft cu sertare. Toate într-o culoare verzuie.

— Astea-s pentru pezevenghi...

„Pezevenghii" eram noi, eu și Mitrică. Nu se prea pricepe tata să ne mîngîie. Așa ne zice el cînd e bucuros de ceva. Cînd e supărat ne zice „domnilor". Ei, atunci nu e prea bine! Care va să zică, tot buclucul ăla de mobilă era pentru noi, pentru mine și Mitrică... O dată ne-am îndreptat de spate și ne-am uitat roată-n jur. O să avem odaia noastră, ca Sandu, băiatul doctorului...

Tata a mai ales un bufet formidabil, cu cristaluri și lucios, — te vedeai în el ca-n oglindă — o masă mare cu 6 scaune cu arcuri, o canapea care se desface și se transformă în ditamai patul. Ce șmecherie o fi avizid? Las' că vedem noi acasă! Bunica pipăia totul cu mîinile ei aspre și schimbă cîteva scaune. Cică erau roase sau zgîriate. Te pui cu bunica? Mama s-a așezat lîngă noi.

— Am amețit... — zise ea, dar noi am văzut-o zîmbind și ochii ei erau umezi.

Tata a plătit vreo 3.000 de lei. Ieftin! Putea să mai ia cîte ceva. Un pat de-ăla mic. Nu i-am auzit eu pe tata și pe mama, că o să mai avem un frățior? De ce nu l-ar lua de-acuma, patul?

Ca să nu uite, m-am dus să-i spun tatei. A rămas încremenit la început, (ce-oi fi spus așa de grozav?) apoi mi-a tras una după ceafă. Nu mi-a prea păsat. L-am văzut eu că nu-i supărat. Se întorsese cu spatele, dar umerii i se zguduiau de rîs. Mama îl privea nedumerită. Nu știa ce se întîmplase. Dar nici eu nu i-am spus. Mi-era deajuns o scatoalcă.

Iar am luat un „Steagu Roșu" de-am încărcat mobila. Șoferul l-a întrebat pe tata:

— In rate?

— In rate.

— S-o stăpîniți sănătoși.

— Mulțumim.

Am oprit prin oraș în două locuri. La un Ferometal ca să luăm niște lămpi electrice, ca în sala Palatului Pionierilor și la magazinul Victoria (unde am stat mai mult, doar aici cumpărau mama și bunica) de am luat perdele. Apoi ne-am îndreptat spre casă.

A trecut vremea ca vîntul. Parc-acum era dimineață și iată că a sosit seara. Trecem pe șosea, cu camionul, pe șoseaua pe care am stat noi. S-au aprins și luminile la colțuri. Căsuțele mahalalei au toate ferestrele stinse. E întuneric în curți, e întuneric peste tot. Inaintea noastră merge un tramvai. Deabia se mișcă. Șoferul nostru nu-l depășește, așa că vedem totul ca și cum am merge pe aici pentru prima oară pe jos. Parcă n-am locuit aici niciodată. Parcă n-am trecut niciodată pe șoseaua asta — așa sînt de triste și casele pustii, și grădinile și chioșcurile de ziare și frizeria lui Ușurelu... Doar la casa doctorului Rogoza lumina este aprinsă la toate ferestrele, ca la un salon de bal. Ferestrele nu mai au perdele și se vede totul înăuntru. E acolo forfotă de oameni. La mese stau aplecați peste hîrtii bărbați în salopete. La intrare a fost pusă o firmă luminată de un bec: „Comandamentul demolărilor". Care va să zică aici este... Camionul ne duce mai departe pe șosea, ținîndu-se în coada tramvaiului. Iată că și la popa Cristea e lumină. Popa se muncește să scoată din balamale ferestrele. Ce om și ăsta... La ce i mai trebuiesc ferestrele?

Bunica tace. Se uită tot în urmă. Căsuța noastră, povîrnită parcă, are luminile stinse.

— Uite-l, bunică, pe popa!

Bunica întoarce capul. Ii vedem ochii umezi. Plînge bunica? Se uită la casa popii, îl vede smucind de ferestre.

— Bătu-l-ar dumnezeu — izbucnește ea. Tot negustor rămîne.

Și bunica își îndreaptă privirile în față, acolo unde apare, într-o mare de lumini, printre celelalte blocuri, G-16. Tata e preocupat, nu are astîmpăr.

— Urcăm totul sus, îi spune bunicii. Apoi fac o baie fierbinte, poate chiar la duș și plec la depou. La noapte sînt pe rapidul de Bicaz. Vă descurcați și voi pînă mîine seară...

— N-avea teamă — zice bunica și zîmbește.

Motorul duduie regulat, cauciucurile fîșie plăcut pe asfalt. Am intrat pe bulevardul nou, cu gazon și lumini de neon. Bunica nu și-a mai întors capul spre mahalaua veche, rămasă dincolo de bariera de lumini. Discută ceva cu mama și rîd amîndouă cu hohote. Noi am ciulit urechile. Dinspre partea aceea se auzeau mormăituri de motoare.

Or fi venit excavatoarele la comandament!...

Dionisie Șincan

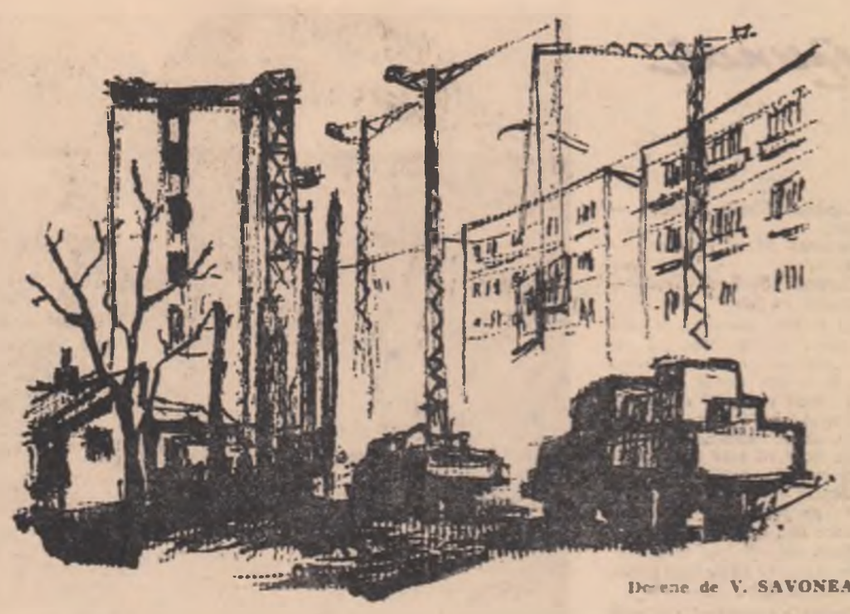

Desene de V. SAVONEA

Ultimul

Paradaise, paradaise, luați paradaise, striga băiatul lui Conț din Schela, ud leoarcă, jerpelit, numai petece. Se vedea de la o poștă, că îmbrăcase haina veche a lui tat-su, îi suflecase mînecile, și o curmase pe mijloc cu o frînghie. Abia ținea de toartă un coș plin.

Il ploua pe spinare, îi blegise pălăria largă căzută pe urechi. Noroiul sporea în strada pustie, de unde fugise lumea de mult. Și tencuiala caselor se întunecase, de căderea piezișă a apelor.

El striga în orășelul gol, ca-n pustiu:

— Paradaise, paradaise.

Pentru cei 10 ani ai lui era pipernicit, ploaia parcă-l chircise mai rău. O mînă de om ghemuită sub zid. Pe obrajii scofîlciți și pămîntii, apa curgea ca pe geamurile oarbe din jur. El țipa într-una, trăgînd aer în piept, să-și facă puteri. Nu știa de ce, dar cu fiecare strigăt învingea tot mai greu zgomotul ploii mari.

Mute erau și curțile, unde apa zornăia monoton, aducînd somn oamenilor întorși de la lucru. La ceasul ăsta, cei mulți au mîncat și se odihnesc.

Un obraz îngust de fată a apărut într-o fereastră. „Doarme tata" au înțeles ochii abătuți de sub bonurile bieojdite.

Plecă mai încolo, sub altă streașină.

— Paradaise! paradaise!

Ploaia trecea prin urzeala cosului ca prin ciur, scurgîndu-se în opincile vechi îndopate cu pale. L-a lăsat în sfîrșit jos, că-i tremurau încheieturile. L-a răzbit umezeala, de-i părea că a rămas gol pușcă, dîrdîia clănțănind dinții.

— Paradaise, paradaise.

Un șmecher și-a vînturat săltăreț pelerina de gumă pe deasupra cosului, înșfăcindu-i cea mai mare paradaisă, dar întîlnind ruga ochilor, i-o dădu îndărăt, apucîndu-l de bărbia udă de ploaie.

— Iți merge rău, negustorule. Ploaia ți-a stricat ploile.

Cîțiva de ăștia, l-au mai zădărît, trăgîndu-i pălăria cînd pe ochi, cînd pe spate în batjocură, niciunul n-a cumpărat și pe el îl dor plămînii de atîta strigăt.

S-a întristat ca norii ce-și sfîșiau burțile, de vîrful plopilor din strada principală. Nu mai știa ce să facă, se uită în sus goi... se uită-n jos, la fel, pielița paradaiselor a început să crape, mustesc. Alții trec grăbiți și se ascund în ganguri.

A tăcut. Nici glasul mamei rămasă cu ghișile în piața goală nu se mai aude.

„Le-o fi vîndut" gîndi bucuros, apoi se urni, trecu strada, intră pe cea îngustă și plină de apă, ca un jgheab, călcă alandala cu opincile chiftite. Dar cînd ajunse-n colț, se opri consternat. Aceeași mogîldeață udă, sub streașina spartă a unei tarabe. Ghișele, zgribulite și ele, sătule de apă. Mamei îi înghețase glasul. A ținut la preț, după zisa tatei „tocmiți-vă cît puteți, auzi tu! și tu!" și s-a uitat la amîndoi rău cum face de cîtva timp. I-a dăscălit pînă în tinda circiumii cînd i-a condus azi dimineață grăbit, să le facă vînt mai iute, spre tîrg.

„Zici că-s ghișele noastre din curte, auzi?" Pe urmă... întoarse către el ochii acela mici, duși în fundul capului de slăbiciune și băutură: „tu zici că paradaisele le udăm cu stropitoarea, pe lună, ia și tu, cum ai văzut că fac ăla de la aprozar, ia paradaisa în mînă, du-o sub nasul omului, uită-te dintr-o parte și din alta, ca la un boț de aur, auzi?"

Așa a făcut dar cine să dea 3 lei, c-au căzut tarabele de-atîtea paradaise, mai arătoase ca ale lui și de ghișe mai grele ca bolovanii de rîu.

„Nu-s din cîrd de la colhoz, le ținem în cușcă; iar cînd plouă le luăm cu noi în pat. Uite mîndrețe, așa să zici, auzi", i-a turuit mamei.

Dar mama a tăcut.

Zornăiala ploii pe pietre, în burlane, a acoperit glasul adormitor. Trecură ceasurile, se lasă întunecime.

Copilul, hotărît să nu se mai întoarcă sub geamurile străzii principale, ocoli toată piața, o luă printre tarabe, unde nu era așa multă apă și ajunse în spatele mamei. La cîțiva pași de dînsa, căscă ochii mari. Spinarea acoperită cu berta udă, cu urzeala îmbîcsită ca de brumă de aburul ce ieșea din ea, se zguduia de sughițuri repezi. Și umerii se zbuciumau și cu un geamăt surd pornea din piept. Nu-și dădu seama ce face, se apropie atras de plînsul ei și inima neștiutoare împinse în obraz un val de căldură. Unde l-o fi găsit în trupul sloi?! întinse degetele reci, cu credință că dacă îi atinge umerii o ușurează. Făcu un pas și încă unul privind țintă capul mamei, strîns între umeri, și fără voia lui scăpă deodată un oftat atît de adînc că mama întoarse ochii speriată, roșii de plîns și de furie.

Uitătura îl mustră, cînd descoperi cosul tot plin și se feri, odihnindu-se pe bolovanii lustruiți de apă.

Reluă fără noimă strigătul repetat cu îndărătnicie, pînă adineaori, de parcă i-ar fi fost frică, c-o s-o pirască, că n-a strigat destul.

— Gișteee, gișteee, hai la gișteee d-astea bunele.

„La cine strigă că nu-i țipenie" se uită copilul în jur și ridică iar mîinile fără să-i atingă umerii căutînd cu ele deasupra și-i spuse cu-un glas slăbit.

— Haide!

Cum se întîmplă că dintr-odată, fără altă vorbă și fără nici o împotrivire, se ridică de pe ladă, unde amorțise, gemu, simțind că nimic pe ea nu-i uscat.

Luară drumul îndărăt spre Schei. Turna mai departe, ei zoreau. Giștele supărate, ascunse sub bertă, scoteau mereu capul afară, strîngînd ochii și căscînd ciocul, gata să muște. Mama, după o vreme, îi dădu și lui o gîscă:

— Vîr-o sub haină, ține cald. Intr-adevăr, parcă ar fi pus o cărămidă fierbinte pe pîntec.

Picioarele îngreunate de glod, cleflăiau fără alegere prin gropile cu apă. Dedesubt, noroiul le fura picioarele. Răsuflau și s-auzeau unul pe altul. Paradaisele începură să curgă din coș, o vreme le căută prin întuneric. Se făcuseră zdrențe.

— Stai, mamă, că nu te mai văd, țipă el, săltînd coșul pe braț și găsca mai în sîn; i se urîse pesemne, năduși se, — mai căzură cîteva paradaise, socoti fără rost să mai bîjbîie, probabil nu mai avea chef, se murdărise pe mîini, pe față, întunericul se îngroșase.

După mai bine de un ceas, cînd toată bezna din păduri înecase ca în smoală comuna, pătrunseseră pe prima uliță a satului. O singură lumină ardea în negură, la cîrciumă, unde, ca de obicei, bărbații se strînseseră să soarbă cu pofta lor știută carafa în stare să le facă somnul mai adînc. Băiatul o luă înainte, fără ca mă-sa să prindă de veste și văzu la lumina unui fulger ce spintecă depărtările, numai jumătate coș cu paradaise. Dar parcă împietrise, îi înțepenise gîtul de un nod, acolo unde căldura gîștii n-ajungea.

— Un'te duci, strigă ea răgușită, și-l urmă. El nu-i răspunse, se lupta cu noroiul, parcă mai adînc și mai clisos în fața circiumii. Prin ferestre lumina arăta locul năpădit de bălți, unde de obicei trăgeau carele.

In ochiuri, apa parcă fierbea, sub ploaia de sus. Copilandrul se îndreptă spre circiumă. Prin fumul gros de tutun oamenii văzură cum ușa se dă în lături, cum băiatul lui Conț își smulge pălăria murată de pe cap, dă bună seara cuviincios. Din haina cu mîneci suflecate și din pantalonii sumeși, curgeau șiroale de apă. Fața lui uscățivă era aprigă, ca a unui om gata să ucidă.

— Tată, strigă el.

La chemarea băiatului, omul se ridică de la locul lui, făcu jumătate pas, nu se încumetă mai mult, și-și privi încremenit copilul. Din spate se arătă, venind încet în lumina ușii, nevastă-sa, rebegită, cu picioarele stopite de noroi, de parcă s-ar fi tăvălit într-o cocină. Omul băgă de seamă că amîndorura le ard ochii și gîndi speriat: „ăștia or să boleasc㔠.

— Ce-i mă?!, avu totuși tăria să-și întrebe feciorul.

Grigore trase aer în pieptul lui mic, înfierbîntat de văpăi și spuse ca să audă toți:

— Intră în rînd cu lumea tată, că ne omori!

Mina maică-si se repezi de la spate, înspăimîntată, apucă încheietura rece și udă a feciorului și-l trase afară cu putere. Era în gestul acesta o amărăciune și o ură, nu față de băiat, ci de tatăl băiatului. El se împotrivi repede și strigă în rumoarea colectiviștilor, care știau pînă la unul, povestea îndărătnicului.

— Du-te, tată, unde s-au dus toți! Că nu mai dăm pe acasă, să știi, ne luăm lumea-n cap!

Țipătul se sparse deznădăjduit de pereți, ca un vas de sticlă.

Un țăran dezmeticit de zarvă, dar cu limba încă moale, rise mărunt, hurducăit și gros, dînd curaj copilului.

— Judecă-l mă, oule, judecă-l, ocărăște-l, fă-l de tot rîsul așa, pe Conț ăsta! și rise cu poftă.

Vuietul cîrciumii crescu la loc, năpădi afară-n ploaie strecurîndu-și în inima lor nădejdea că ăi de acolo or sări încă o dată să-i ajute și să-i scape.

Eugen Teodoru

Claudia Millian-Minulescu

Celor doi învingători ai Cosmosului

Privesc cum ați rămas îmbrățișați
In cadru-aceleiași fotografii —
Invingători, din ceruri întumați
Pe chip cu raza marei frenezii

Și ce polen din aștri ați adus
Cînd aripi nevăzute v-au purtat,
Și ați ajuns din ce în ce mai sus
Pe cînd Pămîntu-ntreg a palpitat?

Jos, oamenii s-ar fi simțit mai mici
De nu zburați în magistrala-albastră
Și-n inimi scînteieri de licurici
N-ar fi aprins înflăcărarea voastră!

Ambasadori pe trenele lunare
Și zburători prin căile lacteie:
Voi ați învins înalta depărtare
Și ați atins a stelelor scînteie.

Așa se scriu poeme și cîntări
Așa se-nalță gîndul spre tărie:
Urcîndu-și trilul peste munți și mări
Simfonica și vasta bucurie...

OAMENII ȘESENALULUI

ȘCOALA TALENTELOR

Nimic nu pare mai feminin ca munca aceasta delicată, de minuție și precizie, dintr-un atelier de asamblare și reglaj a aparatelor electrice. Șurubelnițe sprintene, chei minuscule; sîrmulițe cauciucate, de diferite culori, foițe metalice, fine, carcase de bachelită, atît de asemănătoare metalului și totuși atît de fragile, șuruburi cît un vîrf de creion, bobine ca niște mosoare, mici magneți negri, lucioși, discuri de aluminiu de mărimea unui fund de pahar, toate — unelte și piese — în interdependența lor plină de simpatie, par anume concepute pentru o mînă de femeie. E, în această aparentă complicație a aparatajului, ceva din logica dantelăriei. E, în acest imperiu al electricității, o sugestie de curățenie și de acuratețe care amintește de tradiția unei bune gospodine. Chiar estetica aparatului, inspirată, nici vorbă, de logica impecabilă a științei, îmi par aici și în acest moment, expresia unui desăvîrșit bun gust feminin. Sîntem într-unul din atelierele uzinelor „Grigore Preoteasa".

Toată lumea pare să aibă aici simțul măsurii, gustul preciziei, respectul matematicii. Cronometrul, cîntarul, șublerul sînt semnele unei lumi ordonate. Timpul și lumina sînt măsurate și socotite. Cifrele lumineaz' aici toate secretele. Și cu toate astea, aici, unde toată lumea are un ceasornic, feminitatea nu pierde nimic din farmecul ei etern. O mînă mică și delicată manevrează rapid, energic și precis carcasa unui contor, fixează un disc pe axul lui și încredințează totul unei benzi de cauciuc care se mișcă statornic între două linii de lemn fixe și paralele. Tînăra electriciană e Elena Enea.

Calificarea i-a dat-o o școală profesională de trei ani și experiența i-au înlesnit-o anii de muncă în fabrică. Ea execută acum reglajul mecanic al contorului. In gestul ei precis și rapid surprind nerăbdarea caracteristică a acelora care cunosc prețul timpului. Să preiei la 20 de ani grijile unei gospodării, să accepți obligația de a fi tutorele unui frate de 16 ani și, muncind, să-l întreții în școală pînă la vîrsta majoratului, să urmezi un liceu seral pentru a îngădui celor mai nobile năzuințe o împlinire superioară — aceasta dovedește, neîndoielnic, o mare tărie morală și o mare capacitate de afirmare. Acum, la 22 de ani, e în clasa a X-a — după ce a fost premiantă într-a IX-a — și nu socoate că e prea tîrziu ca să ajungă la universitate. Calificarea pe care o are și gustul disciplinei îi sugerează, bineînțeles, dorința de a urma politehnica. Confirmă din cap cu încăpățînare: vrea să învețe.

Nu s-ar putea spune totuși că nu cunoaște și ispita altor profesiuni. Cel puțin, atît timp cît n-a venit încă vremea deciziilor, îi place să cochetеze cu propriile sale gînduri. Cînd își amintește că știe să cînte la acordeon, își spune că ar putea, cine știe, urma conservatorul și pentru că a fost o bună elevă la franceză și știe atît de bine limba rusă, încît colegii de liceu au poreclit-o „Katiușa", e înclinată să accepte posibilitatea de a urma literele. Dar se vede bine — după zîmbetul cu care își urmărește gîndurile, în timp ce mîinile abile mînuiesc șurubelnița și cheia fixă, — că profesiunea de artistă sau aceea de profesoară nu vor găsi probabil pe terenul pregătit de o calificare tehnică, prilejul cel mai sigur de a-și exercita farmecul și atracția. Presimte deja că bătălia o va cîștiga inteligența ei de politehniciană, tot atît cît spiritul ei practic și că toate celelalte tentații nu vor contribui decît să stimuleze în ea dorința pentru o educație completă, pentru un contact multilateral cu tot ceea ce înseamnă cultura. Oricum, dezbaterile acestea intime îmbogățesc lumea inimii sale și cînd descifrez tumultul său interior, nu mi se pare că gustul pentru artă stă rău alături de pasiunea pentru tehnică, așa cum nu mi se par rău împerecheate farmecul ei feminin și cadrul disciplinat al atelierului. Cerceii în formă de rozetă, cu sticliri briliantine, geanta din material plastic sprijinită la îndemînă, puloverul verde de pe spătarul scaunului, mîneca trei sferturi a unei rochii vernil, ițită de sub mîneca suflecată a halatului alb, decența ei vestimentară, chiar roșul de buze atît de potrivit chipului ei de georgiană, cu părul adunat în coc, mi se par la locul lor și în perfectă concordanță cu atelierul acesta de aspect farmaceutic în care electricitatea nevăzută făgăduiește contoarelor o prezență tot atît de energică și de eficace ca un principiu activ într-un flacon cu vin tonic.

Ceea ce temperează într-un fel nerăbdarea ei intimă e — evident — siguranța absolută că nimic n-o poate împiedica să-și împlinească visul, să-și atingă țelul. Și asta nu numai pentru că vrea. Dar mai ales pentru că toate împrejurările o îndeamnă aici, în uzină, să muncească, să învețe, să persevereze și să izbîndească. E generația care la 23 August 1944 avea cinci ani.

Al. Sever

Constanța — *Piața gării*

3 reportaje de buzunar

CELE OPT PERSONAJE DINTR-O SCRISOARE

Zilnic, la redacția la care lucrez, sosește cîte un maldăr de scrisori. Cînd le citești ai senzația că stai de vorbă cu semnatarul lor. Am ales una din scrisori. Una la întîmplare. O reproduc întocmai nepermițîndu-mi să îndrept nimic. Iat-o :

„De mult ne frămîntă un gînd, de mult nu ne mai lasă în pace și ne tot dă ghes un vis pe care am vrea să-l trăim aievea. Este de fapt o dorință arzătoare a noastră pe care am vrea să ne-o împlinim noi cei opt tovarăși de arme, opt prieteni, opt tineri dornici de muncă, opt utemiști, instructori la aceeași subunitate. Și pentru că singuri nu ne putem împlini acest vis, această dorință pornită din dragostea noastră față de muncă, ne adresăm dvs. rugîndu-vă să ne ajutați și să ne spuneți dacă ceea ce dorim noi se va putea rezolva.

Iată despre ce este vorba. Sîntem instructori într-o unitate militară. La început eram străini unul de altul. Dar armata, prietenia, au făcut din noi un colectiv unit, un grup de oameni capabili să facă față oricăror cerințe, oricăror greutăți. Armata ne-a învățat multe. Ne-a învățat să prețuim omul și munca, ne-a învățat să prețuim și să apărăm bunurile noastre ale tuturor oamenilor muncii, ne-a învățat să fim adevărați oameni ai societății noastre noi, socialiste.

Și deoarece între noi s-a închegat o prietenie pe care nimeni nu poate s-o strice, dorința noastră este ca și în viitor să fim alături, strînși uniți în aceeași echipă sau brigadă de producție în aceeași întreprindere, uzină, șantier, sau alt sector industrial. Și așa cum sîntem în armată, așa să fim și în producție, adică fruntași.

Pentru că nu peste mult timp vom fi lăsați la vatră, zi și noapte ne punem întrebarea : ce întreprindere ne va angaja pe noi toți opt ?

Iată deci dorința noastră : vă rugăm să ne comunicați unde, la cine și cum ne putem adresa pentru ca visul nostru să devină faptă. Și pentru a vă veni în ajutor, ca să puteți rezolva mai ușor dorința noastră, vă comunicăm și meseriile noastre :

Serg. Coman Gh. — mecanic monteor.

Serg. Ciuculete V. — mecanic utilaj.

Serg. Haneș Ioan — mecanic dizelist.

Serg. Stuparu Anghel — mecanic dizelist.

Serg. Năstase Petre — constructor aparate telecomunicație.

Caporal Băran Teodor — sudor.

Caporal Binu Nicolae — mecanic.

Caporal Șerban Emil — strungar în fier.

La nevoie, dacă ni se cere și avem posibilitatea, ne putem califica și în altă meserie. Și acum, dragă redacție, iată încă un gînd al nostru sau mai bine zis, încotro vrem să ne luăm zborul ? Privirea noastră este îndreptată spre marele șantier al combinatului siderurgic Galați. Dar se poate să plecăm în oricare loc, numai să fim împreună.

În speranța că ne veți ajuta, vă mulțumim".

Acesta e cuprinsul scrisorii. După terminarea lecturii ei, am avut pentru un moment impresia că-i am în față pe cei opt tineri entuziaști. Mi-ar fi plăcut să știu despre ei cîte ceva. Nu cunoșteam nimic din biografia lor, dar ceva mă îndemna să cred că fiecare nume din cele opt ascunde cîte un personaj de schiță măcar, dacă nu de roman. Faptul m-a îndemnat să dau curs scrisorii lor. În acest sens redacția i-a sfătuit să se adreseze direct Șantierului Combinatului Siderurgic de la Galați. Au ascultat sfatul redacției. Asta am văzut după vreo trei săptămîni cînd a sosit o altă scrisoare de la ei, în care ne destăinuiau vestea că șantierul e bucuros să-i primească. M-am bucurat. Cînd o să merg pe șantierul de la Galați, îi voi căuta. Poate că vor fi formînd o echipă, o brigadă așa cum doreau ei. Vreau să scriu despre ei. Sînt sigur că vor merita.

Vasile Căbulea

O ZI OBIȘNUITĂ

Sală de curs. Pe bănci, foi de caiet, cu numele caligrafiat atent și cu titlul subliniat. „O zi din viața mea", compunere. Copiii scriu preocupați, ridicînd din cînd în cînd capul, să se gîndească ; e bine să gîndești cu fruntea sus. Dincolo de ferestrele școlii, satul își trăiește viața cotidiană, aceeași, aparent aceeași cu cea de acum zece sau o sută de ani. O femeie vine cu o găleată de apă, un flăcău meșterește ceva pe acoperișul unei case, trece un camion plin. O zi obișnuită în satul Căpșuna, undeva între Găești și Tîrgoviște. Profesorul trece printre bănci cu binecunoscutul său pas liniștit, același, aparent același ca acum zece sau o sută de ani. Zăbovește lîngă banca unui elev mărunțel, citind peste umărul copilului :

„O zi din viața mea. Duminică am fost la pădure să caut fragi. Am văzut un urs, dar era departe și nu știu precis dacă a fost urs sau mi s-a părut. Pe urmă, după masă, s-a dat film. După ce s-a terminat filmul, m-am dus la televizor și pe urmă am plecat acasă. I-am spus tatii : „Bună seara, tată" și el mi-a zis : „Să trăiești, mă" și eu îl iubesc pe tata pentru că e bun și mi-a zis așa. Aceasta a fost o zi obișnuită din viața mea și semnez Purice M. Ion, clasa a șasea B".

Da, dincolo de ferestrele școlii noi, satul își trăiește viața cotidiană, aceeași, aparent aceeași cu cea de acum zece ani sau o sută de ani.

Un flăcău meșterește ceva pe acoperișul unei case : antena televizorului trebuie orientată mai bine. Trece un camion — e plin cu butelii de aragaz.

Cinematograful și televizorul au devenit lucruri obișnuite, nimeni nu se mai miră de ele. De ce să te miri ? Aici e locul lor, în mijlocul oamenilor muncitori.

Florin Mugur

ÎN CĂUTAREA NOULUI

Tuiam Bărăganul, cu un „gaz", pe un drum închipuit, ascuns sub o pătură groasă de praf, în tovărășia unui regizor de film, a unui operator, și, bineînțeles, a unui șofer.

Goneam cu „gazul" în căutarea unor locuri de filmare, străbătînd o cîmpie verde, peste care se îndoia de mijloc și cerul ca să ia prospețime și răcoare !

Goneam de mai multe ceasuri în căutarea... noului.

Operatorul și regizorul erau cătrăniți și din cînd în cînd schimbau între ei priviri desnădăjduite că „noul" era încăpățînat și nu ne mai... sărea o dată... în ochi !

Până de cauciuc...

Șoferul a coborît de la volan și-a scos sculele și a început să mestereasească la una din roțile mașinii, cîntînd mai departe la fel de vesel și de lipsit de griji...

Lîngă noi a poposit un cioban cu o turmă de oi... Omul era îmbrăcat ca toți ciobanii de prin părțile locului ; cămașa mulată în zer, pălărie parcă împrumutată din capul sperietorilor de ciori, pantaloni orășenești de atică. În picioare sandale negre din piele groasă de toval. Nu lipseau nici obielele. Era mușchiulos, avea un cap expresiv, ochii trădînd multă adîncime și regizorul i-a găsit imediat un rol în distribuția noului său film. Oile, ca oile, s-au apropiat de mașină. Ba un mieluț, curios din fire, s-a vîrît sub ea, să vadă dacă acolo nu se găsește vreun fir mai dulce de iarbă și șoferul, nici una nici două, i-a ars o palmă peste bot. Ciobanul l-a văzut.

— Se cunoaște că nu ești umblat prin librării, i-a zis el luîndu-și mieluțul în brațe.

Regizorul mi-a tras un ghiont ca să mă facă atent că noul a început să ne iasă în cale.

Am rîs și eu și a rîs și șoferul, a rîs și ciobanul.

Numai operatorul n-a rîs. Era în exercițiul funcțiunii. Din senin s-a stîrnit ploaia. Trombe mari de apă se răsuceau în aer ca niște vîrtejuri de praf !

Toți patru ne-am suit repede în mașină, căinîndu-l pe bietul cioban că nu are unde să se adăpostească.

Ciobanul și-a ridicat ochii spre cer și văzînd că nu e de glumă și-a scos din desagă o pelerină din material plastic și s-a ascuns în ea.

Am plecat mai departe. Ploua bine.

Pe un maidan în apropierea primului sat pe care l-am întîlnit în cale, 22 de vlăjgani, unii în tricouri albastre, alții în tricouri galbene, își disputau un balon.

Spectatorii alergau pe tușe urmărind fazele mai îndeaproape și strigau cît îi țineau puterile :

— Nu-l lăsa... atacă regulamentar... nu-l placa, lasule !... Erau îmbrăcați în pelerine de ploaie din acelea din material plastic pe care le poartă, pe vreme de ploaie și spectatorii de pe 23 August.

Am pornit-o mai departe în căutarea... noului.

Vintilă Ornaru

Răsare Soarele...

PE DUNĂRE

de Ilie Purcaru

Dobrogea... întîlnind pămînturi românești pe amîndouă malurile, Dunărea face un scurt popas la Ostrov.

Prima voluptate la sosirea în Ostrov, este, desigur, să guști din răcoarea izvoarelor strecurate prin conductele romane. Conductele le găsești printre vii, prin livezi. Și nu trebuie să le cauți prea mult prin acea verde geometrie savantă, echilibrată cu rigla și cu pricepere horticolă de inginerii gospodăriei de stat de aici, ca și de colectiviștii, pe pămînturile ce le revin. La izvoarele romane te conduce oricare țînc din Ostrov.

Botezul de apă precede botezul de vin, obligatoriu aici. Dar botezul acesta păgîn cu vin de Ostrov are o la fel de milenară tradiție. Am fost martor, aici, la clipa cînd cupa unui excavator, adîncind temelia unui depozit oenologic, a scos la lumină o piatră cu profilul lui Dionysos. Zeul, dăltuit în grezie dobrogeană de un meșter local, avea dimensiunile unui copil, scăldat în vîrsta primară a lumii. Buze voluptoase, către care arculau corzi de viță. Barba de țap, răsucită în vînt, atingea boabele cărnoase de struguri superbi, cu lumină de miere, pe care otomanii i-au numit ulterior „Afuzali". De două mii de ani, pe dealurile de la Ostrov s-a cultivat acest soi de viță care a dobîndit recent faima europeană (purtînd emblema gospodăriei de stat de aici...) Extras intact o dată cu piatra de grezie, zeul grec găzduit pe acest pămînt traco-scit s-a trezit din beția lui antică într-o grădină de struguri pe care n-a putut-o jindui toată fantezia elină.

Ostrovul este, într-adevăr, un Eden modern al strugurilor și vinurilor rare. Vițele se arculesc pînă și pe case, iar clinele domoale de deal par, către toamnă, niște cununi împărătești încingînd fruntea obosită de plăceri a bătrînului zeu. Dar acest Eden este opera recentă a oamenilor din Ostrovul socialist.

Am văzut la Constanța un teasc roman pentru struguri. Este de fapt o copae banală, săpată în piatră. Dobrogeanul vechi — trac, scit, elin, roman, bizantin sau otoman — tăia de pe corzi, cu cosorul de bronz, cițiva struguri chirciți, depunîndu-i cu poala în teascul de piatră. Îi strivea cu picioarele, după care se lăsa pradă bucuriilor de cîteva zile, uitînd necazurile diurne, de-a lungul unei zbuciumate istorii. Înseși recipientele de conservare a acestui elixir mărturisesc starea precară a viticultorului de odinioară. Tot la Constanța, și mai apoi la Ostrov, am admirat niște amfore vechi pentru vin. Am admirat arta olarilor, bucuria cu care palmele au strîns mijlocul de lut fierbinte al vasului, dar am deplîns, alături de viticultorii de azi, producția sărmană a Dobrogei vechi. Scoasă de sub un butuc de viță de Chardonnet, amfora greacă n-a măsurat mai mult de 9 litri moderni. Ea urma să fie pecetluită și trimisă în archipelag, o dată cu zeama faimoasă a pămînturilor de la miazănoapte. Butoaiele gospodăriei de stat cuprind în circumferință zeci de tone de must. Sînt, poate, mai puțin grațioase, dar opulența lor de vase pline i-ar fi intimidat pe vechii băutori. Vinul de Ostrov nu mai este o raritate exportabilă în amfore, ca parfumurile și mierea. El s-a impus țării și străinătății, cu vagoanele.

★

M-am oprit la sediul Gospodăriei Colective „Prietenia romîno-maghiară" din Ostrov. Am avut senzația că organizarea modernă a gospodăriei de stat, faima de stațiune științifico-experimentală de acolo, s-a preimagit și aici, devenind un bun practic al colectiviștilor. Mîini vînjoase de viticultori din Ostrov au desființat de mult haturile, gardurile de sîrmă și spini dintre butucii de vie, și au lăsat ca vițele să se logodească unele cu altele în aceeași grădină comună. Ei se numără astăzi printre milionarii cu renume din raionul Adam-Clisi, iar strugurii lor, în caravane de căruțe și în ultima vreme în camioane de mare tonaj, ajung pînă la Pontul Euxin sau trec Dunărea, cu bacul, la Călărași, la București, la Budapesta...

N-am reușit să-mi explic imediat de ce gospodăria colectivă din Ostrov poartă numele de „Prietenia romîno-maghiară". M-am lămurit mai apoi, cu ajutorul citorva sticle de Ostrov și prin bunăvoința ospitalieră a gazdelor.

Sărbătoarea acestui botez simbolic al gospodăriei colective s-a celebrat nu de mult la Ostrov, în prezența ambasadorului maghiar în R.P.R., a unor oaspeți din țara frățească, iar la masa prieteniei s-au împărtășit și s-au scos la iveală firele acestei tradiții, luminate de soarele unei zile de toamnă care-și juca razele printre stropii aurii și rubinii de vin. Prietenii din Ungaria socialistă s-au bucurat de succesele ostrovenilor ca de propriile lor biruințe. Ei au numit atunci Ostrovul „o grădină fericită". Metafora o putem extinde asupra întregului ținut dobrogean, asupra tuturor țărmurilor dunărene scăldate în lumina socialismului. Grădini fericite sînt și satele Ungariei noi, și cooperativa agricolă din susul Dunării care poartă, simbolic, numele de „Prietenie romîno-maghiară".

În 1960, gospodăria colectivă din Ostrov avea un fond de bază de 9.000.000 lei. Dar în primăvara acestui an s-au extins culturile de vii. Colectiviștii au plantat, pe lîngă sorturile tradiționale, și alte soiuri nobile de viță : Sauvignon, Fetească, Pinot, Cabernet, Muscat-Otonel etc. împrumutînd butași de la gospodăria de stat sau folosindu-i pe cei din școala proprie de viță. S-au extins și suprafețele plantate cu viță pentru struguri de masă. (La Ostrov găsești struguri proaspeți în toate cele 360 de zile ale anului). Dar s-au sădit și piersici, și caiși, și gutui... și migdali ! În semnificația toponimică a Ostrovului intră deci și o aromă exotică. Aici, ca și la Adakaleh, primăverile înflorite sînt mai timpurii. O briză mediteraneană, strecurată printre Munții Rhodopi, își desface evantaiul peste dealurile Ostrovului, făcînd să clipească florile de smalț ale migdalului și smochinului, în vreme ce cîmpia dunăreană zace încă sub crizanteme de zăpadă. Peste Dunăre, la Nord, e încă omăt, cînd la Ostrov înfloresc în explozii migdalii. Piersicile ating aici dimensiunile rodiilor, și poate că, nu peste mult, la Ostrov vor înflori și rodii !

Colectiviștii au depășit prevederile anului în curs. Au plantat mai multe coaste, au terasat mai multe ripi, au răsădit mai mult decît își propuseseră vreodată. Și-au planificat dobînda acestei munci pînă în 1965. Au investit însă mai mulți puieți de pomi fructiferi, mai mulți butași, mai mult efort, mai multă fantezie și mai mult vis decît au socotit. Să calculăm dobînda lor de peste cîțiva ani ? E mai bine, poate, să poposim din nou la Ostrov, într-o toamnă viitoare care ne va întîmpina cu tipsii de struguri, migdale și rodii.

Pe Dunărea veche

De la Ostrov călătorim numai între malurile românești. Ne-au dat însă binețe drapelele tuturor țărilor dunărene. Am schimbat țigări cu matrozii de pe nava de pasageri „Hristo Botev". Au zburat, dintr-un șlep unguresc, niște pepeni galbeni în palmele unor matrozi de pe un petrolier cehoslovac. Remorcherul sovietic „Odesa" urcase vaporașul nostru în susul Dunării, printre Cazane, iar acum, la întoarcere, ne-a salutat cu un chiot muzical de bariton de operă.

Am părăsit bulevardul de apă al Dunării și am intrat pe albia veche. Am lăsat în urmă Ostrovul, să-și rumenească strugurii în aurul luminii de toamnă. Navigăm printre lunci. În stînga se întind bălțile Ialomiței, o junglă luxuriantă în care urechea distinge, totuși, șopote de voci și susur de tălăngi. Nu vezi oamenii care coc aici, în ostroave, pepeni, tomate, struguri sau ardei graș, nu vezi nici turmele care pasc iarba saturată de umezeală. Le simți însă pe toate. E o junglă vie, umană ; un paradis istoric, am zice. Fiecare centimetru de pămînt de aici este cercetat, cultivat, fructificat, largi acțiuni în sensul acesta fiind întreprinse de gospodăriile colective din preajmă. Asistăm și aici, în jungla de ape, la era valorificării complexe a bogățiilor patriei, spre binele omului. Pînă și sălciile Dunării, decorative și inutile odinioară, s-au prins în hora de prefaceri moderne ; ele dau materia lemnoasă pentru mobila de așchii presate și devin deci, cu toată sfiicIunea lor tradițională, intimele apartamentelor din Calea Victoriei.

Malul din dreapta, țărmul dobrogean, e arid și lutos. Ostrovul a fost într-adevăr un „ostrov". Vechea Sciție-Mică se arată pîrjolită de soare, nefertilă și sumbră ca un craniu de căpetenie băștinașe dezvelit acum, la săpături.

Senzația aceasta este, desigur, literară, și favorizată de lumina crudă a soarelui de amiază, și Dobrogea, la amiază, se expune soarelui nudă și aspră, fără nici un artificiu decorativ. Trebuie, totuși, să te apropii de ea. Au fost ispitiți s-o facă, de la Argonauți încoace, toți călătorii străini pe aceste meleaguri. Pornind din Ostrov, vasul nu mai ajunge ancora pînă în port la Oltina. Vom rămîne deci o noapte aici.

Altinum și Oltina

Lîngă port e străvechea cetate romană. Dar din străvechea cetate s-a mai salvat pînă astăzi doar numele : Altinum.

Un alt reporter, cu cîteva luni înainte, străbătînd aceleași meleaguri și făcînd aici, la Oltina, un popas metodic de cercetare și inspirație, a răscolit și pulberea vechii cetăți. Mi-a arătat la București un fragment dintr-o placă de teracotă romană, cu profilul zeiței Demetra, și niște spice coapte de grîu. Placa provenea, cred, de la un altar ridicat în incinta cetății acum două milenii. Spicele, secerate de colectiviștii din Oltina în vara aceasta, erau de grîu A15, cu boabe mari, mășcate, de dimensiuni puțin obișnuite. Între buchetul de spice și placa romană de teracotă cu profilul zeiței, prietenul meu stabilise o legătură. Aceste pămînturi au fost cultivate din timpuri imemoriale. Ca și la Ostrov, unde boabele de Afuzali se ofereau buzelor lui Dionysos, și aici, în Oltina, spicele de grîu creșteau libere în incinta vechii cetăți, ca un semn al continuității istorice și ca un simbol al rodniciei acestui sol, fertilizat de omul liber al epocii noastre.

De fapt, după cîte mi-au explicat colectiviștii, cultura grîului, deși milenară ca tradiție, n-a atins adevărata ei înflorire decît acum, în anii noștri, după transformarea socialistă a satului. Mai precis, din octombrie 1952, cînd 64 de familii și-au unit pămînturile în gospodăria colectivă „Victoria". Producțiile cerealiere ale vechii Dobroge rămăseseră în aceleași „recorduri" stabilite de geții subdunăreni și neclintite de atunci, vreme de două milenii. Tractorul sau locomobila erau ființe fantastice, de domeniul visului sau al coșmarului. Pînă în 1947, oltinenii, ca aproape toți locuitorii raionului Adam-Clisi, n-au arat cu tractorul, n-au văzut și n-au auzit de secerători, semănători mecanice sau combine. Mulți din ei nu văzuseră trenul ! Mai trebuie adăugat că 70 la sută dintre săteni (adică peste 1.800 de inși) nu știau carte. Rămăseseră pe aceste locuri, de cînd se știau, uitați în era romană, bizantină sau otomană, iar civilizația modernă trecea pe undeva, pe lîngă ei. Pe aici, istoria a stagnat.

Pe la poalele cetății Altinum trece șoseaua romană care vine de la Axiopolis (Cernavoda de azi), urmînd firul Dunării spre Durostorum și mai departe, spre țărmurile dalmate și spre Roma. Șoseaua a fost începută și terminată în primul secol al mileniului, de sclavii locali și de ostașii lui Traian. Pînă în anii noștri, vreme de 1.900 de ani deci, nu s-a mai întreprins pe aici nici-o altă acțiune edilitară. Șoseaua trasată a fost ruptă, parte de apele Dunării, parte acoperită de pămînt și noroaie. Ca s-o descoperi trebuie să întreprinzi lucrări de arheologie. Peste ea și-au țesut cărări provizorii pîlcurile de capre sau urmașii desculți ai vechilor geți și constructori. De atunci și pînă la noi, cum spuneam, istoria n-a mai întreprins absolut nimic pe aici. Iată de ce, poposind azi la Oltina, călcînd pe dalele vechii șosele romane, care trece pe lîngă port, am avut senzația că istoria, izbucnind cu puteri întinerite, a deschis un nou ciclu, inaugurînd de fapt adevărata ei epocă de civilizație și progres.

Cu ce te întîmpină Oltina ?

Vasul acostează la ponton, lîngă marea magazie de cereale și mărfuri. Grînele din multe sate ale Dobrogei vin aici, aduse în tabere de camioane și care, ca să fie încărcate în șlepuri și trimise țării. Am lăsat vasul în asfințit, ancorat în apele lenețe și ostenite ale Dunării, și am pornit spre sat, spre Oltina de azi.

Am trecut mai întîi peste șoseaua romană de la poalele vechii cetăți. Arcuit peste ea, mi-a barat drumul gigantic dig modern construit de colectiviști. Digul protejează șoseaua romană și apără de furia Dunării cîteva sute de hectare de pămînt, smulse apelor și fertilizate prin irigații. Am avut senzația că mă aflu într-un imens parc vegetal, sau în grădina de experiențe a unei mari stațiuni științifice. Totul fusese supus unei geometrii severe, după cele mai rafinate canoane ale frumosului.

De pe dig am admirat îndelung imensa grădină, în lumina palidă a serii.

Adusă prin mari pompe de absorbție, apa Dunării desena cu argint liniile de fugă ale canalelor, fulgerate de ultimile sclipiri de lumină. În mai puțin de cîteva minute, firele de argint au developat sub ochii mei un frumos și elegant desen chinezesc pe mătase. Argintul apei a despărțit culorile creînd logodne noi de tonuri și nuanțe. Verdele intens al frunzelor de sfeclă s-a despărțit de verdele brumat al căpățînilor de varză sau de verdele gingaș al ardeilor. Într-un loc au sclipit ca o purpură dreptunghiurile de tomate. În alt loc, au lucit potolit cîmpurile de vinete în culori mohorîte, dar intense. Se odihneau, ostenite de lumina zilei, în grămezi cît munții, dovleceii și pepenii galbeni....

Au venit apoi, pe firul acestor pîraie în miniatură, șiruri de fete cu fustele sumese în cingătoare, purtînd pe cap, sau rezemate în șold, coșuri goale de răchită. Au intrat în tarlale călcînd cu plăcere țărîna umedă, și au început să culeagă trufandaua de toamnă. Erau sute. Sute de fete și neveste au intrat în tarlale ca albinele în faguri și au început să-și umple coșurile cu podoaba de culoare și mireasmă a pămîntului.

Am contemplat spectacolul culesului multă vreme, pînă ce lumina s-a cernit deplin. Nu se mai vedea fluviul ; îi auzeam doar respirația. Auzeam și duduitul pompelor, pulsația lor gravă de artere, și giigiitul firav al apei prin canale, prin plante, pînă în capilare și celule. Am auzit apoi claxonul unor autocamioane. S-au aprins farurile, și în raza lor am văzut fetele strînse ca niște fluturi fascinați de lumină. Încărcau camioanele cu roșii, ardei, pepeni, varză, într-un zumzet de risete și vole bună. Era în zumzetul acesta și tinerețe, și bucuria muncii, și bucuria unor roade ale pămîntului mai frumoase ca niciodată.

★

Dunărea dormea...

La Ostrov mă întîlnisem cu strugurii. La Oltina mă întîlnisem cu grînele și cu toate bogățiile pămîntului, revărsate din cornul de abundență al toamnei. Dar și aici, și dincolo, aceste bunuri nu erau numai opera toamnei, ci opera harnicilor dunăreni colectiviști, porniți pe drumul mare al civilizației și al belșugului.

Dunărea dormea... Dormeau sub țărînă și vechile cetăți. Dormeau și brazdele, întoarse ieri cu fierul plugului.

Dimineața a scînteiat în lutul reavăn cu lucire sticloasă de boabe de grîu împrăștiate de soarele alb, ieșit peste colinele dealurilor dunărene ca un semănător.

Pe marginea Dunării...

Foto : V. ORZA

Călătorie în COMUNISM

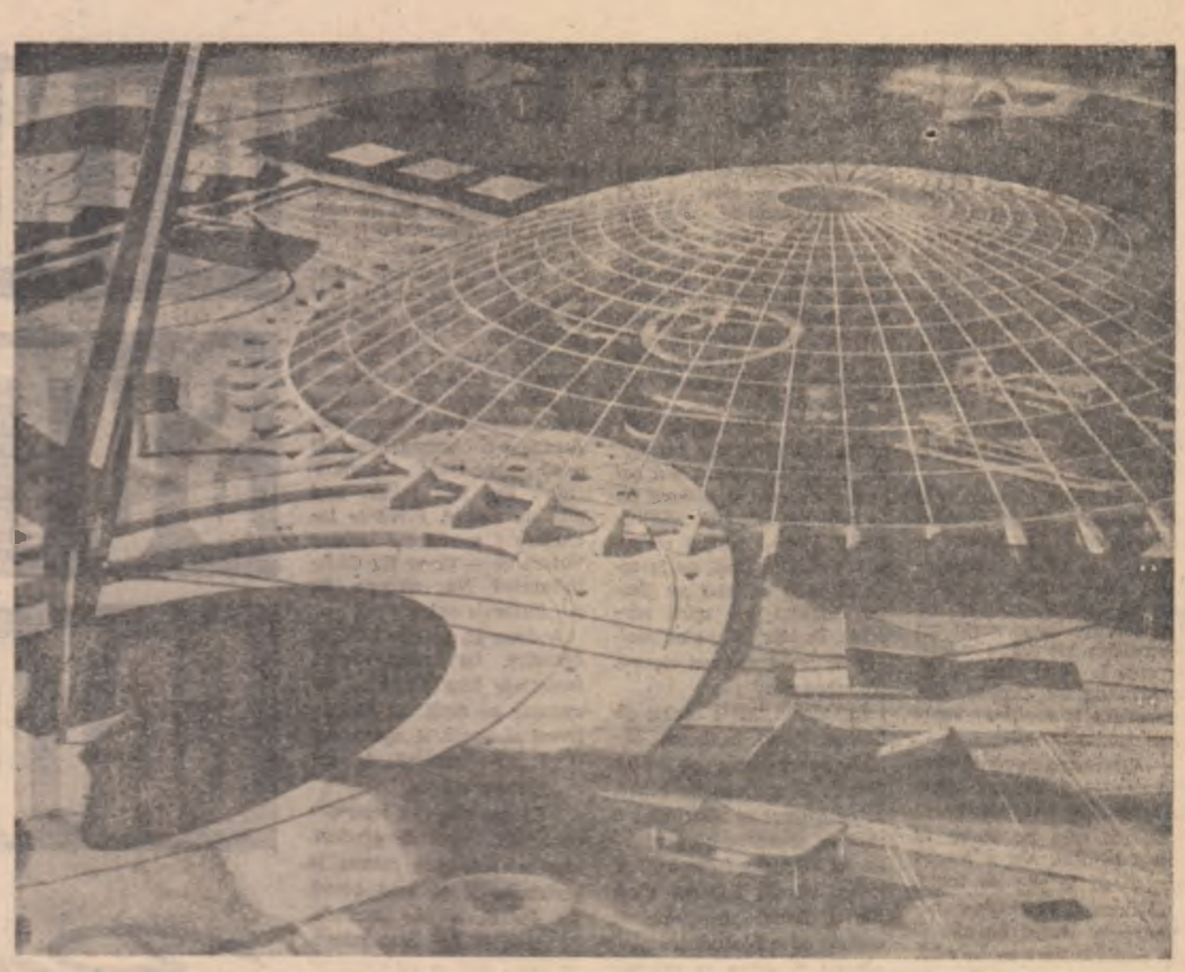

Proiectul Expoziției universale de la Moscova, prezentat de arhitecții Rubanenko, Rozanov și alții.

În excursia aceasta, numai în aparență fantastică, m-am simțit încurajat — mai presus de toate — de cuvintele lui Ilici, care, la începutul acestui veac invoca mărturia marelui învățat rus, Pisarev: „Dacă omul ar fi cu totul lipsit de capacitatea de a visa... dacă n-ar putea din cînd în cînd să o la înainte și să contemple cu imaginația sa, într-un tablou unitar și terminat, tocmai acea creație care abia începe să se orînduiască sub mîinile sale, — atunci, hotărît, nu-mi pot închipui ce l-ar îndemna pe om să întreprindă și să ducă la bun sfîrșit muncile grele și istovitoare în domeniul artei, al științei și al vieții practice...".

Îngăduiți-mi, așadar, să-l supralicitez pe Cronos, să nu mai aștept Clepsydra să-și deșerte troienele sale de nisip auriu și să ne socotim a fi în anul 1980 al erei noastre. Mă pregătesc de călătorie în Uniunea Sovietică; sînt nerăbdător să văd, în turbură-toarea și grandioasa ei înfățișare, cum arată societatea comunistă. Iată că în momentul plecării îmi amintesc încă o dată de cuvintele unuia din cei mai străluciți vizionari pe care i-a dat umanitatea, mă gîndesc la cuvintele lui Lenin, rostite la scurt timp după instaurarea puterii sovietice, și în care spunea că societatea socialistă înfăptuiește „o ascensiune pe un munte foarte înalt, abrupt și neexplorat încă". E limpede că aici muntele nu înseamnă o înălțime de geografie fizică și că e vorba de o metaforă, de reprezentarea celei mai mari și cutezătoare înălțimi pe care avea s-o atingă omul, făuritor al unei lumi noi, e vorba de o înălțime morală și socială, de o altitudine maximă și absolută pe care omul, în dorința lui frenetică și mistuitoare de libertate și fericire, n-a atins-o încă niciodată pînă la socialism. Mă aflu în fața acestui mare munte de superbă și perfectă frumusețe; de o grandoare în fața căreia, toate cele șapte minuni ale lumii, socotite la un loc, par grozav de mici și de neînsemnate. Faimoasele grădini ale Semiramidei, cu explozia lor floreală suspendată pe stîlpi și terase, sînt un joc de copii în fața uriașelor grădini și ogoare colhoznice. Înconjurînd planeta cu peste 20.000 km pe oră la o înălțime de 300 km, Iuri Gagarin a văzut aurora înconjurînd ca un nimb portocaliu pămîntul, dar, zburînd deasupra continentelor, între toate amănuntele observate, în fruntea lor, a remarcat uriașa geometrie a ogoarelor colhoznice. De la înălțimea aceea Icar nici n-ar fi putut observa grădinile suspendate ale Semiramidei.

Dar eu mă aflu pe pămînt, în mijlocul acestor gigantice grădini colhoznice, și nu mai observ nimic din ceea ce știam că are specific munca agricolă. Ogoarele au devenit niște neobișnuite hale industriale fără acoperiș și munca manuală, în acest univers tehnic de agregate și mașini, nu mai e vizibilă nicăieri. Un om cu sapa pe umăr ar fi aici o apariție grotescă, de preistorie a tehnicii. Tractoare electrice de toate gabaritele trag brazde gigantice pe ogoarele de cereale, ori trec cu agerimi de libelulă prin plantațiile de vie, de ceai, de pomi fructiferi. Păstorul electric are grijă de turmele de oi și de cirezile de vite, agregatele recoltează nu numai grîul, porumbul și bumbacul, dar și cartofii, ceaiul, varza și ceapa; nu mai vezi oameni cu saci în spinare, elevatoarele făcînd în locul lor această muncă ingrată. Dintr-o profesiune care a stat sute de ani la cheremul climei și meteorologiei, agricultura a devenit o meserie de înaltă tehnicitate, ca mecanica fină, ori ca strungăria în fier, cu orar precis de lucru și de o surprinzătoare acuratețe a locului de muncă. Recoltele se socotesc tot la hectar și tot în chintale, dar ele sînt atît de mari, atît de riguros exacte în planificarea lor, încît te poți considera într-un combinat industrial de produse agro-alimentare. Recolta nu pornește numai de la sămînța pusă în pămînt, ci mult mai de departe, ca într-o industrie, de la uzina electrică și fabrica de superfosfați, pînă la ploaia artificială comandată la ore precise de un meteorolog și un mecanic de pompe și aspersoare.

În aceste condiții, omul pleacă dimineața la lucru nu ca un țăran pe cîmp, ci ca un muncitor cu înaltă calificare la uzină. El iese la cîmp nu dintr-un sat în accepția știută a cuvîntului, ci dintr-o localitate urbană în care nu lipsesc nimic din amănuntele civilizației citadine: străzi asfaltate, vile, clădiri cu trei-patru etaje, înzestrate cu încălzire centrală și canalizare, apoi cinematografe, teatre, cluburi, restaurante, spitale, policlinici, grădini de vară, parcuri, complexe sportive, fabrici de pîine, magazine, ateliere de confecții etc.

Intrînd într-un astfel de oraș, fără să vreau îmi amintesc de o fotografie veche înfățișîndu-l pe Ilici în fața celui dintîi tractor electric fabricat în Uniunea Sovietică, îmi amintesc de un cadru dintr-un film vechi în care primul tractor cu motor obișnuit fabricat la Stalingrad, a evoluat în curtea interioară a Kremlinului. Mi s-a întretăiat respirația de emoție (acum pot s-o mărturisesc) în clipa cînd, icnind din pistoane, tractorul s-a oprit. Pe atunci politicienii burghezi din Europa și America strîmbau din nas, plini de un dispreț încă suveran și chicoteau sălbatic-du-și burțile: „Rusia vrea să întrecă America?". Cine ar mai sta să rîdă astăzi? Risul și disprețul au înghețat pe buzele livide ale domnilor Nelson Rockfeller și Walter Lippman, iar istoria, acest judecător imparțial al acțiunilor omenești, a dat cîștig de cauză comunismului.

Sîntem în 1980. Vă amintiți? Prezentînd planul de electrificare al Uniunii Sovietice, G.O.E.L.R.O., Ilici stătea în fața unei mari hărți și, în locurile unde aveau să se înalțe hidrocentrale și termocentralele viitoare, în clipa aceea ardeau niște minuscule becuri. Dar tocmai în timpul expunerii lui Ilici, becurile s-au stins, atît de precară și istovită era puterea uzinei electrice din Petrograd. Lenin a rostit atunci istorica formulă: „Comunismul este puterea sovietică, plus electrificarea întregii țări". Ceea ce părea să fi fost numai un scînteietor joc de cuvinte, s-a dovedit a fi un adevăr concentrat și lapidar, verificat în focul luptei revoluționare pentru făurirea societății comuniste.

Sîntem în 1930. Uriașul electro-energetic de la Bratsk pare un copil pe lîngă gigan-ticele centrale termoelectrice și atomoelectrice, construite de curînd. Acum, peste întinderile continentale ale Uniunii Sovietice aleargă fulgerînd trei mii de miliarde KWh și între toate țările pămîntului, Uniunea Sovietică pare o gigantică navă amiral care a arborat, într-o fastuoasă jerbă de lumini, marele pavoaz.

Sîntem în 1980 și Uniunea Sovietică produce 250 milioane tone de oțel, într-un proces de fabricație care seamănă cu farmacia, automatizat la maxima expresie a tehnicii, unde oțelarul este un virtuos al electronicii și un spectator al fluviului de oțel incandescent.

Sîntem în 1980 și Partidul care s-a călăuzit de-a lungul glorioasei și pateticei sale istorii după lozinca „Totul în numele omului" a ajuns la realizarea celui mai înflăcărat vis al umanității, comunismul.

Sîntem în 1980 și iată că pe o șesime a globului pămîntesc, s-a înfăptuit în toate privințele cel mai înalt nivel de trai din întreaga lume. S-a înfăptuit cea mai scurtă zi de lucru, s-a asigurat gratuit traiul tuturor persoanelor inapte de muncă, învățămîntul la școlile de toate gradele, inclusiv întreținerea pe cheltuiala societății a copiilor și elevilor (la dorința părinților) a devenit cu totul gratuit, după cum s-a înfăptuit la scară națională asistența medicală gratuită, folosirea gratuită a transporturilor comunale, reducerea treptată a tarifelor și, în parte, folosirea gratuită a bazelor turistice și a caselor de odihnă, după cum s-a trecut treptat la alimentația publică gratuită (prînzul) în uzine, întreprinderi și colhozuri.

Sîntem în 1930 și iată că, în Uniunea Sovietică s-a atins cel mai înalt nivel al productivității muncii în absolut toate sectoarele producției materiale (industrie, agricultură, transporturi, construcții), a crescut, în proporții fără nici un precedent în istorie, belșugul de produse puse la dispoziția poporului, dar, mai presus de toate, a crescut conștiința comunistă a oamenilor, omul a devenit în accepția cea mai directă a cuvîntului un om nou, de o înaltă ținută morală, cu o pregătire intelectuală fără egal în istorie, cu o viață bogată și fericită în gradul cel mai înalt.

★

La primul Congres al Comsomolului, Lenin spunea: „Generația ai cărei reprezentanți au astăzi cam cincizeci de ani nu poate spera că va vedea societatea comunistă. Pînă la înfăptuirea ei, această generație nu va mai exista. Dar generația celor care au acum 15 ani, va vedea societatea comunistă și chiar ea însăși o va construi".

Sîntem, așadar, în anul 1980. O șesime a globului pămîntesc a intrat în comunism. Planeta întreagă urmează și ea acest drum glorios, pentru că omenirea întreagă își dă seama, plină de speranță și fericire, că alt drum nu există.

Privind muntele despre care a vorbit Lenin, umanitatea întreagă începe să-l urce, într-un strigăt unanim, ca un cîntec: „EXCELSIOR"!, ca un cîntec de glorie și slavă în cinstea tinereții și vigoarei pămîntului, în slava și cinstea comunismului.

Petru Vintilă

Darie Novăceanu

Aud curgînd oțelul

Topometrii și-au înfipt în pămînt
Teodolitele — vestitori ai marilor înnoiri,
Lunetele citesc depărtarea pe mîră,
Se-nscriu pe planșete unghiuri, distanțe...
Prieteni,
Eu știu depărtarea după tremurul pleoapei,
Unghiurile după tăcerile dealurilor,
Dar toate le-nțeleg mai bine după timp.
Lăsați-mă să trec peste aceste locuri;
Aici, unde pun piciorul acum,
Mîine va fi intrarea principală,
Lîngă salcia aceea plîngătoare,
Mîine se vor despleti peste forme
Curcubeele lichide ale oțelului.
Pe unde trece pîrîiașul acela mic
Linii paralele de oțel
Vor aduce trenuri după trenuri...
Închid ochii și ascult;
Pîrîiașul își adună apele și pleacă.
Închid ochii și ascult:
Fluviile de foc susură peste înghеburi,
Aud curgînd oțelul,
Printre arborii aceștia.
Lăsați-mă să trec peste aceste locuri...
Nu-mi pare rău,
Dar știu că aceste locuri
Mîine se vor mistui în trecut.
Vreau să păstrez dimensiunile lor
În suflet
Pentru a-nțelege mai bine
Dimensiunile viitorului.

●

Horia Gane

Adolescență continuă

Copilăria
Se juca de-a v-ați ascunselea
Pe după fiecare grilă ori necaz,
Prea grele ca să se sprijine
Pe umerii mei —
Și eu o țineam strîns în pumn
Ca pe cei doi lei
Cu care mama
Mă trimetea după gaz...

Ca-ntr-un vis cu muchii dure
mi amintesc
Deportarea, drumul de-ntoarcere,
Lagărul urmărindu-ne ca un nor
Cînd cocorii loveau cu aripile-n zare
Parcă izbind cu pumnii
În ușile unor carcere
Și zarea răspunzînd cu vuiet îngust
Ca strigătul unui cocor.

Maidanul a trecut
Prin viața mea — o vîrstă —
Maidanul decorat cu ghete scîlciate,
E treapta ce m-a ridicat
Din copilărie în adolescență,
Din trecut înspre această
Adolescență continuă, clocotitoare
Cînd îți simți brațele crescute
De-a dreptul din inimă pentru îmbrățișare!

Sînt mîndru că pot urca
Pe schelele — atîtor clădiri,
Că înaltul în juru-mi coboară.

Cerul se leagănă-n vînt — o perdea —
Și eu dau deoparte
ca să privească afară...

Ajutorul nașu

Desen de LIANA PETRUȚIU

Spacu ceru convocarea urgentă a celulei și ne comunică următoarele:

— Am impresia că locuința mea e supravegheată, ar fi bine să nu mai dați pe acolo... Nu, nu vă speriați, e numai o presupunere, dar am ținut să vă comunic... În orice caz gheștetnerul nu mai e în siguranță la mine... Ar trebui să luăm măsuri...

Bălan, secretarul celulei, ne ceru aprobarea să suspendăm tipăririle din săptămîna în curs și propuse transportarea gheștetnerului la o nouă adresă, undeva în spatele gării triaj. Noi, oricum, plănuisem mutarea tipografiei în altă parte și numai acțiunile în care eram angajați ne-au reținut de la acest lucru.

Luînd în considerație presupunerile lui Spacu, transportarea gheștetnerului ridică o mulțime de dificultăți tehnice. Gheștetnerul era mare, tip german, de construcție veche, nu se putea scoate din casă fără să dea de bănuit. Nu mai știu cui îi veni ideea să se facă o mutare forțată a unui cetățean din casa în care locuia Spacu și astfel, o dată cu mobilele lui, să fie scoasă și tiparnița. Știam că prea multe zile nu aveam de așteptat. Dacă casa era într-adevăr supravegheată, agenții, văzînd că Spacu nu are contact cu nimeni, vor efectua percheziția. Dacă n-au făcut-o pînă acum se datorește faptului că ei au sperat că, în afară de orice vor găsi în casa lui Spacu, poate reușesc să opereze și niște arestări.

Spacu luă toate măsurile: a doua zi de dimineață apăru în fața casei lui un camion imens și cîțiva muncitori începură să care în stradă mobilele unui cetățean de la etajul 2.

Bălan avea sarcina să transporte gheștetnerul de la noua locuință a cetățeanului mutat, în spatele gării triaj. Eu trebuia să-l urmăresc de la distanță, să-l ajut în caz de nevoie. Bălan sosise la adresa indicată cu birja și cu un geamantan imens. Birja era necesară pentru partea a doua a drumului, spre gară. Eu stăteam peste drum sub o poartă, foarte liniștit. Bălan intră în casă și întîrzie să apară. Trecură zece minute, apoi încă zece. Poate nu încape gheștetnerul în geamantanul ales. Asta mi se părea singura justificare a întîrzierii lui, pe urmă, cînd brusc apăru duba și se opri lîngă birja de peste drum, știam că totul e pierdut. N-avea nici un rost să apar pe stradă. Nu peste mult apăru și Bălan tîrît de doi indivizi care îl așteptaseră în casă. Unul ținea în mînă geamantanul cu care venise Bălan.

Am anunțat celula despre căderea lui Bălan. Imediat am distrus tot materialul care ar fi dat de bănuit despre activitatea noastră și am hotărît să așteptăm desfășurarea evenimentelor în liniște. Era de altfel singurul lucru ce puteam face. Din partea lui Bălan eram foarte liniștiți: știam că o să tacă, nu era pentru prima oară în mîinile siguranței. Singurul Spacu primise sarcina să părăsească urgent orașul, să ia contact cu tovarășii din București.

Procesul lui Bălan avu loc după vreo trei luni de zile cînd se refăcu după „anchetă". El era singurul acuzat, ceea ce era cea mai bună dovadă că n-au reușit să scoată nimic de la el. A fost condamnat la 4 ani temniță grea și transportat la penitenciarul din Caransebeș.

★

Bălan fusese fochist la turnătoria fabricii de vagoane și mai avea doi sau trei ani pînă la pensionare. În afară de nevastă-sa nu avea pe nimeni în localitate. Nevastă-sa, o femeie mărunță, era tăcută, cu privirile risipite: nu știai niciodată la ce se gîndește. Cînd țineam adunările în casa ei totdeauna aveam o mică reținere. Ne primea rece, puțin parcă bănuitoare. Avea și motive: Bălan, din cei 20 de ani de căsătorie, petrecuse vreo 7 sau 8 prin închisori și alții cinci căutîndu-și de lucru. Economicește o duceau prost. În apartamentul lor, o cameră și o bucătărie, abia dacă aveau ceva mobile. Numai cele trebuincioase și acelea foarte uzate, adunate cine știe cum.

În prima ședință de celulă ținută după pronunțarea sentinței am hotărît s-o ajutăm pe nevasta lui Bălan. Aveam ceva fonduri și noul secretar al celulei mă desemnă pe mine pentru îndeplinirea acestei sarcini.

În ziua fixată pentru vizitarea ei mă frămîntam cum și în ce fel să-i ofer banii ca să n-o jignesc. Nu știam în ce măsură e la curent cu Ajutorul Roșu, dacă mai primise ajutoare sau nu, și în ce fel să-i fac asigurările că tovarășii n-o vor lăsa în voia soartei.

Mă primi rece ca pe un necunoscut.

— Soțul meu nu este acasă, e plecat la București... Și nu știu dacă se întoarce luna asta acasă.

— Știu, doamna Bălan... Poate nu vă aduceți aminte de mine... Am fost de mai multe ori în casa dumneavoastră... Mă numesc Cojan...

Scoase de undeva, dintr-un sertar, o pereche de ochelari vechi, cu sticlele tocite, și mă privi prelung.

— Da, da... Îmi amintesc... Stăteai mereu la sobă... Erai foarte friguros... Ia loc.

M-am așezat. Camera nu se schimbase cu nimic de la ultima mea vizită făcută în urmă cu vreo 8 luni. Se îmbogățise numai cu o lampă de petrol, așezată pe dulapul dintre cele două ferestre. Înseamnă că are curentul tăiat.

— Știți, n-am putut veni mai din timp... Casa a fost supravegheată...

— Știu. Unul de la poliție a stat chiar aici, în camera asta. La percheziție am desfăcut pînă și plapumele. Am auzit că Spacu e plecat la București.

Bătrîna nu pare atît de neștiutoare cum arată. Am întrebat-o:

— Pe dumneavoastră nu v-au anchetat?

— Ba da. Dar eu nu știu nimic... De unde să știu?... M-au anchetat de două ori. O dată aici, acasă și o dată la ei. Își suflecă mîneca bluzei și-mi arătă brațul subțire, ars de soare. Era plin de vînătăi. M-au anchetat.

Pe dulap, lîngă lampa de petrol, era un singur borcan de dulceață. Era o imagine izbitoare, concretă a sărăciei.

— Anul acesta o să fie toamnă lungă, spuse ea dintr-o dată și n-am deslușit semnificația toamnei lungi. Ea continuă: Cei de la interne mi-au aprobat cîte un pachet din șase în șase luni. În septembrie îi trimit primul pachet...

— Ați spus că o să fie toamnă lungă...

— Da. Liliecii au dat al doilea rînd de muguri... Și asta înseamnă că vom face economie de lemne... O dată, în '22, toamna s-a prelungit pînă aproape de anul nou... Dumneata ești prea tînăr să știi... Eram în cel de al treilea an de căsătorie... Zilnic făceam planuri... Doamne, doamne cum trece vremea... Dar omul niciodată nu e mulțumit... Acum fără Bălan mi se pare că timpul s-a oprit în loc... Adevărul e că patru ani nu sînt mulți ani... Poate toată viața mea... Mulți sînt numai anii care au trecut... Dacă aș fi știut că veniți v-aș fi pregătit ceva. Nu sînt pregătită pentru musafiri...

— Nu pentru asta am venit, doamnă...

— Știu. Spun și eu din obișnuință... Pentru că așa se obișnuiește... Eu nu-l mai aștept decît pe Bălan... Dumneata de cînd îl cunoști...

— De vreo patru ani, doamnă... Am fost în același pichet de grevă...

— La Astra... da, da... Atunci a organizat greve împotriva concedierilor... E om frumos Bălan, așa-i?... Păcat că nu l-ați cunoscut cu zece ani în urmă... Sau cînd a fost militar... A avut grad de căprar... Foarte bine i-au stat hainele soldățești... Privea undeva în gol, peste ani, la un Bălan îmbrăcat căprar... Era atît de înalt și avea părul negru, negru... Am avut o fotografie cu el în uniformă dar ăștia de la percheziție au risipit-o pe undeva... Mi-ar părea foarte rău să n-o mai găsesc... Brusc mă privi sever: Iertați-mă... Vorbesc prostii... Dumneata ai venit pentru ceva sau numai așa, în vizită?...

— Și în vizită și pentru ceva. Știți eu sînt responsabil cu Ajutorul Roșu. Probabil știți de la tovarășul Bălan ce înseamnă asta... E un fond pentru ajutorarea tovarășilor căzuți...

— Știu, cum să nu știu... Bălan a contribuit ani de-a rîndul... Eu am acum foarte puțin, pentru că o duc greu... Dar m-am pregătit. Se duse la noptieră și scoase un plic din sertar. Am cotizația aici, Bălan mi-a spus că asta e mai important decît orice. Chiar decît lumina. Am vrut să vă caut eu, dar m-am temut să nu fiu urmărită... Poftim, asta e din partea lui Bălan...

Schiță de **FRANCISC MUNTEANU**

FLUTURELE

Se întorcea acasă vesel. Azi prinsese o mulțime de fluturi și libelule. Cel mai mult se bucura de libelulă, căci de mult alerga după una. „Calul-dracului". E iute foc. A amețit fugind după ea. Grăbi pasul să nu întîrzie la masă. O voce îl opri din mers:

— Băiețaș, mînzule, te rog ajută-mă să duc bagajul pînă în sat.

Din mijlocul drumului îl privea o fată. Nu-i deosebea bine chipul în întuneric.

Peste o clipă, clătinîndu-se sub greutatea a două pachete, porni alături de necunoscuta care purta un geamantan cît toate zilele. Se opri la două case de ei, la Mănditza lui Tudose. Necunoscuta îi mulțumi scurt și se mistui în curte.

— O fi vreo nepoată de-a Mănditei — îi spuse bunica, la masă. Era frumoasă?

Ei, nu, asta nu putea să spună băiatul. Nu e treaba bunicii să le știe pe toate.

„Mînzule", îl strigase necunoscuta. Adică ea și-o fi dat maturitatea? se întrebă. Păi și eu la toamnă intru în clasa a X-a.

Mîncă în fugă și trecu pe la „laborator". Laborator îi spunea unei cămăruțe în care-și strîngea tot materialul. N-aveai loc să te-nvîrți de ierbare și insectare. Mîndria colecției din vacanța asta era un fluture mare, pe care nu l-ar fi schimbat pentru nimic.

Deosebit de frumos, era colorat în nuanțe diferite. Nu știai la care să-ți oprești ochii. Rămase uitat în fața lui, chinuindu-se să-i găsească un nume latinesc care să i se potrivească mai bine. Așeză libelula lîngă el, în locul unui cărăbuș cafeniu. Cu gîndul la insectar, băiatul ar fi uitat repede întîmplarea cu necunoscuta, dacă n-ar fi sporovăit atîtea bunica.

Fata era într-adevăr nepoata Mănditii, dar nu elevă, studentă. Băieții din sat i-au spus că e-n ultimul an la geologie și toată ziua colindă. El n-a zărit-o pe nicăieri. Odată însă, pe la asfințit, cînd colinda pe dealul Cucului, s-a oprit surprins. În fața lui, pe un maldăr de iarbă dormea cineva. Necunoscuta!

Îmbrăcată într-o rochie albastră. Părul castaniu, buclat, se resfirase pe iarbă. Genele și sprîncenele negre. Și ce frumos se răsfrîngea o rază de soare pe obrazul înnegrit! Doarme! Pieptul i se ridică ritmic, îi simți răsuflarea. Parcă nu-i vine să creadă că e Necunoscuta. Îi răsună și acum în urechi:

— Băiețaș, mînzule!

Cu cine seamănă? Cu nimeni. Ar fi stat acolo, în neștire, multă vreme, dacă fata nu s-ar fi mișcat în somn. S-a retras tiptil.

Fata se ridică. Își așează șuvițele de păr, se uită la ceas, strînse totul și plecă...

★

De la un timp, bunica se uită la nepot cu oarecare nedumerire. Totdeauna e cu gîndurile aiurea. Nu mai stă seara la taifas. L-o fi chinuind vreun gînd, i-o fi dor de-acasă, cine știe — își zicea ea. În „laborator" băiatul, ca de obicei, în fața fluturelui, nu se mai gîndește la numele lui latinesc. Are în față aceeași și aceeași imagine: fata care dormea. Și nu semăna cu nimeni și era neasemuit de frumoasă. Auzise c-o cheamă Dina. El o să-i spună tot „Necunoscuta". Era mai tainic, mai plin de umbre. Privirile înciudate i se opresc asupra fluturelui. — Ce-ar fi? Chiar fluturele? Nu, altceva. Ba nu, fluturele cel frumos.

A doua zi, se strecoară la Mănditza. La camera fetei, ferestrele larg deschise. Se apropie pe furiș, se uită în lături și... gata. A așezat cutiuța pe-o etajeră. În cutiuță, fluturele lui.

Cîteva zile n-a ieșit din casă. Frămîntat de gînduri, nici nu răspunde mamei la scrisoare. Îl cheamă acasă. I-e dor de el. Se ascunde. Se ascunde de toată lumea. Și parcă toți ar ști ceva, se uită bănuitori, curioși. Ce au cu el? Ce le-a făcut?

Într-o după amiază, n-a mai avut răbdare. A plecat. Pe drum l-a prins o ploaie cumplită. Adevărat potop. Era numai în cămașă. L-a schimbat bunica, i-a pus tot felul de comprese, dar tot a zăcut o săptămînă. Febră, injecții. Cînd s-a sculat din pat, îi stătea pe buze o întrebare. Ca și cum i-ar fi ghicit gîndul, bunica i-a spus:

— Știi c-a plecat nepoata Mănditii? A venit după ea logodnicul ei. Un băiat înalt, frumos. Mai mare dragul să te fi uitat după ei.

N-a știut ce se mai întîmplă. Toate se-nvîrteau cu el. Bunica îl sprijinea și-l căina:

— Copile, copile, te-a topit boala de tot.

★

La Mănditza acasă toți erau plecați.

Băiatul slăbuț și firav s-a apropiat de fereastra cunoscută. Nu era nimic înăuntru să i-o amintească.

O fi luat fluturele? Nu-l vede. Ooo! Uite-l colo, pe terestruica din fund. Prăfuit, de abia i se mai ghicesc culorile.

Palid, se sprijini de pervazul ferestrei, simțind cum îl străpunge din ce în ce, ca o încleștare cumplită, șfîșietoare, prima lacrimă a inimii.

Valeria Mihăescu

Desen de VASILE SAV

DINTRE SUTE DE CATARGE...

Posta redacției

Radu Coroeru: Cu toată exagerarea imagistică, versurile d-tale au o prospețime cuceritoare: „La douăzeci de ani sîntem copaci stufoși și deosebiți / Cu rădăcini aprinse și frunze de cer. / Cu mușchi de speranță și ramuri mustind a cîntece, / Sîntem întotdeauna puternici / Și singurătatea e doar un prag de întuneric / Peste care sărim cu ochii deschiși și lacomi..." Numai că uneori această cursivitate se poate transforma în gratuitate, cum ni se pare a fi chiar finalul poeziei din care am citat, pulverizat într-o imagine neconcludentă. Sugestive sînt și versurile „Am împletit mersul nostru cu ecoul alpiniștilor / Pentru a avea măsura înălțimilor noastre", dar insuficiente pentru tema propusă. Trebuie, deci, să urmărești, nu jocul liber al imaginilor, ci sensul lor implicit.

Ileana Roman: Deși și de data aceasta vei considera că versurile sînt „tratate cu indiferență", trebuie să remarcăm multele neglijențe, pe care le-ai fi putut înlătura cu ușurință, la recitirea atentă. „Fonta plină de culoare" nu spune nimic, deoarece noțiunea de culoare nu are ea însăși o culoare anume. „Setos" și „lacom" sînt unul și același atribut în versurile „Mîini setoase pe unealtă / Lacome se-ncolăcesc". D-ta spui: „Roi de sateliți învinși / Joacă-nebuniți — rebel", — ceea ce înseamnă că nu sînt încă învinși! Apoi, sînt păreri ciudate, ca aceea despre cosmonauții care „au depășit puterea rațiunii umane"! Zborurile cosmice sînt tocmai o expresie a rațiunii umane, a științei și tehnicei sovietice. D-ta scrii, probabil, sub impulsul unui torent de impresii, considerînd poezia încheiată o dată cu punctul pus după ultimul cuvînt. Se pot scrie, fără îndoială, opere definitive și dintr-o singură trăsătură de condei. În cazul d-tale, însă, credem că reinstalmirile cu manuscrisul sînt mai mult decît indicate.

M. A. Rinescu: Pseudonimul este prea facil. Versurile conțin multe curiozități ca în această „Revenire": „Se alintă plopii / fremătînd sub vînt. / Vîntul lin se pierde, / Se destramă cîntul. / Nu regret prea tare, / Iar o să m-apropii. / Chiar de pleacă vîntul, / Vor rămîne plopii". Este o parafrază total nereușită a proverbului, care a rămas numai un fel de mecanism verbal. În „Iubire" senzațiile sînt forțate de expresii improprii: „Îți miroase părul tot a flori de nard, / Sub sărutul repezi buzele îți ard". (Flori de nard la noi? Poate parfum, dar și acela este un apanaj al unei poezii de mult decedate). „Mîngîieri te-alintă, cum alintă o floare / Umerii tăi gingași prind să se-nfioare" (Cum se alintă o floare?) „Luna și ea beată fugărește norii, / Vîntul cerne stele și le soarbe zorii" (Ah! acordul!). Deocamdată, cel puțin în manuscrisul de față, poezia zilelor noastre nu se vede de loc.

Ovidiu Genaru: Uneori versul este clar și armonios, chiar dacă imaginea nu este dusă pînă la capăt: „Ascultăm amîndoi cum sună / arborii, în răsăritul de lună, / Plutesc pe apele-albastre / iolele tăcerii noastre..." Tocmai de aceea nu putem înțelege cealaltă ipostază, în care cuvintele par aduse cu forța: „Și mă despart în fiece clipă de-o povară / ce încă mai crispează galopul înspre sori. / În încleștarea surdă eu le trimit să moară / înnobilîndu-mi traiul cu noi și vii culori". Sau în această strofă bizară: „Îmi reazim, albă, fruntea de-azururile noi / precum molidul care se reazimă de-un tril. / Am timp să fiu și trist, deși un cald convoi / de triluri mă-nconjoară de parcăaș fi-n april". Ce se poate reține dintr-o asemenea strofă? Fruntea rezemată de azur, poate avea un sens simbolic, — dar, comparată cu molidul rezemat de triluri, își pierde orice consistență. „Convoi de triluri", „am timp să..." sînt ca niște greutăți ce trag intenția de imagine la fund. D-ta spui, într-o imagine ce pare a fi cheia poeziei, deoarece începi și sfîrșești cu ea: „O, timp, de toate cîte sînt mă bucur, ca lama de oțel cînd mă atingi vibrez / și mă desfaci mereu ca pe-un perpetuu mugur...". O înmugurire perpetuă este, în fond, un non-sens, deoarece mugurul reprezintă, mai ales simbolic, o tranziție, și nu un scop. Nu credem că îți vor folosi aceste căutări printre cuvintele alambicate.

Ioanid Romanescu: Posibilități există, ca în această strofă: „Sărmanul tata n-a fost bard. / Dar, tăietor de lemne-o viață, / ciopli cu toporișca un poem / al luptelor din întuneric și din ceață". Ceea ce pare a lipsi, deocamdată, este inconsecvența imaginii poetice, rezolvarea ei pe planuri strict declarative. Începută ca mai sus, de exemplu, poezia se termină astfel: „Și am jurat să-i scriu eu epilogul, / să lupt pe frontul muncii, cu armă de grafit". Grafitul nu devine armă prin simpla lui transformare în creion, nici prin actul scrierii, ci prin rezultatele acestei munci. Deci, drumul de la intenție la realizare. Mai trimite.

Ion Andronic: Fiecare poezie ar putea fi discutată în amănunțime, dar, în general, n-am putea spune nimic în plus, față de observațiile anterioare. Nu este, dealtfel, numai în cazul d-tale, și este perfect normal ca poezia să nu facă salturi spectaculoase de la o săptămînă la alta. Ne permitem să repetăm că, în momentul de față, principalul obstacol îl formează neselectarea impresiilor obișnuite de cele într-adevăr generatoare de poezie. Există uneori această senzație, la unii începători, că orice ar așterne pe hîrtie sub forma convenabilă de vers, transmite și un fior poetic. Confuzia vine de la faptul că poetul nu lucrează după un orar, deconectînd poezia cînd socotește că nu mai este cazul. Dar mai este acumularea poetică, o fază numai, foarte importantă, dar numai o fază a procesului de creație, și alta este elaborarea și organizarea materialului acumulat. Ele se pot întrepătrunde, și chiar contopi, dar poezia finită vorbește de la sine despre trăinicia ideilor și sentimentelor care au generat-o.

Mariana Filimon: Desprindem cîteva promisiuni: „Am văzut cum dansa Toamna-n parc, legănat / cadențîndu-și în dans bucuria". Sau: „El — era neobosit ca și marea. / Valurile îi sărutau rivna tăcută a palmelor, / Vîntul îi cîntărea în lotcă / Argintul mișcător al poverilor". Deocamdată, însă, numai fragmente. În „Geometrie bucureșteană" ideea poetică merită o tratare mai susținută. D-ta prezinți orașul prin mijlocirea unor imagini luate din geometrie: simetria străzilor, furnalele cilindrice, coloanele paralele de marmoră, imensa circumferință a Pieții Republicii etc. (toate aparținînd zilelor noastre), pentru a le găsi numitorul comun, „toate acestea simbolizînd / racordarea măreață / dintre fapte și vise." Ideea este atrăgătoare, iar formularea finală, notabilă. S-ar cere însă să renunți la locurile comune și la cuvîntul inexpresiv sau uzat: „adăstînd înălțimile", „porțile larg deschise" etc. care întunecă viziunea generală.

Ștefania Cojocaru: Nu am citit celelalte poezii. Dintre cele trimise acum reținem „Să-ți spun drept, seară..." sperînd că viitoarele versuri ne vor confirma această primă impresie.

I. Cioclei: Deși ne informezi că și d-ta „ca toți începătorii sînt înarmat cu mai puțină răbdare", va trebui, totuși, să te pregătești de drum lung. Încercările dovedesc un contact mai vechi cu poezia, prin lectură, și un oarecare simț al versului. Pentru început, unele versuri din „Podul" sînt demne de reținut: „Stă arcuit cu grație spre maluri / Cum o iubită-și frînge-ncet mijlocul / În brațele iubitului. Se oglindește-n valuri, / Se caută pe sine în tot locul". (În paranteză fie spus, preferăm o metaforă, sau orice altceva, care să ne sugereze grația, decît numirea directă. A spune „cu grație" înseamnă a nu găsi mijlocul de a sugera). Rondelul nu e de fel rondel, deoarece se mulțumește să repete un vers, și pe deasupra mai rimează și „roșii-noștri". Nu ne obligă nimeni să scriem rondeluri sau sonete, dar dacă ne luăm singuri această obligație, trebuie să respectăm regulele jocului! Mai trimite.

Al. Ivan: E o revărsare necontrolată de cuvinte, în perioade ritmate și rimate, dar din care nu se poate înțelege mare lucru: „Mîini nevăzute se string pe furiș / La marginea căilor întunecate / Trezind constelația de păpuriș / Cernită pe-albastre spinări despicate. / Dealuri prelinse pe horbote reci / Cad lîngă zarea de tuci, retezate / Luna se piaptănă printre dovleci / Cu lunga-i năframă curgîndu-i pe spate". Oare aceasta să fie tabloul miezului de noapte? Ne îndoim. Și mai straniu este „Salut trenurilor", unde intenția deservită (adică rău servită, nu bine servită, cum vor să ne convingă unele magazine) de arbitrarul absolut al împerecherii noțiunilor: „Pe frunțile coșurilor fumul își joacă fierbinte / Curcubele subțiri năzuind spre văzduhul încins / Cîmpul își stringe la pieptu-i de aur recoltele / Călărind depărtările-n rotile grele de sinx. / Alături de cîntecul apelor împădurite / De mugetul munților prinși în explozii de veac / Trenuri zglobii, să-mi purtați peste codri / Ecoul hambarelor cu cozonac". S-ar mai putea cita și alte versuri, dar ne oprim aici.

Sorin Chieșdeanu, Hunedoara; **Bălulă M. Constantin,** Medgidia; **G. Tacu,** Mediaș; **Doru Maiorescu,** Sibiu; **G. Tănăsescu,** Săveni; **Vasile Pop,** Hunedoara; **Iliescu Nicolae,** Craiova; **Boris Dunăreanu,** București; **Alexandru Pelle,** Orașul Petru Groza; **G. Drăgănescu,** Chiselet; **Cici Dumitrescu,** București; **Corneliu Ionescu,** București; **Adamache Adrian; Gh. Dumitru,** Giurgiu; **Simion Rodica,** București; **Nelu Ionescu,** Brașov; **Alexandru Văduva; Liviu Păcuraru,** București; **Solomon Iser,** București; **Ștefan A. Bănaru,** Brașov; **Marius Drenea,** Brașov; **Mircea Dorel Opriță,** Cluj; **Alexandru Nițu,** Amărăștii de jos; **Magherescu Gh.,** Craiova; **Olaru Ioan,** Arad; **Cucu Aurelia,** Cluj; **Ion Negescu,** București; **Ana Marinescu,** București; **George Bodea,** Cîmpulung Moldovenesc; **Theodor Mateescu,** București; **Isaia Al. Nicolae,** București; **Victor Val.,** Sînnicolaul Mare; **Octavian Alexandru Jecan,** Gherla; **Pavel Lungu,** Anina; **E. Șerbănescu,** București; **Aurel Ifrim,** Simeria; **Sergiu Sîrbu,** București; **Brad Ecaterina Leana,** Ciacova; **Vlădescu Nicolae,** Turnu Severin: Mai trimiteți.

Dan G., București; **Vrabie Florin,** Arad; **Petre Cristian,** București; **Sergiu Sîrbu,** București; **Alexandru Alexandrescu,** Timișoara; **Bujenită Mihai,** București; **George Duțu,** București; **Vicol Stelian,** Galați; **Dumitru Beleneș; Vasile Ioan,** Războieni; **Octav Guinea,** Vedea; **Florea D. Ion,** Atîrnați; **Chebac Adriana,** Mangalia; **T. Munteanu,** Roșiorii de Vede; **Leon Bohatir,** Caransebeș; **Anghel Moise Roman,** Năvodari; **Cornea Ioniță,** Brăila; **S. Grumăzescu,** București; **Pavel Bartmuș,** București; **Lupașcu Paul,** Hunedoara; **Popa Alexandru; Angelescu Lidia,** Galați; **Toderaș Ion,** Brăila; **Teodorescu Grigore,** București; **Mihăila Marcela,** Hunedoara; **Văideanu Nicușor,** București; **Radu Ilie,** București; **Bădiță Constantin,** Petroșani; **A. Rotaru,** București; **Nanu Alexandra,** București; **Ionescu Sultănica,** București; **Sităruș Mircea,** Tîrgoviște; **Ion Niculescu,** Buzău; **Mircea Gava,** Albești; **M. A. Radu,** Pitești; **Ana Manole,** Iași; **D. Smeianu,** Găiești; **Vlorel Blanu,** Bîrsoiu; **T. Ene,** Drăgășani; **Dragoș Melinescu,** Fălticeni; **Matilda Seicărescu,** Buzău; **Ion Tulnic,** Vaslui; **Florin Grigoriu,** Iași; **N. Constantinescu,** Moreni; **Martha Bărbulescu,** Bușteni; **Ion Munteanu,** Secuieni; **Ion Grezia,** P. Neamț; **Toader Nicolae,** Poiana; **C. Voiculescu,** Vaslui; **Felidor Menura,** Scăeni; **Em. Florescu,** Gherăești; **G. Iordache,** Tg. Ocna; **Petre Vasile,** Slatina; **Ionescu Genovera,** Moțăeni; **Dianu Viorel,** Rm. Vîlcea; **G. Enache,** Pitești; **Ion Văleanu,** P. Neamț; **Ion Dumitrescu,** Ploiești; **G. Antohi,** Solești; **Ion Singereanu,** Ocna Mureș; **Teodora Boncescu,** Argeș; **Dumitru Grigoraș,** Iași; **Take Despa,** Drăgășani; **Natalia Pașa,** Borzești; **Eugen Pașcanu,** Suceava; **Covrig Mihai,** Idice; **Baran Vichente,** Voislava; **Felicia Popa,** Drajna; **T. Ioanide,** Bărcănești; **Dan Constantin,** Cîmp; **Pîrvu Ștefan,** Ploiești; **Victor Truță,** Reghin; **Mitică Lăcătușu,** Roman; **Ionel Dinu,** București; **Al. Baodieru,** Broscăuți; **I. Năstăsescu,** Pucioasa; **Eduard Simca,** P. Neamț; **Mihai Țințar,** Suceava; **D. Pietraru,** Iași: **Deocamdată nu.**

MIC DICȚIONAR POETIC

Despre rimă

În Curs întreg de poezie generală, la care ne-am mai referit, Eliade Rădulescu dădea, acum un veac, următoarea definiție: „Rimă se zice asemănarea ultimelor vocali și consoane a vorbelor cu care se termină două sau mai multe versuri". Și își justifică astfel prezența capitolului respectiv: „Anticii nu cunoșteau sau nu suferia rima în capătul versurilor. Ei, dacă versul este o cîntare, cerea numai măsura și cezura, adică tactul... Noi cată a vorbi de rimă pentru că se cere mult în versurile celor moderni". Dacă ne-am baza pe aceleași considerente, s-ar părea că discuția nu mai prezintă prea mult interes, deoarece rima „se cere" din ce în ce mai puțin „în versurile celor moderni". S-au încercat chiar demonstrații asupra inutilității actuale a rimelor, privite drept un material desuet, o găteală prăfuită și impovărătoare, — după cum s-au încercat și demonstrații contrarii, conform cărora rima ar reprezenta, cel puțin pentru poezia românească, un element strict necesar. În privința ritmului, nu s-a pus niciodată (sau aproape de loc) problema de viață și de moarte: versurilor care sfărîmă vechile regului li se pretinde, totuși, un „ritm interior". Rima însă, nu cunoaște poziții intermediare. Între a scrie cu rime sau fără, nu există decît rimele proaste, pe care, desigur, nici un poet nu tentează să le utilizeze.

Reprezintă rima și altceva decît un element muzical al versurilor? După părerea generală, rima este, mai mult decît ritmul, semnul distinctiv al poeziei. O străveche obișnuință, bazată pe poezia populară, împletită cu educația estetică făcută de clasici, au obișnuit cititorii să se întîlnească cu rimele, ori de cîte ori știu că se vor întîlni cu poezia. Desigur, există un număr, mereu în creștere, de cititori care și-au însușit și o altă poziție, considerînd rima, chiar dacă nu în toate ocaziile, drept un artificiu. Este foarte posibil ca peste ani poezia să se dispenseze în totalitatea ei de sunetul geamăn al rimei, așa cum faptul a fost firesc în antichitate. Dar versurile celor mai buni poeți ai „epocii în care se rima" vor rămîne și vor cuceri inimile în continuare, după cum ne-au cucerit și pe noi Homer, Pindar, Horațiu și Catul. Atîta vreme, deci, cît rima nu și-a epuizat substanța ei specifică, atîta vreme cît sîntem încă atît de aproape de Eminescu și de Arghezi, o discuție, chiar sumară, este departe de a fi superfluă.

Definiția propusă de Eliade Rădulescu ne arată și una dintre cauzele pentru care unii poeți repudiază sau sînt indiferenți față de rimă. (Nu ne referim la faptul că în definiție lipsește, în mod nepermis, pentru Eliade, referirea la un element atît de esențial cum este accentul. Poate fi o simplă scăpare, deoarece în exemplificările ce urmează, autorul „Sburătorului" urmărește riguros prezența accentului în cuvintele sortite să rimeze...). Dacă rima înseamnă numai atît cît se arată în această definiție, și mai toate definițiile sună la fel, tehnica ei este mai mult decît sumară. Oricine poate, într-adevăr, găsi „vocali și consoane" identice, punînd alături „iubire-fericire", „rîu-grîu" etc. Mai mult decît atît, știința lingvistică îi vine masiv în ajutor, publicînd dicționare „inverse", în care se găsesc rime de-a gata, cu duiumul. Munca pe care o făcea, deci, Eminescu, pentru întocmirea unui dicționar de rime, este astăzi rezolvată printr-o simplă vizită la librărie. A rima ar fi o operație extrem de facilă, ca un joc de care te plictisești repede. Unde este punctul de contact între această operație și poezia însăși? Cum poate deveni rima un element poetic viu? Vom încerca să răspundem acestor întrebări în numerele viitoare.

Mihu Dragomir

Grig. Olariu

RENAȘTERE

Venii pe căi întortocheate către limanul mult visat
Și revoltat de-a lungul vremii țîșnii din oarbele tenebre...
Înăbușind dureri profunde rătăcitor am căutat
Să aflu ale lumii sensuri; ne-au ars ca ruguri nopți de febre.
Și munții-am clătinat și zarea, din somnolența-ncremenirii,
Gîndirile-mi dezlănțuite dau înțeles nemărginirii.

Ca la un magic semn, orașe apar sub stelele mirate,
Purificatu-m-am de mituri, de-atîtea vrăji și de descintec.
Cocioabele-au ieșit din scenă și-apar în locul lor palate;
Îmi plămădesc din nou geneze viața-n epopei și cîntec.
Renasc, și devenit-am gestul ce bolta cosmică despică,
Trasînd incandescentă cale spre Venus sau spre Ursa Mică.

George Suru

NOI...

Noi vom crea Surîsul...
Axioma aceasta ne-o spun pulsațiile noastre,
Care au trecut dincolo de trup și de ani,
Pînă alături de stele, pînă alături de infinit...
— De mult știam că infinitul e un prieten
Care plînge de atîta singurătate,
Dar abia acum i-am luat mîna
Și i-am strîns o, și i-am mîngîiat-o...
Noi vom crea Surîsul...
Nu mai avem nici o îndoială, am lăsat tristețile,
Așa cum am lăsa o luntre putredă de demult
În ape tulburi și fără de soare...
Și cu aceste minunate două mîini
Vom înota prin spații,
Pînă cînd în locul prea vechi al Soarelui,
Și prea vechi al Lunii,
Vom pune pulsațiile noastre
De lumină și vis...
Noi vom crea Surîsul...
Noi, care ne întîlnim dimineața.
La orele șase, pe caldarîmul umed,
Și ne strîngem mîinile...
Noi, care iubim anotimpurile,
Și care, cînd plouă ne aruncăm cămășile,
Și mergem cu pieptul gol, numărînd fulgerele...
Numai Noi, care sîntem milioane,
Noi, cei ce credem în SURÎS.

Lucian Bureriu

CORRIDA

Lui Hemingway

Cîntărește cerul între coarne, taurul,
Taurul negru, ruginit de ură;
Nopțile-i fug, circular, în priviri,
Genunchii se caută-n pămînt,
Sîngele-mpinge pumnalul afară din gît...

Sub eșarfa roșie
Căutați-l pe bătrînul matador
Sub eșarfa roșie...
În plină arenă, se odihnește
Sub eșarfa roșie
Învingătorul. Liniște: Nu-l tulburați —
În ochii lui arena s-a aplecat doar într-o parte
Amețind...

Știu, se va ridica din nou
Înfășurat în eșarfa roșie, va striga
Peste brațul întins: „— Nu-i deajuns,
„Sîngele-mpinge pumnalul afară din gît,
„Fiara neagră se va ridica... Matadori!..."

Pămîntul va țîșni de sub pași —
Matadorii! Tăișurile vinete țintind
Fiara ce-i cîntărește-ntre coarne, încet..
— Ay, viva la vita!
În acest timp
Bătrînul matador, după biruință
Se odihnește în plină arenă, retras
Sub eșarfa roșie,
Sub eșarfa roșie...

DELTA ÎN ZORI

În stufărișul primelor raze
Păsările-alungă cerul dintre aripi;
Stelele cad în spirale spre-adînc —
Cerul de ardezie s-a luminat,
Noaptea-și pleacă-n unde bătrînele sălcii
Și tremură, uitată-n valuri, aripa lunii...
Două lotci — două clavicule negre —
Și tot orizontul se ridică pe vîrfuri.
Făcîndu-și loc spre muncă remorcherele
Pătrund în stuf și liniștea sare-n picioare
Surprinsă! Flutură cerul pe-un catarg de sirenă...
— Chiscanii au ieșit în larg.

Fostul pescar are palmele șlefuite de valuri
Ca niște pietre, poartă asprimea otgoanelor tari,
Rezemat de priveliștile desfăcute filă cu filă,
Îl văd poate imortalizat pe coperțile timpului,
În primele cărți făurite de el...

Ion Arin

TOAMNA, AMURG

Întîrziat în seara potecilor pustii,
Te-aștept ca totdeauna, să vii și să nu vii...

Ca altădată — pasul și dorul fără leac
Mi-l pierd și azi în umbra aceluiași copac;

E vremea, pom de taină, să-ți lepezi frunza-n su
Pătată cu jăratec de toamnă și apus.

Tresari, bătut de vînturi, în inima de lemn
Pe care-odinioară securea puse semn...

Azi, foile luminii în zloată nu mai pier:
S-au dezlipit de tine și-au scăpărat pe cer,

Iar luna își așează pe clipa care stete
Rotundul ei de aur și umbră, ca pecete.

Adrian Dohotaru

INSCRIPȚIE PE UN DRUM

Drum ca un surîs prelung
Pe obrazul nopților de vară,
Azi te port sub frunte și îți știu
Kilometrii tăi pe dinafară.

Știu că-aici odată s-au purtat
Lupte și neliniști, ore grave.
Mai sclipește, cînd și cînd, prin colb
Amintirea vechilor potcoave.

Pe acest, de piatră arsă, drum
Au trecut odată visătorii
Cu făclia frunților în pumni,
Pregătind incendiul Aurorii.

Drum ca un surîs prelung
Partener al trecerilor mele,
Se lovesc în mine și mă dor
Verstele ca niște meteori
Oamenii plutind ca niște stele...

Drum prin timp și prin geologii,
Drum sever către desăvîrșire,
Te parcurg, te reîncep mereu
Și sfîrșesc, doar în închipuire.

CE ȘTIAȚI...

DIN CORESPONDENȚA SCRIITORILOR NOȘTRI ?

Corespondența scriitorilor constituie unul din cele mai prețioase izvoare de cunoaștere a personalității lor artistice și umane, a caracteristicilor epocii și societății în care și-au desfășurat viața și activitatea. Redactată cu spontaneitate și sinceritate, fără prejudecata că se adresează unui viitor biograf sau editor, corespondența scriitorilor relevă atitudinile și sentimentele lor intime, crezurile lor artistice și sociale, oferă numeroase și interesante date autobiografice sau referitoare la procesul de creație și la evoluția operei lor, conține diferite aprecieri asupra oamenilor și realităților din vremurile respective.

● **În vasta corespondență a lui Vasile Alecsandri, referirile la propria sa operă sînt extrem de multe. De pildă, în timpul războiului pentru independență, entuziasmat de eroismul ostașilor noștri, poetul spune într-o scrisoare din 4 decembrie 1877 :** „Te înșeli, draga mea copilă, dacă mă crezi prea preocupat de treburile mele ; nici nu am vreme să mă gîndesc la ele în fața marilor fapte ale armatei noastre. Trăiesc cu gîndul la viața militară a bravilor noștri soldați și mă simt întinerit la vederea forței lor. Adică cu alte cuvinte, mi-am reluat armele părăsite acum un an și am început o nouă campanie poetică. Am scris deja o comedie în versuri pentru reprezentația care se organizează la București în folosul văduvelor și a orfanilor soldaților morți pe cîmpul de luptă și pe deasupra am mai compus legendele lui **Păneș Curcanul** și a **Sergentului de dorobanți**, care a fost întîlnit și salutat de gărzile imperiale pe drumul Vășluiului".

● **În anii de studii, George Coșbuc s-a zbătut în grele lipsuri materiale. Doveditoare în acest sens este și scrisoarea pe care i-a adresat-o, la 17 martie 1886, părintelui său literar Ioan Slavici, în care spunea :** „Domniei tale îi dezvăluiesc necazul, căci D-ta mi-ai dat primul impuls d-a păși în lume și tot D-ta cred că vei fi cel dintîi carele ai vrea să mă ajuți. Părinții mei fiind săraci și neavînd puteri, nici măcar slabe, de a-și susține feciorul la universitate, au trăiesc din un stipendiu de 200 fl. din fondurile năsăudene ; 15 fl. la lună și cîte 5-6 fl. din cînd în cînd de la un frate al meu — atîta e totul. Te rog deci, pe D-ta, dacă se poate, să binevoiești a-mi mijloci un mic ajutor din fondul institutului tipografic — prin ceea ce m-aș obliga a scrie în foișoara „Tribunei", regulat și des, atît proză cît și poezie...".

● **Într-o scrisoare, din 17 septembrie 1881, Delavrancea, feciorul cărutașului din mahalaua Orzari, își manifesta deschis aversiunea sa față de meschinăria și degradarea morală a societății din acea vreme, spunînd :** „Trăiesc într-un secol eminamente al luptei, zi-mi-muncii de bivol, al muncii ne brinci, și într-o țară în care, ca să fii băgat în seamă, se cer atîtea forme, atîta ipsos, foiță, pudră și mănuși — atîtea etichete pentru a-ți ascunde dobitocia, în cele mai multe ocazii, decît spre a-ți da pe față proconseala... Mai întîi de toate în lupta veacului de calcule, de interese compuse și paracompuse, în veacul cămătarilor în care chiar simțirea nu are valoare dacă nu produce bani calzi, voiesc să rămîn cinstit. Am moștenit pe tată-meu — el mi-a lăsat ca-licia și cinstea ; nu voi să-l dau de rușine".

● **La 28 iulie 1907, sub impresia marilor răscoale țărănești din acel an, I. Slavici scria astfel, într-o scrisoare adresată lui N. Iorga :** „Dacă e vorba de cultura fizică, în Romînia marile mase ale poporului degenerează în urma mizeriei în care se zbat, iar păturа suprapusă, cum îi zice Eminescu, e istovită de desfrîu. Dacă e vorba de cultura economică, în Romînia săteanul muncește în sec, iar boierii fac ceea ce nemții numesc Raubwirtschaft : storc și pămîntul și pe muncitorul lui ; fără întreagă e părăginită. Hainele avute după cele mai bune inventii, frumusețile ca rasfeturi, automobilele, palatele mobilate fără gust, mobila înțesată în ele și desfrîul sec au alte cauze economice".

● **Calistrat Hogaș a fost un profesor eminent, muncind cu pasiune și dragoste fierbinte, decenii de-a rîndul, în domeniul învățămîntului. De aceea, în 1915, cînd este pensionat, la vîrsta de aproape 70 de ani, simte o adevărată durere sufletească la despărțirea de școală. Edificatoare este o scrisoare a sa din 2 septembrie 1915, adresată directoarei liceului din Piatra-Neamț, unde funcționase ultima dată ca profesor, scrisoare în care spunea :** „Am așteptat zile mai bune, ca să mă pot întoarce la școală, dar zilele bune fug de mine... Știu că aproape e de prisos dar, totuși, ca simplă mîngîiere pentru mine, v-aș ruga să nu mă înlocuiți încă pînă la 10-15 septembrie ; dacă pînă la acea dată nu dau nici un semn de viață, asta înseamnă că mi-e scris să părăsesc școala, spre cea mai mare părere de rău a mea... Asta e, desigur, cea mai dureroasă scrisoare pe care am scris-o în viața mea... Toți cei ce mă cunosc știu cît de mult am iubit școala și cu cîtă rîvnă și dragoste am muncit în învățămînt : munca de școală era pentru mine o necesitate sufletească".

● **La 25 ianuarie 1928, Tudor Arghezi a trimis lui G. Topîrceanu următoarea scrisoare, prin care îi informa despre profilul revistei Bilete de papagal, solicitîndu-i atît colaborarea sa, cît și a Otiliei Cazimir și a lui Mihail Sadoveanu :** „Tendința Biletelor este, ca fiecare număr să fie în întregime scris de un singur personagiu. Te-aș ruga să binevoiești să organizezi, cu începere de imediat, cum se zice în limbaj civilizat, cîte 3 numere pe săptămînă + unul de d-ra Cazimir, unul de dl. Sadoveanu — cu care al vorbit întîiu și apoi al doilea, eu — și altul de d-ta, alegîndu-vă, pentru ordinea primirii manuscriselor, trei zile pe săptămînă, de care vă rog să vă țineți cît răzhim... Un număr și un singur nume, repartizat pe cîteva rubrici armonice sau desorchestrate, constituie o noutate și o curiozitate literară interesantă... Al dumitale cu drag și mulțumiri, T. Arghezi".

Teodor Virgolici

Pagina elevilor

SCRIITORII ȘI CURENTELE NOASTRE LITERARE

ALEXANDRU VLAHUȚĂ

Cu deosebire interesant, atunci cînd urmărim poziția lui Vlahuță față de curentele literare ale timpului, ni se pare faptul că tribulațiile acestui scriitor nu au o semnificație individuală, ci ne definesc căutările intelectualului onest. Mai mult decît oricare alt confrate din generația sa, Alexandru Vlahuță a cunoscut într-un scurt răstimp orientări contradictorii, situîndu-se, la distanță de cîțiva ani, pe poziții diametral opuse. Să fie oare această linie sinuoasă rezultatul unei naturi capricioase, al unui temperament nestatornic, incapabil să se fixeze pe anumite coordonate ideologice și artistice ? Argumentele pe care le vom aduce mai jos infirmă categoric această presupunere. Vlahuță debutează în paginile *Convorbirilor literare* și rămîne legat de cercul junimist pînă în prejma anului 1886, deci mai bine de șase ani, timp în care și-a publicat aici cîteva din principalele sale producții poetice, a citit sau a participat la ședințele Junimii în București, a întreținut corespondență cu Iacob Negruzzi și Titu Maiorescu. Toate aceste date, necercetate cu atenție ar pleda, la prima vedere, pentru încadrarea lui Alexandru Vlahuță în rîndurile junimiștilor cărora, nu o dată, le-a fost anexat de unii critici din trecut. Să urmărim mai îndeaproape, folosind toate izvoarele, cele mai multe ignorate pînă azi, în ce au constat raporturile lui Vlahuță cu Junimea și *Convorbirile literare*. Mai întîi se pune întrebarea : de ce și-a trimis Vlahuță versurile sale *Convorbiriior* și nu altei reviste ? Explicația o putem afla în faptul că aici se tipăreau versurile lui Eminescu. Pentru elevul liceului din Birlad, *Convorbirile literare* nu erau decît revista prin care cunoscuse opera lui Mihail Eminescu, prima mare revelație a tinereții sale [1]). De aceea, în momentul cînd se gîndește să încredințeze tiparului producțiile sale juvenile, le trimite, cum era și firesc, acestei reviste. Mai trebuie să adăugăm faptul, tot ca un argument în sprijinul tezei noastre, că în *Convorbiri* descoperise Vlahuță și opera lui Vasile Alecsandri [2]), pentru care de asemeni avea să nutrească o mare stimă la începuturile carierii sale literare. De aceea, o dată venit în București — în 1879 — el caută să-l cunoască nu numai pe Eminescu *(„Trei ani am căutat pe ulițele capitalei figura aceasta și n-am găsit-o")*, dar și pe Alecsandri, căruia se gîndește să-i încredințeze un caiet de versuri.

Vlahuță trimite deci primele sale versuri *Convorbirilor literare*. După un eșec [3]), se pare, că la un interval nu prea mare de timp, reușește să publice aici prima sa poezie [4]). Ceea ce îl determină să continue această colaborare. „Admirația estetică" de pe băncile liceului pentru Eminescu se transformă, pe măsură ce tînărul poet începe să se maturizeze, într-un adevărat crez literar. Admirator frenetic al marelui poet, Vlahuță are — spre deosebire de cei mai mulți — franchețea să-și exprime încă din primii ani ai activității literare idealul său artistic, care nu consta atît în aflarea unui mod original de expresie, cît în situarea conștientă, în descendența literară a lui Mihail Eminescu : *„De altmintrelea nu greu vă va fi să cunoașteți cît de mult îmi place și mă silesc să fac în mic, ceea ce face în mare domnul Eminescu, a cărui tăietură genială în versuri nu o pot îndeajuns admira. Mi va sluji de model acest maestru, care-și cunoaște atîta de bine limba, și care-și mlădie atît de artistic gîndirea"* [5]). Colaborarea și pe mai departe la *Convorbiri literare* își mai află explicația și în faptul că operele literare care se publicau aici constituiau lectura sa principală în anii tinereții. O va mărturisi mai tîrziu chiar Vlahuță în momentele cînd relațiile sale cu *Convorbirile* amenințau să se rupă : „Cu ea mi-am făcut, în mare parte, puțina mea educație literară" [6]). Și, în sfîrșit, ultimul motiv este încurajarea de care Vlahuță s-a bucurat la începutul carierei lui din partea lui Iacob Negruzzi [7]).

Astfel se explică prezența lui Vlahuță în paginile *Convorbirilor*.

Dar nici un moment nu poate fi vorba de adeziunea lui la principiile junimiste și nici de afinitate spirituală cu ideile estetice ale mentorului ei. Nu acestea l-au atras pe proaspătul aspirant la gloria muzelor, ci faptul că în paginile revistei ieșene el întîlnea scriitori spre care se îndrepta admirația generației lui. Așadar, Alexandru Vlahuță a venit la Junimea sub impulsul unor motive de ordin sentimental.

O dată lămurite cauzele care au îndreptat drumul lui Vlahuță spre *Convorbiri*, să urmărim acum care au fost relațiile dintre el și cercul literar respectiv. Mai întîi trebuie făcută o precizare care ne va ajuta să înțelegem mai bine fondul problemei. În *Convorbiri literare* Alexandru Vlahuță a publicat numai poezii. Activitatea jurnalistică și proza sa apar tot în același timp, dar în alte periodice ale vremii, deoarece ele manifestau o orientare net opusă principiilor estetice, culturale și politice junimiste. Și dacă privim mai atent natura relațiilor sale cu junimiștii, chiar pe tărîmul poeziei, recunoaștem de la început două trăsături distincte : mai întîi, caracterul lor sporadic și apoi, evidenta rezervă a celor de la *Convorbiri* care, foarte rar, și foarte parcimonios au pronunțat păreri favorabile asupra versurilor lui Vlahuță. O singură dată Titu Maiorescu și-a exprimat într-o scrisoare o opinie pozitivă despre două poezii de Vlahuță : *„Trimit în alăturare două poezii noui de Vlahuță. Amîndouă frumușele, una foarte frumoasă"* [8]). Scrutînd cu mai multă atenție faptele, vom observa că între Junimea și Vlahuță au existat totdeauna diferende de idei, că cercul *Convorbirilor* nu a acceptat decît cu greutate anume poezii ce contraveneau părerilor grupului de la Iași și București. Vlahuță nu era un răsfățat al junimiștilor. Dimpotrivă, încercînd să instituie o tutelă spirituală asupra scriitorului, Titu Maiorescu și Iacob Negruzzi s-au lovit, nu o dată, de rezistența acestui tînăr care afirma idei îndrăznețe. Soarta poeziei *Lutul gînditor*, una din cele mai interesante și semnificative lucrări scrise de Vlahuță în anii tinereții, este pilduitoare. Trimisă și dedicată lui Iacob Negruzzi în februarie 1881 [9]), ea nu va vedea totuși lumina tiparului în *Convorbiri*, din pricina revoltei antireligioase cuprinsă în versurile surprinzător de mature pentru un poet aflat la începutul carierei sale. Nicolae Iorga a fost acela care a arătat pentru prima dată că nu e vorba de o apreciere valorică (poezii mediocre semnate de Vlahuță apar în același an în *Convorbiri*), ci de neconcordanța între principiile afirmate aici de poet și normele filozofice junimiste [10]). În același sens, deosebit de semnificativă ni se pare și reacția lui Titu Maiorescu față de „La icoană". Nicolae Petrașcu notează eronat în monografia sa despre Eminescu : *„Vlahuță citise anul acela la Maiorescu versurile LA ICOANĂ, cînd Maiorescu zisese la sfîrșitul lecturei cu un accent curios și așa de neașteptat : „Eminescu redivivus !"* [11])... În realitate faptele nu s-au petrecut astfel. Dimpotrivă, dosarul poeziei *La icoană*, alt moment important, alături de *Lutul gînditor*, de revoltă antireligioasă a lui Alexandru Vlahuță, ne demonstrează clar rezistența Junimii față de unele din lucrările acestuia. Dacă *Dormi în pace* își aflase loc în coloanele Convorbirilor, *La icoană* nu putea să aibă aceeași soartă. Scrise amîndouă într-un interval scurt de timp, ele reprezintă momente diferite ale gîndirii lui Vlahuță. *Dormi în pace* realizează împăcarea, resemnarea, acceptarea soartei tragice. În *La icoană*, revolta este exprimată fățiș, fără rezervă. Chiar Vlahuță ne dă cîteva indicații prețioase în acest sens, ajutîndu-ne să înțelegem nu numai geneza, ci și semnificația poeziilor : *„Între acestea două din urmă (Dormi în pace și La icoană, n.n.) este o foarte strînsă legătură. LA ICOANĂ s-a născut din DORMI ÎN PACE. Scriind la ea am simțit că efectul estetic e mult mai puternic, strunind de la o vreme revolta și domolind-o în împăcare religioasă. Poezia era astfel isprăvită, dar în sufletul meu, sentimentul de revoltă clocotea încă prisoselnic și nesatisfăcut. N-a fost nevoie să-i caut mult forma expresivă. În scurt timp după aceea conținutul meu sufletesc apărea întreg în „La icoană"*. Motiv pentru care *Convorbirile literare* nu au publicat această poezie ce vede lumina tiparului cîteva luni de la elaborarea ei în *Romînia liberă* din 16 septembrie 1884. Titu Maiorescu a vrut să-l determine pe Vlahuță să modifice poezia, dar se pare că transformările ei succesive n-au reușit să altereze fondul lucrării. De aceea, *La icoană* rămîne timp îndelungat printre hîrtiile lui Titu Maiorescu. După o așteptare zadarnică, la 10 septembrie 1884, Vlahuță, aflat la București, îi cere printr-o scrisoare lui Titu Maiorescu poezia, sub pretextul că ar vrea să o copieze : *Stimabile domnule Maiorescu. Vă rog dacă mai aveți poezia LA ICOANĂ cum o refăcusem în urmă, împrumutați-mi-o s-o copiez și eu"*. După opt zile, poezia avea să apară în *Romînia liberă*. Istoria acestor două lucrări, rezumată aici pe scurt, este elocventă pentru a demonstra faptul că, și atunci cînd Vlahuță s-a aflat în apropierea Junimii, el a manifestat un caracter demn și nemlădios și nu a renunțat la convingerile sale realiste, oricîte presiuni ar fi exercitat asupra lui din partea criticii idealiste.

Titu Maiorescu a vrut să facă și din Alexandru Vlahuță un instrument docil al cercului său literar. Numai că tînărul poet s-a dovedit a fi o natură independentă, combativă, nedispusă la concesii.

Activitatea sa publicistică din paginile *Romîniei libere*, ale *Epocii* și, mai ales, ale *Luptei* lui Gheorghe Panu îl situează foarte aproape de frunturile de luptă ale *Contemporanului*, iar ideile sale politice încep să fie din ce în ce mai fățiș opuse vederilor lui Titu Maiorescu. Acest fapt l-a observat și Nicolae Iorga, care a subliniat în mod categoric nu numai natura sporadică a legăturilor lui Vlahuță cu junimiștii, dar și caracterul antagonic al părerilor scriitorului față de ideile susținute în amintitul cerc literar : *Alexandru Vlahuță nu trecuse decît foarte puțin pe la Convorbiri, unde altele erau ideile conducătoare* [12]). Cît privește cauzele care au produs ruptura ireconciliabilă dintre Vlahuță și Maiorescu, ele sînt numeroase și nu pot fi elucidate în spațiul acestui articol.

Valeriu Ripeanu

[1]) Edificatoare sînt în acest sens mărturiile scriitorului : „Eram în gimnaziu cînd am citit primele poezii ale lui Eminescu și trista lui nuvelă „Sărmanul Dionisie". Versurile lui exercitau asupra mea o înrîurire extraordinar de puternică ; adîncimea fascinantă a gîndurilor lui mă umplean de un fior mistic, de o admirație estatică" („Amintiri despre Eminescu"). În același sens sînt scrise și amintirile unora din foștii săi colegi din școală : „Cam prin anii aceștia, 1875 — 1876 am dat noi școlarii de pe băncile Liceului din Birlad de poeziile și de „Sărmanul Dionis" al lui Eminescu. Venind acolo ca supleant la tribunal, N. Volenti, care începuse să scrie și el versuri și fiind abonat la Convorbiri, puturăm și noi citiva elevi între care și Vlahuță să avem atît numerile noi ale revistei, cît și citiva ani în urmă... Cînd dădurăm de Convorbirile literare fu ca o revelație. Deprinși cu versurile celorlalți poeți, versurile lui Eminescu ne surprindeau (N. Petrașcu, Mihail Eminescu, ed. 1933, pag. 41-42). O mărturie similară aflam și în amintirile lui Paul Bujor : „Cu cîtă nerăbdare așteptam ultimul număr din Convorbiri literare cu poeziile lui Eminescu. (Paul Bujor, Amintiri despre Vlahuță și Caragiale, pag. 27-28).

[2]) Nicolae Petrașcu în „Biografia mea" (Studii și documente literare) vorbește de vizita lui Vasile Alecsandri la Birlad în anul 1877 pentru a ține o conferință în folosul răniților. A doua zi, Alecsandri ar fi vizitat liceul la care era elev și Alexandru Vlahuță. Cu privire la conferințele lui Vasile Alecsandri găsim o confirmare în scrisoarea poetului către Lucia Duca din 10 noiembrie 1877 (V. Alecsandri, Corespondență, ed. îngrijită și note de Marta Anineanu, ESPLA, 1960, pag. 43 și prefața la acest volum semnată de G. C. Nicolescu, p. XVIII).

[3]) Vezi Convorbiri literare, an XII, nr. 1, 1 aprilie 1878, p. 40 la „Corespondență" : „D-lui A. V. în B. Multă usurință de versificare, limbă frumoasă dar altă... mmic. Nu vă descurajați însă".

[4]) Debutul se va produce însă nu peste multă vreme : „Cînd eram în clasa șaptea liceală (deci în anul 1877 — 1878 n.n.) d. Iacob Negruzzi mi-a publicat în Convorbiri literare o poezie și mi-a scris o scrisoare — prima încurajare și una din cele mai plăcute amintiri din viața mea literară. (Răspunsul lui Alexandru Vlahuță la o anchetă literară în Foaia pentru toți an I, nr. 22, 21 mai 1887, p.1). Pînă acum nu putem ști cu precizie care a fost prima poezie publicată în Convorbiri literare. În bibliografia alcătuită de Al. Bojin este trecută în acest sens poezia „Sfîrșitul toamnei", apărută la 1 februarie 1878, dar ea este anterioară răspunsului citat mai sus. Părerea noastră este că A. Vlahuță a folosit un alt pseudonim încă neidentificat.

[5]) Scrisoare către Iacob Negruzzi datată 6 mai 1882 în Studii și documente literare, vol. I, p. 336 și în Al. Bojin, Biobibliografie 1959 ca destinat și alte scrisori trimise de Vlahuță lui I. Negruzzi și T. Maiorescu.

[6]) Studii și documente literare, vol. I p. 336.

[7]) Afirmă același fapt și în scrisoarea citată : „Și aș fi un ingrat, dacă aș uita simpatica încurajare ce mi-ați dat-o".

[8]) Scrisoare către Iacob Negruzzi datată 13-15 februarie 1884, în Studii și documente literare, vol. I, p. 18. Poezia apreciată în deosebi de Maiorescu s-ar putea să fie Dormi în pace.

[9]) Studii și documente literare, vol. I p. 334.

[10]) „N-au plăcut și n-au fost publicate mici puternicile versuri din Lutul gînditor... ce va fi fost privită ca un atac contra religiei". N. Iorga, Istoria literaturii românești, vol. I., p. 348.

[11]) N. Petrașcu, Mihail Eminescu, ediția 1933, pag. 57 — 58. Afirmația, necontrolată, este reprodusă chiar de unii cercetători de astăzi care dovedesc o foarte slabă cunoaștere a istoriei noastre literare.

[12]) N. Iorga O viață de om, București, 1934, vol. I. p. 194 — 196.

Victor BABEȘ

ARTIST, LITERAT, CUGETĂTOR

de Prof. univ. dr. Emil Crăciun

director al Institutului de Anatomie Patologică „V. Babeș"

Pretuirea și înțelegerea personalității complexe a lui Victor Babeș a început abia în anii puterii populare. O asemenea situație este ușor de înțeles, dacă ne gîndim la poziția net ostilă, pe care o avea față de societatea contemporană lui, față de guvernanții de atunci.

S-au publicat astfel o serie întreagă de materiale începînd din 1949 [1]). De cîteva săptămîni a apărut un volum bazat pe date și manuscrise inedite. Din ce în ce mai mult avem imaginea unui savant cu preocupări multilaterale. Ca tînăr medicinist, frecventa Conservatorul de artă dramatică. Înainte de a se înscrie la medicină, îl atrăgeau și studiile de filozofie, ca și cele de biologie ori de științe ale naturii. Devenit patologist cu renume internațional, el desena, ca parte integrantă a observațiilor sale științifice, aspectul pacienților veniți la tratament contra turbării etc.

Desenele lui Victor Babeș arată înclinări artistice, dar și o anume tehnicitate, o educare metodică a talentului. Din corespondența ca și din documentarea inedită reiese că avea legături de prietenie, încă de la Viena și Budapesta, înainte de 1882, cu marele pictor rus Levitan. Acesta îl introduce la Paris (1882—1883) în cercul unor pictori și desenatori, ceea ce-i permite lui Victor Babeș să-și perfecționeze tehnica desenului științific.

Bolnavii, pe care îi schița cu trăsături fine și sigure Victor Babeș, erau țărani, cu opinci, zeghe și căciulă, cu haine ponosite, cu privirea, trăsăturile și atitudinea sau expresia omului necăjit. Realismul său redă însă expresiv multe detalii : figura unui copil exprimă curiozitatea simplă și susținută a vîrstei, în timp ce părintele acestuia poartă, pe umeri și pe față, urmele trudei fără răgaz, pecetea vieții aspre, nemiloase. Alt țăran, alături, e ceva mai bine îmbrăcat, are cizme, dar păstrează și în fața medicului, poziția „drepți" ca la armată : a trecut de anii serviciului militar, însă acesta s-a întipărit pe întreaga sa viață, — stigmat al disciplinei impuse.

Schițele în creion sau cerneală, ca și laviurile lui Victor Babeș, mai reproduc scene de lucru în laborator, și de viață obișnuită, discuții în afara laboratorului, în jurul unei mese etc.

Desenele [2]), care ilustrează clasicele sale publicații și tratate despre lepră, despre pelagră, despre turbare, — ar merita să formeze un album al crudelor realități pe care un medic le vedea, le trăia lîngă bolnavii săi. Ceea ce Victor Babeș a redat în aceste desene de un realism tragic este, dincolo de leziune și de boală, un document acuzator, implacabil, împotriva acelei orînduiri care îngăduiau ca boala să se întindă și să se dezvolte fără opreliște.

Artistul devine acuzator în numele societății. El nu reproduce numai realitățile. Dincolo de grozăviile unor boli mutilante ca lepra, unei boli demențiale ca pelagra, unor răni îngrozitoare, ca cele cauzate de lupii și cîinii care transmit turbarea, — acuzatorul înfierează nepăsarea înrădăcinată, înrăită, din ce în ce mai sfidătoare. — Cum să fie înțeles și îndrăgit Victor Babeș de către beneficiarii unui crîncen regim de exploatare ? Fiecare nou volum din „Analele Institutului de Patologie și Bacteriologie" din București, fiecare din marile sale publicații editate la Paris, la Berlin, la New York etc. aduceau asemenea documente de istorică importanță asupra celor mai nemiloase condiții de viață, pe care un medic, inflexibil în dreapta lui judecată, le dădea la iveală, în fața opiniei publice internaționale.

Victor Babeș cerea dreptate, lupta pentru progres și ca savant, dar și ca artist.

Cînd ne gîndim la el, reprezentarea pe care ne-o facem este a unui medic cu larg și permanent renume universal. Fapt este că descoperirile și metodele sale sînt recunoscute a fi și astăzi, la baza tratamentului cu antibiotice. La fel, metoda romînă de tratament antirabic a fost reluată în ultimul timp în S.U.A. și Canada, tocmai pentru acele cazuri cu infecție foarte virulentă, pentru care Victor Babeș a făurit un tratament excepțional de intens, — descoperind totodată și încă una din marile resurse de luptă anti-infecțioasă : seroterapia.

Manuscrise inedite aflate în păstrarea familiei au fost folosite în cartea amintită, extrem de instructivă prin documentarea sa [3]). Aflăm pe această cale că marele savant progresist scrisese în adolescență un întreg caiet de poezii, scrise în limba germană, păstrat în manuscrise la „Muzeul memorial Victor Babeș".

Imaginea aceasta nouă a talentului său deschide perspective nebănuite asupra bogatei sale personalități

Vina cugetătorului, a filozofului materialist, ține mai puternic la iveală decît afectivitatea sa, decît plasticitatea expresiei poetice.

Poezia aceasta arată încă o dată, dacă mai era nevoie, că, la omul de știință, oricît de puternică și bogată ar fi lumea afectivității sale, dominantă rămîne rațiunea. Ceea ce însă poate arăta o astfel de poezie, — chiar dacă e lipsită de vibrația artistică permanentă, proprie poetului născut, — este preocuparea pentru marile suferințe ale omenirii.

A vorbi de umanismul lui Pasteur, sau al lui Newton, — cu care Victor Babeș a fost comparat, din anumite puncte de vedere — înseamnă a vorbi de gradul de largă solidaritate umană a unor giganți ai gîndirii și realizărilor științifice. Pentru ei coarda afectivă este o garanție că nu au uitat pentru cine și cu cine trăiesc, că nu fac știință pentru știință. Aceasta o dovedesc prin atitudine și fapte.

Emoționant la Victor Babeș este tocmai faptul că toate conflictele, mari sau mici, ale timpului său, el le-a trăit cu o intensitate și cu o participare greu de egalat. Atitudinea sa zi de zi a fost tocmai aceea a unui militant pentru dreptate socială, pentru progres social.

Cugetătorul, care străbate și înaripează întreaga creație a lui Victor Babeș, era un materialist convins, conștient. Această orientare dă o putere de convingere deosebită întregii sale opere științifice. El pleacă de la teza materialistă că „observările noastre corespund realității... cugetării noastre îi corespunde un obiect care ne impresionează după legile naturii".

Principiul fundamental — îi se pare „ordinea, cauzalitatea..." fenomenelor naturii. Realitățile omului bolnav, ale profilaxiei și terapiei, ale patologiei experimentale, — arată limpede, nu numai că lumea obiectivă poate fi cunoscută, dar, în plus, că omul de știință, cunoscînd legile naturii, poate să influențeze, „ordinea, cauzalitatea" anumitor fenomene, conform indicațiilor tehnice medicale. Realitatea materială are deci un caracter obiectiv, ca factor prim, iar conștiința noastră reprezintă factorul secund. Fenomenele naturii „nu există numai pentru noi, ci, ele, independent de simțurile noastre, există pentru sine". Cunoștințele sale adînci în sensul conceptiilor transformiste din biologie îi servesc în argumentarea sa fermă : „organismele s-au transformat treptat, începînd de la cele mai inferioare, născute din materii neorganice, și pînă la producerea omului... Embriologia ne arată dezvoltarea ereditară și împreună cu aceasta baza materială pentru cugetarea omenească". El precizează în consecință că nu existența depinde de cugetare (în sensul tezei idealiste formulate de către Descartes : „cogito ergo sum"). — ci din contra, conștiința de sine se dezvoltă paralel cu procesul de cunoaștere a lumii obiective.

De reținut, pentru conținutul ei bogat, este opinia sa că oamenii de știință „sînt chemați a descoperi pe deplin materialitatea obiectelor filozofiei". Lăsînd la o parte speculațiile și abstracțiile, filozofia modernă are ca obiective realitățile naturii, ale societății, ale gîndirii umane, inclusiv, bineînțeles, legitarea lor de bază. Deci, nu ruptură între filozofie și știință, așa cum propovăduiau neokantienii, machiștii și alți idealiști, ci conlucrare tot mai strînsă.

Era un bun specialist în toate problemele patologiei de spital și chiar al unor probleme oarecum speciale, precum cele din sectorul psihiatriei (halucinații etc.) Studiase procesele patologice corespunzătoare. Se ocupase de unele aspecte ale psihologiei normale și patologice, precum și de anume legături cu tablouri clinice și cu leziuni bine definite. Concluziile sale sînt cu atît mai semnificative, cînd spune că, de fapt, conștiința este o formă de manifestare a materiei, dar „diferită de celelalte manifestări ale materiei". Pe acest teren de asemeni, atitudinea sa este net antiidealistă. — căci el nu admite ruperea proceselor psihologice de baza lor materială și biologice încadrîndu-se în aspectele mai largi ale științelor naturii, Victor Babeș reușește astfel a formula puncte de vedere cu totul generale, cu totul adecvate unei juste înțelegeri a transformărilor necontenit supuse observației noastre. Pe această cale, el ajunge la acea „concepție dialectică a naturii" care se desprinde în mod necesar din chiar „acumularea faptelor din ce în ce mai numeroase din domeniul științelor naturii" [4]).

Un exemplu de gîndire dialectică ni-l dă Victor Babeș spunînd că „legile patologistului sînt legile normalului"... El a exprimat pregnant concluzia inevitabilă pentru oricine a trăit conștient fondul de idei al activității medicale. Într-adevăr, de foarte multe ori este foarte greu, chiar imposibil de a trage net limita dintre normal și patologic. Continuitatea aceasta dialectică leagă două contrarii, sănătatea și boala.

„Boala nu creează de loc noi legi de funcționare. Funcțiile organice rămîn aceleași. Organismul sănătos sau bolnav funcționează în virtutea aceloraș principii. De exemplu aceleași legi conduc revoluțiile cardiace, și în stare de sănătate, și în stare de boală. Numai rezultatele acestei activități sînt diferite, în funcție de condițiile diferite în care se îndeplinește munca cordului".

Un precursor al concepțiilor miciuriniste ca Victor Babeș, se exprimă astfel despre celule, luînd poziție și împotriva concepțiilor fragmentare virchowiste și împotriva fatalismului morganist :

„Celulele trebuie să sufere fără încetare acțiunea lumii ambiante și acțiunea altor celule ale organismului. Fără această acțiune, celulele pier, nu pot să se dezvolte, sau cel puțin nu pot să ajungă a constitui un țesut, organ sau organism tipic, pe care noi să-l putem considera ca normal".

Modul de exprimare ales de Victor Babeș în expunerile sale impresionează prin claritate, sobrietate, pregnanță, logică.

Acest foarte sumar mănunchi de trăsături semnificative, culese din cele gîndite de Victor Babeș, ni-l arată ca pe un deschizător de drumuri pentru timpurile contemporane.

Pentru cel care poate și vrea să adîncească felul de gîndire și de lucru al lui Victor Babeș, calea de acces nu-i ușoară. Este așa de vast universul preocupărilor sale științifice, îmbrățișînd atîtea ramuri ale biologiei și patologiei, încît se cere tenacitate și inițiere, documentare largă și — pe cît posibil, reamintirea perspectivelor științifice extrem de pasionante sub care se deschidea secolul nostru.

„Sămănătorismul", așa cum sublinia pe drept Valeriu Ripeanu chiar în coloanele acestei reviste [5]), a marcat un curent ideologic diversionist care a impus o luare de atitudine, fie și indirectă și pentru Victor Babeș, ca și pentru Ion Cantacuzino, D. Voinov, E. Racoviță, Fr. Rainer, I. Atanasiu și alți oameni de știință, de frunte ai epocii.

Omul realităților stringente care a fost Victor Babeș, adînc cunoscător al problemelor muncii la sate, el însuși legat de viața satelor bănățene — unde-și făcea toate vacanțele copilăriei și studenției, — Victor Babeș nu se putea lăsa cîștigat de formule abstracte, de falsul sentimentalism al sămănătoriștilor care vedeau satele în lumina idilică a vizitelor ocazionale. Fapt este că Victor Babeș a fost împotriva „sămănătorismului" și numeroasele articole, conferințe, rapoarte publicate în volumul al treilea al operelor sale, apărut nu de mult în Editura Academiei R.P.R., ne demonstrează clar acest fapt. El cerea stîrpirea superstițiilor, lichidarea analfabetismului, apărarea satelor și periferiei orașelor de molimele legate și răspîndite de mizerie. Nu a redus nimic din largul lui plan de acțiune pentru salvarea maselor [7]).

Pe drept cuvînt, spunea recent Academicianul C. I. Parhon, întrebat ce crede despre Victor Babeș : „Victor Babeș ? Un gigant".

[1]) „Volum omagial" 413 pag. Edit. de Stat 1949, cuprinzînd un Index cronologic al publicațiilor lui Victor Babeș, întocmit de Institutul „V. Babeș".

„Opere alese" 640 p. în Vol. I 1954, 536 p. în vol. II 1957 ; 297 p. în vol III 1960.

„Pagini alese". 279 p. Edit. de Stat 1954.

„Aspecte din lucrările lui Victor Babeș" : Actualități în Patologie Edit Med. 1954.

„Despre concepția filozofică materialistă a lui Victor Babeș, p. 107-177, ibid. etc.

[2]) Mircea V. Babeș și I. Igirosianu : „Babeș" — colecția „Oameni de seamă", 435 p. Ed. Tineretului, 1961

[3]) „Aspecte inedite". — 55 p. — Edit. Medicală, 1954.

[4]) Mircea Babeș și I. Igirosianu, ibid.

[5]) F. Engels : „Anti-Dühring". — Ed. P.M.R. 1952, pg. 18.

[6]) „Luceafărul" iulie 1961 pag. 11

[7]) Victor Babeș. „Șapte conferințe publice" în : „Opere alese" vol. III p. 7 etc. Edit. Acad. R.P.R. 1960.

Cum am scris „Dezertorul"

MIHAIL SORBUL, văzut de Silvan.

Am scris undeva, și anume, în programul Teatrului Național I. L. Caragiale, că, din toate lucrările mele de teatru, „Dezertorului" îi păstrez cele mai multe amintiri.

Așa, de pildă, n-aș putea spune, cu exactitate, cum și în ce fel am conceput și scris „Patima roșie", piesă ce mi-a făcut un locușor în tînăra dramaturgie romînă. Cu „Dezertorul" s-a întîmplat cu totul altceva. El a fost început și scris în timpul și pe frontul primului război mondial. Dar aș putea merge și mai înapoi și să amintesc despre nefericita și nedreapta noastră campanie din 1913, la care am participat ca sergent bicicelist. Cititorul mă va întreba, ce rost are apropierea campaniei din 1913, cu cea din 1916. Din multe puncte de vedere, pot să afirm că sînt chiar mai multe rosturi. Eu mă voi referi la unul personal.

Din cele pățite din parodia de campanie din 1913 și știind ce mă așteptă într-un alt război, începusem să pledez pentru neutralitate, ceea ce m-a făcut să scriu fabula „Tunul și hoțul", ce nu e alta decît o povestire simbolică și pe scurt a ridicolului nostru 1913. Această fabulă a fost publicată în revista de teatru „Scena", redactată de Liviu Rebreanu și de mine, în numărul din 13 noiembrie 1914...

Dar, să revin la „Dezertorul".

Era în toamna anului 1916, cînd regimentul meu de vînători revenise în retragere la punctul său de plecare, după ce ajunsese într-o înaintare fulger pînă aproape de Tg. Mureș. A fost asta într-o seară de sfîrșit de toamnă, cînd veni vestea căderii Bucureștilor. Mă găseam atunci în spatele frontului, cartiruit într-o căsuță a unei fabrici de cherestea. Chiar în noaptea aceea tristă, a și început să se înșeleze un subiect, bineînțeles de dramă, în care însuși autorul participa cu gîndul îndignat și terorizat, la scene neomenoase și sadice.

*Totu

EXISTĂ UN ASEMENEA PARTID!

Andrei Malîșko

NOUL PROGRAM

Făptura-i în versuri dulcege nu-ncape –
și nici în sonete :
Din veacuri purces,
viitorul l-așteaptă cu lauri
Căci slovă cu slovă, ca spicul, s-a copt,
pe-ndelete,
Țîșnind – vîlvătaie – din pieptul
mulțimii de fauri.
Ogoarele, cerul, lumina –
le-adună în cuvinte,
În sufletu-i larg e a lumii întregi
fericire,
Și totu-i cuprins,
și e tot chibzuit dinainte –
Și bobul de grîu, și oțelul,
și-a muncii oștire,
Și gama de visuri,
și cînturi senine.
Va fi pretutindeni,
pe-ntreaga planetă, dreptate !
Acesta-i Programul –
un frate-nțelept pentru tine,
Acesta-i Partidul,
tovarăș, și prieten, și frate.
De vrei între oameni iubire –
în inimă-l poartă,
Copiii de-i vrei fericiți –
el e leagănul lor.
Cu fulgerul lui îți croiești
o limpede soartă,
Căci el înțelept e, puternic
și cutezător.
Nu-mi pasă de lumea ce „liberă"-și zice
și unde,
În timp ce mulțimea-i flămîndă,
au jimble și unt numai unii.
Eu știu că lumina-i, ca zorii,
și-acolo pătrunde,
Lumina ce inima-mi umple
în toiul furtunii.
Cătușele – singur – de-aș vrea
să le-arunc în genune,
Sclavia cenușă s-o fac,
e nevoie de sute de ani !
Ci el inchipuirile sfarmă –
c-un deget, aș spune,
Și roșii petale presară
pe buzele celor sărmani.
De-aș merge să-i duc fiecărui sărac,
de pomană,
Măcar de-un covrig,
eu la capăt n-aș scoate-o nicicînd,
Ci el omenirii întregi
îi asigură hrană,
Ca nimeni pe lume
să nu se mai culce flămînd.
În versuri făptura-i nu-ncape,
cu tot ce ne-nvață,
Căci el, deși tînăr,
cuprinde-nălțimile toate.
Acesta-i Programul –
și-n el e și propria-mi viață,
Acesta-i Partidul,
tovarăș,
și prieten,
și frate !

În romînește de BEN. CORLACIU

Amo Saghian

AVANGARDA

Partid !
Tu ești armata ai cărei buni soldați
Nu sînt aduși la luptă cu ordin de chemare, –
Conștiința doar îi cheamă în rînduri, devotați,
Încrederea în steagul ce flutură în zare.
Ești o armată deasă, pe veci unită,-n mers,
Ostașii niciodată tu nu îi lași la vatră.
Dureri și biruințe, întregul univers,
Îl porți, cu omenirea, pe umerii-ți de piatră.
Ești o armată dreaptă, nu-n slujba nimicirii,
Ci creatoare,-n juru-i noi ziduri construind.
Armată-n care-s una ostași și comandanți,
Frățește, pîinea, apa,-mpreună împărțind.

Partid !
Ești o armată a binelui, tu-mpröștii
Grăunțele dreptății și-nlături iarba rea,
Iar rîndurile-ți strînse nici chiar în lupte grele
Nu scad, căci fără capăt este coloana ta.
Ești o armată-a păcii, ce revărsînd lumină
Pe zbuciumatul secol al nostru, douăzeci,
Zmulgi zdrențele bătrînei planete ce ne ține,
Vestmînt de tinerețe dai omului pe veci.
Armată-a dezarmării, tu paloșele-n pluguri
Vrei să le schimbi și-n pajuri cu zbor fără sfîrșit
Pentru ca raza Terrei să strălucească-n stele
Și-n veci Pămîntul nostru să fie fericit.

În romînește de GEO DUMITRESCU

Aleksei Surkov

CONTEMPORANUL MEU

Tu te-avînți peste-a vremii furtună
și legendele-n juru-ți răsună
pe-nălțimi, prin viltori de ocean,
te-a-ncălzit fericirea comună, –
comunist, om întreg, cetățean.

Ți-e cetate încrederea-n oameni,
tot ce-i drept ai știut și-ai iubit,
tu n-ai fost cu-ngîmfarea asameni,
pentru tine nimic n-ai rîvnit.

Îndrăznet, pătimaș, niciodată
pe nimicuri – nimic nu ți-ai dat,
împărțind cu prietenii toată
bucuria de aur curat.

Către miine pămîntu-ndreptîndu-l,
pe orbită, cu mîini de titan,
tu răspunzi pentru toate, de-a rîndul,
om întreg, comunist, cetățean.

Spulberînd nemilos, cu tărie,
ingustime, micimi, trîndăvie, –
tu, în veacul promis, leninist,
ai intrat hotărît, pe vecie,
cetățean, om întreg, comunist.

În romînește de MIHU DRAGOMIR

Vladimir Solouhin

CARNETUL DE PARTID

Spre Vladimirsk, în zile lungi, pe ger,
Nu eu tiram cătușele de fier,
Cînd injurau jandarmii drumul greu,
Spre moarte escortat, nu, n-am fost eu.
Un cerc muncitoresc la Petersburg...
Peste Baical, zăpezi, virtejuri, curg...
În mină-i apa pînă la genunchi,
Se prăbușesc sub bolți de piatră trunchi...
Atunci în raza lămpii de carbid,
Nu eu primeam carnetul de partid.

Sub altul, calul nechezînd căzu
De gloanțe ciuruit, sub mine nu,
Iar în locomotiva-ncinsă, știu,
Nu eu am fost cel asvîrlit de viu.
Și-n ochiuri reci de apă n-am căzut
Pe ghiața Kronștadtului, la-nceput,
Atunci, de ploaia gloanțelor lovit,
Nu eu primeam carnetul de partid.

Rănit, în praf, cu arma căpătii,
La Stalingrad nu eu sării întîi,
Și-n gura mitralierei dușmane n-am pus eu
Să amuțească, zborul pornit din pieptul meu.
Dar cel căzut în flăcări și tumult
Îmi semăna și mie mult,
Îl pot asemui cu mine-n toate,
În ani, în gînduri, în statură poate,
Aceeași virstă-aveam, același soare,
Și-aceleași visuri mari, tulburătoare.
Carnetul de comsomolist l-avea
Străpuns de gloanțe, și cu el cădea.
Eroul e-n mormînt. Deasupra lui
Amurgul cade, tu, luceafăr, sui, –
Atunci sub focul tău neliniștit,
Nu eu primeam carnetul de partid.

Ani au trecut. Deasupra tuturor
E liniște și păsări trec în zbor.
Se-aud locomotive șuierînd
În depărtări din cînd în cînd,
Și-n Moscova și peste țară.
Dorm tunurile-n ziua clară
Și baioneta, ca o rază,
Înfiptă-n teacă, unsă, se păstrează.

Primesc carnetul de partid și-ascult,
Ca un ecou venind de mai demult.
Cîți comuniști pieriră-n lupta grea,
Partidul însă nu, el nu pierea !
Știu, undeva coboară noul schimb
În abataj, și zorii vin la timp.
Și lupta dusă mai departe,
E-a timpului ce nu cunoaște moarte.

Dar dacă... Oare-mi trebuie vr-un semn
Deosebit, să pot fi eu îndemn
Comsomoliștilor în luptă ?
E datoria mea, neîntreruptă,
E-ncrederea,-pe care le-am primit
Cînd am primit carnetul de partid.

În romînește de ION HOREA

Margarita Aligher

ÎN PRAG

Își mai arată iarna dinții
-nainte de-a porni la drum,
dar prin colhozuri președinții
n-au pace noaptea de pe-acum.
Ei deslușesc în depărtare,
prin gerul peste lume domn,
ecouri tainice pe care
noi nu le-nregistrăm prin somn.
Vreunul iese-acum din tindă
neliniștit, cu capul gol,
și vagi miresme se perindă
și-mbietoare-i dau ocol.
Sub pulberea de stele mute
ce prind pămîntul ca-ntr-un brîu
plutește-un miros bun și iute
de motorină și de grîu.
Dar gîndurile lui aleargă,
din preajma rodnică de lut,
la lumea nesfîrșit de largă,
în care-s multe de făcut.
Ciulind urechea ca-ntr-o pîndă,
el, prin văzduhul de cristal,
aude marea spumegîndă
cum bate-n țărmul austral.
Și vede roiuri de popoare
ieșind din umbră rînd pe rînd,
Birmania-nflorind în soare
și India proliferînd.
Dureri tăcute de milenii,
orice speranță, orice-ndemn,
țăranul Rusiei lui Lenin
le-aude-n pragul lui de lemn.
Și e, cînd zarea stă să crape
într-un incendiu uriaș,
de toate inimile-aproape,
la toate visele părtaș.
Strecoară-n piept o dușcă tare
din aerul mai dur acum,
și din foșnirea nopții-i pare
că primăvara e pe drum.
Curînd se vor clinti nămeții,
o să pornească ghiața, deci,
și nou făgaș tăia-va vieții,
unit, Congresul XX.
Prin lume umblă primăvara,
dar veacu-i tulbure și-l vrea
în stare-a-și duce oricînd povara
și a răspunde pentru ea.
La muncă deci, tu, cel ce sameni,
cosești, odrasl și sameni iar,
un om ca alții printre oameni,
plugar și nu numai plugar.
Pămîntu-i reavăn și te cheamă ;
fă-l pretutindeni roditor.
Tu nu cunoști pe lume teamă :
îi ești stăpîn și muncitor.
Te-așteaptă oamenii la faptă.
Ei te-au ales și te susțin.

Și-l văd de spate cum se-ndreaptă,
semeț și tulburat puțin.

1956

În romînește de IOANICHIE OLTEANU

Alexandr Prokofiev

NE MÎNDRIM CU NUMELE TĂU

Ziua nașterii

S-a-nălțat, roșind tăria,
Soarele peste Rusia.
Peste lunci, peste ogoare,
Peste codrii cu frunzare,
Peste șipot de izvoare,
Peste riuri cîntătoare...
Peste cîmpul înghețat
Soare roș s-a ridicat.
Pe Privodlje și Prikama,
Unde curge gravă Kama,
Peste „Piatra Corbului"
Cu odrcul sorocului
Pe Pridonia minunată,
Pe nemărginirea toată,
Pe Siberia, întreaga,
Peste Simbirsk și Sviaga,
Își înalță-a lui colind,
Ziua nașterii slăvind.

Ce mîndri...

Ce mîndri sîntem noi de al tău nume !
Al generațiilor eroism sublim, –
Cel mai de seamă lucru de pe lume.
Tovarăș Lenin, noi prin el trăim !

Ieșiți din bezna lungă la lumină,
Sîntem ai păcii oameni și ai muncii
Și trainic ți-om înfăptui, deplină,
Voința ta și scriptele poruncii.

Și-atunci, sfîrșind cu vitregul destin,
Vedea-va lumea liberă întîi
Cum soarele răsare în senin
Peste-a Rusiei comuniste văi.

Apărătoarea lumii, va răpune-a
Greutății val să mai reziste
Și va păși curînd în Uniunea
Republicilor Comuniste.

În romînește de DEMOSTENE BOTEZ

Conștiința grandiosului în

Socialismul asigură fiecărei națiuni înflorirea politică, economică și culturală nestingherită. Cultura sovietică multinațională se dezvoltă ca un organism unitar, bazat pe într-ajutorarea și prietenia frățească, prin care chiar și cei lipsiți de viguroase tradiții se ridică rapid la nivelul celor înaintați. Premiile Lenin cu care de cîțiva ani se disting cele mai izbutite creații literar-artistice confirmă din plin acest fapt. În domeniul literaturii înaltul titlul de laureat al premiului Lenin îi aparține nu numai lui Șolohov, Leonov, Tvardovski, Pogodin, Prokofiev, ci și lui Auezov, Rilski, Tursun-zade, Stelmah, Smuul. În urmă cu cîteva decenii, literaturile respective se aflau pe trepte diferite de dezvoltare ; astăzi ele pot fi puse în rînd cu operele mari ale literaturii ruse.

Stabilind sarcinile partidului în domeniul relațiilor naționale, proiectul de Program al P.C.U.S. respinge atît ignorarea, cît și exagerarea particularităților naționale, și arată că relațiile de tip nou generează la oamenii sovietici de diferite naționalități „trăsături comune ale profilului spiritual". În cursul construcției desfășurate a comunismului se intensifică schimbul de avuții materiale și spirituale dintre națiuni, se accentuiază omogenitatea lor socială, se dezvoltă în continuare trăsăturile comuniste comune ale culturii, moralei și felului de viață. „Atribuind o importanță hotărîtoare dezvoltării conținutului socialist al culturilor popoarelor U.R.S.S., partidul va sprijini continua lor îmbogățire și apropiere reciprocă, consolidarea bazei lor internaționale și, prin aceasta, formarea viitoarei culturi unice general umane a societății comuniste."

În dialectica conținutului socialist și a formei naționale, prima latură este cea determinantă. Apropierea dintre națiuni, accentuarea omogenității culturii, a trăsăturilor artistice comune nu înseamnă însă uniformitate, ci dimpotrivă : varietate vastă pe baza aceleiași ideologii. Izolarea și egoismul național, proprii capitalismului, frînează avîntul artistic, generează adesea un „specific" retrograd, trăsături „deosebite" de orice valori estetice reale. De aceea nu trebuie preluate orice tradiții naționale, ci doar cele care folosesc noului conținut ; pe de altă parte, în afara tradițiilor delimitate pe plan național, se nasc — tocmai pe baza conținutului socialist — „noile tradiții revoluționare ale constructorilor comunismului, comune tuturor națiunilor".

Unitate și diversitate *se intitulează cartea lui G. Lomidze, teoretician al literaturii multinaționale sovietice. Raportul celor două laturi îi preocupă pe aproape toți cercetătorii metodei realismului socialist, sub multiple aspecte : diversitatea individualităților creatoare, a formelor și modalităților de oglindire, a preferințelor naționale. În privința aspectului din urmă, s-a încercat delimitarea „portretului" specific unei sau unor națiuni, comparativ cu ansamblul trăsăturilor ce caracterizează alte literaturi naționale. La un moment dat, s-au încetățenit în terminologia de specialitate — alături de „stilul individual" — formulări ca „curent stilistic", „tip stilistic național", „tipurile realismului socialist pe teren național" etc. S-a încercat și definirea, mai mult sau mai puțin riguroasă, a acestor „tipuri stilistice" în cadrul literaturii sovietice (după unii în număr de 6—7).*

Operația de mai sus pornește de la tradițiile artistice într-adevăr distincte, care au determinat vădite preferințe pentru anumite modalități și forme de reflectare. Dar elaborînd o asemenea „hartă" a formelor artistice preferate într-o anumită parte a Uniunii Sovietice, trebuie în permanență avut în vedere adevărul subliniat în proiectul de Program al P.C.U.S. : „Experiența istorică a dezvoltării națiunilor socialiste arată că formele naționale nu se anchilozează, ci se modifică, se perfecționează și se apropie între ele, eliberîndu-se de tot ce este învechit, de tot ce vine în contradicție cu noile condiții de viață." Orientarea unilaterală nu se poate menține mult timp, treptat sînt asimilate felurite valori artistice — și cele cu slabe rădăcini în literatura dată —, „curentele stilistice" naționale nu se pot menține în forme pure, ci se întregesc cu victoriile din tezaurul altor „tipuri stilistice".

Literatura ucraineană se opune, de exemplu, celei din țările baltice, ca fiind prin excelență lirică-emoțională-romantică-„subiectivă", spre deosebire de orientarea accentuat-epică-descriptivă-realistă-„obiectivă" a nordicilor (antiteza realism-romantism se referă aici nu la metodă, ci la stil). Opoziția este în linii mari adevărată, îndeosebi pentru tradițiile în cauză, care continuă și astăzi să acționeze. În același timp, sîntem martorii unei complexe evoluții artistice în fiecare dintre republici, evoluție ce duce la completarea treptată a „golurilor" de altădată. Ucrainienii își însușesc arta „veșnic-homerică" a eposului (din literatura rusă. îndeosebi), iar letonii, estonienii, lituanienii pun stăpînire pe un mod de comunicare mai intim, mai cald, mai concentrat — fără a renunța vreunii dintre ei la valorile specifice, adunate în decursul timpului.

Fadeev spunea că romantismul este nu numai un component inalienabil al metodei realismului socialist, dar și o formă de manifestare posibilă a acesteia. Într-adevăr, ponderea elementului liric-romantic este deosebit de mare în literatura ucraineană (a unui anume romantism, deosebit de romantica Asiei Centrale, de pildă). Călăreții lui I. Ianovski sau Poemul mării lui A. Dovjenko confirmă existența unui „stil romantic" aparte în cadrul realismului socialist. Importă, însă, faptul că el nu este subordonat unei viziuni îngust-individuale, în care „lirismul" se confundă cu un „eu" deloc interesant, ci reprezintă una din căile cunoașterii marilor prefaceri sociale, o modalitate de percepere densă a universului. Scenariul lui Dovjenko cîntă nașterea uriașei hidrocentrale, menite să scape regiunea de urgia secetei, cîntă transformarea naturii de către om și a omului însuși. Președintele colhozului, Savva Zarudnii, își convoacă consătenii de odinioară pentru a face împreună un bilanț al drumului parcurs și a defini cel ce va trebui urmat. Prin ochii lui și a eroului liric, parcurgem vaste dimensiuni ale sufletului uman, contemplăm — ca de la o mare înălțime generalizatoare — viața întregii Ucraine socialiste. Concentrat, lapidar, Dovjenko stăpînește arta prelungirii perspectivelor în infinit...

În forma originală a tragediei filozofice în versuri, A. Levada încearcă să transfigureze în spirit contemporan una din mărețele legende clasice (Faust și moartea). Cît privește romanul social de largă respirație, deși timp îndelungat el nu constituia caracteristica proprie literaturii ucrainiene, a început totuși să înregistreze însemnate succese. Dovadă romanele lui O. Gonciar (Perekop sau recentul Omul și arma) și I. Smolici, care, după o trilogie autobiografică, a publicat primele volume ale unui mare ciclu istorico-revoluționar (Zori peste mare, Pace colibelor, război palatelor, Plînge și geme Niprul cel larg), conceput ca o istorie artistică cuprinzătoare a poporului, stăpîn pe soarta sa. O jumătate de veac parcursă de masele țărănești din Ucraina este și obiectul trilogiei lui M. Stelmah, distinsă anul acesta cu premiul Lenin (Familia cea mare, Sîngele apă nu se face, Pămînt și sare). Stelmah este un exemplu de îmbinare organică a tradițiilor vechi și noi. Cărțile sale (îndeosebi a doua, consacrată perioadei războiului civil) îmbină lirismul înaripat cu exactitatea descrierii, vibrarea emoțională fierbinte în fața naturii și a omului cu sîngele rece a chirurgului, exaltarea romantică cu realismul „crud". Epicul însuși este suprasaturat de lirism, de sentimente clocotitoare, gata-gata să erupă, totuși ținute în frîu, printr-un fin simț al măsurii.

Părăsind pămîntul Ucrainei (căreia Gogol i-a dedicat monumente atît de proprii ca Serile de lîngă satul Dikanka și Taras Bulba) și înaintînd spre nord, dăm de culori și tonalități mai reținute, mai aspre. Nuanțe intermediare găsim în romanele unor scriitori beloruși, pentru ca modalitatea nouă să se afirme răspicat în operele prozatorilor baltici.

Formula este cea schițată mai sus : realism „fără compromis", epică „pură", desfășurarea lentă, liniștită a acțiunii, interes

Conștiința grandiosului în

Ehrenburg. În același timp, el își ilustrează convingerile prin propriile-i romane-epopee, dintre care cele mai importante sînt cele apărute după război : Pămînt verde *(diferențierea de clasă în rîndul țărănimii letone în anii 80 ai secolului trecut) și* Lumină între nori, *editată recent și la noi (călirea clasei muncitoare letone de la primele licăriri ale conștiinței politice, pînă la prima mare acțiune de masă, răscoala din 1899 de la Riga). Al doilea mare romancier leton contemporan, V. Lațis, mai dramatic în înnodarea și desfășurarea conflictelor, este și el un creator prin excelență epic (vezi romanele* Furtuna *și* Către un țărm nou).

Principala formă literară în celelalte două republici baltice este tot romanul, îndeosebi cel înfățișînd drumul țărănimii de la asuprirea burghezo-moșie-

Schița și reportajul în:

VIAȚA ROMÎNEASCĂ

Cea dintîi constatare pe care o impune lectura reportajelor din Viața romînească este tocmai faptul că spiritul de observație al autorilor, dorința lor de a sublinia noul, cu toate mijloacele artistice de care dispun, au dat, de cele mai multe ori, rezultate pozitive. Oamenii și faptele vieții noastre sînt tocmai acelea în care această selecție s-a operat în modul cel mai radical. Cea de-a doua constatare este aceea că, utilizînd modalități foarte diverse, de la cel în care elementul de schiță e pregnant (Ilie Purcaru și Romulus Zaharia, de pildă), pînă la reportajul „de atmosferă" (preferat de Nicorovici), de la schița de monografie (Radu Cosașu) pînă la portret (Paul Anghel), reportajul dovedește pe deplin apartenența sa la adevărata literatură.

Așezind în centrul creației sale omul zilelor noastre, reporterii prezenți în paginile Vieții romînești demonstrează bogăția universului psihologic al contemporanului nostru. În acest sens, ni se pare că reportajul Drum dobrogean, semnat de Paul Anghel e una din cele mai izbutite creații ale tînărului scriitor. Figura acelui activist de partid, încărunțit prematur, cu privire luminoasă care exprimă energie neînfrîntă, se profilează pe peisajul Dobrogei de azi, pămînt al ogoarelor colective, al belșugului. Paul Anghel realizează, printr-o bună dozare a mijloacelor artistice, trecerea de la atmosfera aproape fantastică a orășelelor răsărite pe neașteptate, în noapte, pe coasta dealurilor, ca vechile tabere ale pionierilor pămînturilor virgine, de la povestea halucinantă a luptei cu secetа care pare că are loc sub alte paralele, la prezentarea realității de astăzi, a Dobrogei rodnice a anului 1961. Există totuși o oarecare inclinație spre pitoresc, mai lesne de observat în episodul confuziei pe care o face un oarecine, luîndu-l pe reporter drept un oarecare Kiamil, confuzie care prilejuiește o discuție cam lungă și inutilă, nelegată organic cu restul reportajului. Aici ni s-a părut că ne aflăm în fața unei influențe sadoveniene, insuficient asimilată.

Interesante prin posibilitățile de confruntare sînt grupajele de reportaje alcătuite de redacție pe o temă dată (O zi din viața pașnică, în nr. 5, Calitatea, nr. 9). În cel dintîi grupaj ni se pare că Ștefan Luca (mai cu osebire în Strictul necesar) urmărește cu mai multă luare-aminte construcția unitară a reportajului, axarea sa în jurul unei idei și nu a unei simple înșiruiri de fapte. Eseistic, ilustrat cu numeroase nume și întîmplări, reportajul lui Ștefan Luca își păstrează puterea de convingere tocmai datorită acestei unități a ideii care îl străbate de la un capăt la celălalt. Compus cu vervă, într-un stil nervos, lapidar, reportajul demonstrează creșterea nu numai a nivelului de trai, ci și a aspirațiilor, a pretențiilor de viață ale muncitorilor și țăranilor vremii noastre. Poate că lipsa acestei idei centrale, puternice, înlocuirea ei cu relatarea unei simple înșiruiri de fapte (e adevărat, semnificative, dar prezentate într-o manieră întrucîtva învechită) fac ca o altă bucată a aceluiași scriitor, Seară de april, să se desprindă mai puțin din convențional.

Părăsind modalitatea poematică a reportajului, Tralan Coșovei (Reîntîlnire cu Somova) prezintă o pagină inspirată dintr-un impresionant poem al zilelor noastre.

Ilie Purcaru folosește datele strict puse la îndemînă de o întîmplare adevărată, construind o adevărată schiță (Cinci băieți, într-o amiază și o noapte de primăvară), cu dialoguri vioaie, cu desenarea precisă a unor procese psihologice ; fără să sublinieze prea apăsat, prin comentarii marginale, ideea centrală, reporterul izbutește să sugereze simplitatea cu care se înfăptuiesc în zilele noastre actele cu adevărat eroice. Conștiința nouă, socialistă, este de fapt eroul central al reportajului.

Vasile Nicorovici (care, cu un număr mai înainte, semnase un reportaj cam obositor prin descripțiile tehnice, publică o Invitație la descoperirea noului. Reportajul își justifică titlul, nu atît prin relatarea discuției cu un șef de echipă care nu obține rezultatele maxime, cît prin urmărirea stăruitoare a ideii fundamentale : „... întrecerea socialistă stimulează mersul înainte al producției și al metodelor de muncă". Idee exprimată uneori cam simplist, e drept, dar sprijinită cu cîteva exemple concludente, ceea ce face ca, pînă în cele din urmă, reportajul să se citească cu real interes.

Poate că reușita reportericeasă a Florenței Albu (Viața pămîntului) se explică mai puțin prin desenarea, de altminteri precisă, a portretelor eroilor, cît prin sublinierea crescîndă a unei aserțiuni inițiale : „pămîntul respiră... pămîntul e viu". Urmărirea acestei idei, cu un aer de aparență ingenuitate, incorporarea tuturor portretelor într-o unitate, construită în jurul ideii fundamentale, dau adevărata valoare a reportajului. Din păcate, unele grandiloc vențe („...cîntă celulele, fărîmele — un cîntec al vieții biruitoare, al morții și al devenirii") sau fraze cu o rezonanță prea clar argheziană („...și-au potrivit ochii magici pentru fărîmă și infinit"), alterează unitatea reportajului, îngreunînd ritmul.

Celălalt grupaj relevă și el calitățile acelor reportaje care resping posibilitatea unei simple relatări, comentînd cu diferite mijloace fondul ideologic, sensul politic al evenimentului consemnat. Camil Baciu, de pildă, în reportajul Cum ? urmărește explicarea unui adevărat miracol. Fabrica veche, cu hale negre și zgomotoase, fosta întreprindere „Costinescu" din Sinaia, a devenit o unitate industrială modernă. Cum ? Și reporterul găsește răspunsul în energia creatoare a muncitorilor, în forța mobilizatoare a Partidului. Finalul reportajului lasă, totuși, impresia unei grabe greu de înțeles. Autorul părăsește brusc tonul eseistic, stilul fluent și vioi, apelînd la fraze generale, mai puțin grăitoare.

Ingenios construit, Schimbul de noapte al lui Romulus Zaharia reliefează lupta unui colectiv înarmat cu o adevărată conștiință muncitorească, pentru creșterea necontenită a calității produselor. Principala însușire a reportajului este tocmai claritatea ideii pe care Zaharia o descoperă în manifestările cele mai intime ale eroilor. Faptele sînt prezentate într-o gradație, se urmărește resorturile psihologice ale faptelor oamenilor, se desenează portrete convingătoare, toate într-un ritm rapid, susținut. Credem, însă, că de data aceasta, prozatorul, de obicei un bun scriitor de dialoguri, a lăsat convenționalismul să umbrească pe alocuri naturalețea stilului.

H. Rohan (Pădurea zboară cu aripi de lumină) alege o altă modalitate de prezentare a aceleași idei. Un portret creionat rapid, cu trăsături sigure, în cursul unei acțiuni scurte. Dar rezultatul e același : ideea se desprinde, pregnantă, conștiința socialistă devine adevăratul subiect al reportajului.

Poate că lui Ștefan Luca i s-ar putea reproșa, de data aceasta, tocmai fragmentarea ideii centrale. Dacă s-ar fi oprit la un singur episod (de pildă la acela al muncitorului care pleacă de-acasă în miez de noapte, pentru a împiedica turnarea greșită a pieselor) și l-ar fi dezvoltat, în sensul cuprinderii întregului înțeles al unui asemenea gest, credem că reportajul ar fi apărut mai unitar, că ideea ar fi fost exprimată mai limpede.

Ceea ce se întîmplă și cu Imaginile de la Roman ale Soniei Larian (nr. 7). Aici, strădania de construire a atmosferei, insistența asupra unor detalii care nu contribuie la lămurirea sensului întreg a reportajului (episodul introductiv, numeroase amănunte privitoare la Gogulică, risipa de epitete care-l învăluie pe maestrul Zaharia) alternînd cu unele declarații convenționale ale personajelor, au dus la estomparea unor pagini izbutite, cum ar fi acelea în care se desenează cu precizie portretul muncitorului-elev Mantale, sau în care, cu reale însușiri plastice, se descrie însuși procesul laminării. Credem că acestea provin din faptul că scriitoarea a fost (lucru firesc, de altminteri), impresionată de fapte prea numeroase : că nu a izbutit să le aleagă pe cele mai semnificative, dîndu-le dezvoltarea cuvenită. Într-un cuvînt, că nu a urmărit cu rigurozitate, ideea de bază a reportajului.

Ceea ce a izbutit în mare măsură Radu Cosașu (Din mișcarea ideilor și sentimentelor, la uzina de tractoare, nr. 1). Folosind mijloacele reportajului monografic „clasic", Cosașu e atent totuși la primejdia unei scheme prestabilite. El nu înlătură nici datele tehnice, nici portretul, dar izbutește să le păstreze într-un echilibru stabil, tocmai datorită urmăririi stăruitoare a unei idei care străbate întreaga lucrare. Pregnanța ideii asigură unitatea elementelor de construcție, axate pe această idee atît de prețioasă.

Aceeași însușire fundamentală asigură și reportajului lui Geo Dumitrescu (Însemnări provizorii despre vetrele roșii ale Turzii, nr. 3) unitatea de viziune. Imagistic, adesea cu rezonanțe de poem în proză, reportajul său cuprinde într-o idee unică, aceea a măreției muncii (exprimată, e drept, uneori hiperbolic), fapte și oameni ale mai multor fabrici turdene. Totuși, prezența permanentă a ideii nu îngăduie crearea impresiei de fragmentar, totul contopindu-se într-o pastă picturală densă, cu reflexe puternice. Credem, însă, că peisajul miraculos înfățișat de Geo Dumitrescu e populat într-o măsură prea redusă de oameni „cu stare civilă precisă", ale căror procese sufletești ar fi valorificat la un grad și mai înalt ideea reportajului.

Părerea noastră e că bogatul material publicat în acest an de Viața romînească subliniază încă o dată relația strînsă dintre ideea centrală și realizarea artistică a reportajului.

Dan Grigorescu

SCRISUL BĂNĂȚEAN

După lectura prozei scurte din Scrisul Bănățean *(Ianaug. 1961) se poate aprecia caracterul ei actual. O schiță de mare intensitate emoțională este* Tăcerea *scrisă de Mircea Avram. Schița e un portret închegat în linii precise și cu finețe analitică, din dialoguri pline de nerv și meditații interioare, al comunistului ilegalist Ivancea, care, prins cu un pachet de manifeste, rezistă triumfător, cumplitelor torturi fizice și morale ale siguranței, nedivulgîndu-și tovarășii.* Un car de suflet *de Laurențiu Cerneț (nr. 6) e deasemenea un portret viu, realizat într-o tonalitate robustă, al comunistului Iosinică, lăcătuș la atelierele C.F.R. Nevoit să opreacă, pe neprevăzute, numai el cu încă doi oameni, coloanele nemțești în retragere prin Banat, pentru ca detașamentul de partizani să aibă timpul necesar organizării unui atac victorios, Iosinică se arată dotat cu trăsăturile adevăratului comunist : curaj, spirit de inițiativă, inteligență. Tînărul comunist Mihai Ștefancu, eroul povestirii* Drumul *(nr. 5) a lui Ion Arieșanu, e pus de autor să acționeze de asemenea în împrejurări excepționale. Contradictorie, firea lui Mihai Ștefancu, se dezvăluie treptat în povestirea molcomă și nostalgică a logodnicei sale, care-l însoțise pînă în momentul cînd fusese răpus de gloanțele sentinelelor dușmane. Autorul trece prea repede și cu ușurință peste anumite momente cheie. Mihai rezumă sau caracterizează semnificațiile grave ale faptelor, neexplicit, în felul : „Tunurile astea, (sovietice — n. n.) îmi plac cum sună... Ele spun ceva... sau „e și risul ăsta ceva, fetelor". — Povestirea, împletire de observație directă și lirism direct, creator de atmosferă, are totuși lungimi. Pe alocuri acțiunea lîncezește întretăiată de abundențe și inutile amănunte despre vreme, peisaj, popasuri. Concentrată, schița n-ar fi avut decît de cîștigat în tensiune dramatică. Procedeul povestirii în povestire, este comun majorității schițelor din* Scrisul Bănățean. *Astfel, prin intermediul povestirii eroului principal, cantonierul Pătru Zmeureanu, îmbinată cu relatarea directă, într-un stil curgător, plăcut, presărat cu metafore sprintene, prozatorul, Aurel Călinescu evocă în schița „Cantonul 105" un act de eroism. Un grup de ceferiști au aruncat în aer, în vara lui 1944, un tren german cu muniții. Schița e în același timp o replică la literatura realist-critică despre plictisul tîrgurilor provinciale și monotonia ucigătoare a vieții ceferiștilor înmormîntați în stațiile și cantoanele de pe liniile secundare. O replică la starea deplorabilă a orașelor de provincie, lăsate în părăsire de guvernele Romîniei burghezo-moșierești, trecînd însă cu prea multă repeziciune, am zice chiar superficialitate, peste aspectul contrastant al realității actuale, o constituie schița* Amintiri vechi lîngă o casă nouă *(nr. 2) semnată de Paul Constant. Un bătrîn învățător își deapănă cu indignare niște amintiri amare din urmă cu 20 de ani, pe care i le-a răscolit contemplarea unui bloc recent construit. Autorul nu e lipsit de oarecare vervă satirică, punîndu-și personajul să mimeze discursurile bombastice ale adversarilor politici, făcînd promisiuni găunoase în preajma alegerilor. Dar unele comparații cu totul nepotrivite ca „băltoace infecte și de culoarea* Amaraldelor" *sau „pe nasul primarului răsărise o lacrimă ca mărgăritarul", dovedesc o neglijență nepermisă față de stil a scriitorului.*

Caracter actual, deși inspirate de asemenea din trecutul apropiat, au și schițele : Prietenul meu Alexei *de Sofia Arcan (nr. 7) și* Mănuca *de Ion Istrati (nr. 3). Prima este un portret, cu sens generalizator, al unui ostaș sovietic, intrat, în 1944, împreună cu trupele sovietice eliberatoare, într-un sat bănățean. Figura evocată într-o povestire scurtă și expresivă, faptele mărunte și modeste legate de ea (găsind în casa unde e încartiruit un copil bolnav grav, Alexei renunță la odihnă, aleargă să aducă un medic militar sovietic și cedează hrana gazdelor flămînde), dezvăluie un adevăr major, o calitate esențială a omului sovietic : calda și adînca umanitate.* Mănuca *lui Ion Istrati confirmă și ea proprietatea schiței de a închega portrete. În numai două pagini, pline de dinamism, prinde contur portretul încîntător al unei fetișcane de 16 ani, dintr-un cătun de țigani, o fetișcană care în 1949 se ridică, aprigă, să-și spună cuvîntul la o ședință de alegeri a consiliilor de conducere a cooperativelor sătești. Monologul ei e scînteietor și savuros, iureș crescendo de fraze pitorești spuse dintr-o răsuflare. Fraza finală, consemnînd fugar evoluția personajului — în prezent, după 11 ani, Mănuca, cea care abia deprinsese să silabisească articolele de fond din* Scînteia, *a devenit studentă la agronomie — subliniază o trăsătură importantă a societății socialiste : grija permanentă pentru educarea maselor și creșterea oamenilor merituoși.*

Dintre schițele inspirate din realitatea imediată, cele mai realizate sînt, Sacii *de Mircea Avram (nr. 8),* Vizită *de Laurențiu Cerneț (nr. 7) și* Împăcare *de Costin Golescu (nr. 1), acoperind o largă arie tematică. O mențione specială se cuvine schiței* Sacii, *scrisă într-un stil de o mare naturalețe și sugerînd, fără ostentație, culoarea locală. Autorul surprinde un aspect deosebit de semnificativ din viața satelor de azi. În lupta împotriva perimatei gospodării individuale și pentru socializarea totală a agriculturii, armele hotărîtoare sînt faptele.*

Schița Vizită *reliefează umanitatea complexă a secretarului de partid Tăuceanu care e preocupat de fericirea tovarășilor săi de muncă și care știe să fie confidentul lor răbdător și sfătuitorul înțelept. „Oamenii nu trebuie lăsați să fie mîhniți degeaba" își spune el și nu consideră minoră nici strădania de a restabili, cu tact, armonia familiară între doi tineri căsătoriți. În* Împăcare, *prin intermediul povestirii ingenue a unui elev de liceu, scriitorul comunică într-o succesiune de momente, mai multe aspecte ale vieții socialiste. Povestirea, plină de firesc, este adecvată nivelului de înțelegere a realității pe care-l are un copil abia absolvent al ciclului II elementar. Schița degajă un umor calm și senin.*

Din păcate, restul schițelor inspirate din actualitate rămîn palide, necaracteristice, unele tratînd probleme banale, netipice, ca Răducu de N. Busuioc *(nr. 6), altele oglindind cu totul șters momente din asaltul constructiilor urbanistice și aspecte din profilul moral al constructorului, ca* Te așteptăm *(nr. 7) și* Spațiu verde *(nr. 8) de I. Arieșanu (ultima avînd și un final moralizator, didactic și fără legătură intrinsecă cu substanța schiței — „fiecare om ar trebui să aibă în el un spațiu verde",) iar altele confuze, lipsite de idei și lăsînd impresia atemporalității, ca* Roșcovana *de N. Breban (nr. 7) sau bizare, și dovedind atracție pentru detalii naturaliste ca* Ulmul din fața casei *de Vasile Crețu (nr. 7).*

E uimitor că tocmai numărul 7 — închinat prozei scurte— deține recordul în privința schițelor neinteresante. Dar privirea de ansamblu asupra Scrisului Bănățean *din 1961 ne îndreptățește să ne păstrăm optimismul și încrederea în posibilitățile creatoare ale tinerilor prozatori de la revista timișoreană.*

Rodica Florea

IAȘUL LITERAR

Cu excepția citorva materiale documentare, cu caracter de reportaj, valoroase ca informație, cele opt numere pe anul 1961, al revistei ieșene, cuprind schițe și povestiri dedicate temelor inspirate din actualitate. Totul este spus simplu și direct în așa fel încît, din cîteva momente semnificative se pot împlini imagini despre noua înfățișare a Moldovei. Ceea ce caracterizează proza din *Iașul literar*, în perioada cercetată, este tocmai dezbaterea etică, pledoaria pentru soluții de viață inspirate din principiile moralei noi. Bineînțeles, aceasta este un aspect care nu cuprinde toate problemele ridicate de proza scurtă din revistă, dar propunerea lor este mai mult un punct de reper pentru orientarea discuției. În acest sens prezintă interes schița *Trandafiri* de Aurel Leon, consemnînd transformarea psihologiei unor bătrîni prinși încă în plasa mentalităților înapoiate.

Teatru în aer liber de Manole Auneanu, a cărei acțiune are loc într-o uzină, cuprinde două conflicte principale, unul de ordin social, axat pe lupta dintre oamenii cinstiți și cei în a căror conștiință mai dăinuie rămășițe ale trecutului, și un conflict de ordin personal între Andreea și Horațiu. Conflictul dintre cei doi este subsumat și înglobat conflictului social care constituie coloana vertebrală a schiței. Această dependență nu înseamnă o minimalizare, ci situarea unor probleme de ordin particular în problematica socială, ceea ce contribuie la lărgirea semnificației lor, la creșterea conținutului lor realist. Astfel, scriitorul se îndreaptă către realizarea unor conflicte tipice, avînd rădăcinile în realitate, exprimînd contradicțiile vieții pe plan social sau individual, surprinzînd sub o formă sau alta, în situații concrete și particulare, manifestarea legii generale a luptei dintre vechi și nou.

Deși nu poate fi neglijată preocuparea prozatorului de a înfățișa omul zilelor noastre, i se poate reproșa lipsa unui efort creator de a pătrunde în mod analitic în substratul lăuntric al proceselor de conștiință. De aici vine și tratarea mai superficială a evoluției sufletești a lui Horațiu, inginerul care își însușește ilegal o inovație. Rolul activistului de partid — Preda — nu e convingător în cazul de față. O aprofundare a analizei în această direcție și eliminarea unor detalii nesemnificative, ca scena de pe malul lacului între Pepino, Gina și Horațiu, a unor conflicte paralele sau adiacente, se impune pentru economia narațiunii.

În *Căimănița*, Mircea Avram împlinește portretul moral al unor muncitori forestieri, cu mijloace simple, fără nici o complicație exterioară. Modele i-au fost un tractorist, o căimăniță, țăpinari din inima muntelui, oameni de toate zilele cărora comunismul le-a dat lumini și frumuseți noi. Prezența lor în mijlocul naturii, pe care o supun, și munca lor avîntată în slujba unei idei înalte, fac ca acești oameni să fie majestuoși și simpli totodată, orice accesorii care ar îngreuia portretul fiind eliminate sever de autor.

Și aici, ca și în schițele lui Aurel Leon *Vecinii* sau *Oamenii* de Ion Istrati, accentul cade pe superioritatea morală a omului de tip nou educat de partid, superioritate care se resimte în manifestările lui la locul de muncă, în relațiile cu oamenii, în cadrul vieții particulare.

Vecinii își desfășoară acțiunea în jurul problemelor de conștiință pe care și le face Mitru după avarierea unei mașini a întreprinderii la care era angajat ca șofer. Schița *Oameni* pune în lumină curajul și abnegația unor mineri surprinși într-o surpătură de teren, capacitatea lor de renunțare la aerul pe care-l mai aveau de respirat, pînă la o eventuală salvare, în favoarea tovarășului rănit.

Nu toți prozatorii ieșeni s-au oprit asupra unor probleme capitale în existența colectivității, iar oamenii descriși de ei nu au atîta vigoare artistică ca să devină identități psihologice memorabile.

Nici grija pentru o calitate artistică superioară a producțiilor literare nu a cunoscut totdeauna expresia ei maximă în proza din *Iașul literar*.

Astfel de pildă, Manole Auneanu în *Spectacol de gală* și într-o oarecare măsură în schița *Florile* își consumă spațiul consemnînd dialoguri nesemnificative și nepreluerate. Cu excepția unor alunecări de condei, *Florile* este o schiță nu lipsită de o semnificație profundă — receptivitatea muncitorului la frumos, ivirea de emoții noi în condiții de viață deosebite, cînd omul poate lucra pentru o idee, fără precipitații dar cu fervență. Meritul lui este de a fi reliefat fără ostentație, dar categoric, rolul comuniștilor în procesul de transformare și creștere a conștiinței oamenilor. Și mai izbutită, în sensul maturizării capacității de reflectare a actualității, este *Soarele de la miezul nopții*.

În sfîrșit, *Într-o vară de molimă și lungoare* de Sandu Teleajen este o schiță care aparent nu face parte din perimetrul cercetării de față. Dar ea acuză cu violență așezările nedrepte ale trecutului care au prilejuit autorului imagini expresive. Copilul de țăran îngrozit de molimă, agățîndu-se de mijlocul mamei care stătea nemișcată cu dosul palmei peste gură, formează un grup împietrit de durere, simbol al unei cumplite condiții umane din trecut.

Scriitorii de la *Iașul literar* au meritul incontestabil de a sonda cu pasiune problemele actualității. Ei nu au reușit întotdeauna să creeze figuri caracteristice pe care le oferă la fiecare pas transformările revoluționare cărora le sînt contemporani. Ei merg mai mult către teme generale, recurgînd la o tematică deja tratată în opere literare mai vechi. Și modul de exprimare este uneori naiv, minor, fără nervul prozei contemporane, lăsînd impresia că lucrurile sînt văzute la suprafață.

Chiar dacă eforturile lor nu s-au soldat cu un succes total în toate direcțiile, prozatorii de la *Iașul literar* s-au străduit să prezinte aspecte și stări sufletești noi, unele putînd servi la definirea fizionomiei morale a constructorilor socialismului.

Cornelia Ștefănescu

literatura sovietică (III)

reească către deplina eliberare socială. Trecutul apropiat al acestor națiuni a fost martorul unor ascuțite conflicte de clasă; este firească, de aceea, dorința scriitorilor de a generaliza învățămintele ultimelor decenii, bogată în substanță dramatică-epică, de a le înfățișa în monumentale panorame, asemănătoare (tematic și artistic) celor din literatura rusă, azerbaidjană, kazahă, tatară. Asemenea vaste sinteze asupra istoriei prerevoluționare ale Estoniei sînt, de pildă, romanul lui A. Sirghe Pămîntul și poporul *sau ciclul lui A. Hint* Malul vînturilor, *din care au apărut trei cărți : prima, cu o orientare accentuat-epopeică ; a treia, cîștigînd în profunzimea psihologică, dar oarecum în detrimentul cuprinderii vieții populare. Problema este, deci, aceeași ca în cazul altor romane-epopee, aceea a îmbinării lărgimii cu individualizarea, analiza sufletească, densitatea emoțională și intelectuală. De altfel, insuficiența acestei îmbinări se remarcă și în proza lituaniană, de pildă în dilogia lui Gudaitis-Guziavicius* Adevărul fierarului Ignotas și Frații *— epopee a evenimentelor revoluționare din 1918—20. Revenind la proza estoniană, putem remarca totodată și procesul de înfrîngere a unilateralității sale (de astă dată „epicizantă"). Două exemple demonstrează limpede această îmbogățire prin elemente lirice-romantice-emoționale pe de o parte, intelectual-filozofice, pe de alta. Primul este romanul lui I. Semper* Garoafele roșii, *consacrat luptei muncitorilor și comuniștilor estonieni împotriva exploatării capitaliste, al doilea — însemnările de călătorie ale lui I. Smuul, distinse tot în acest an cu premiul Lenin.* Cartea ghețurilor *este la antipodul prozei „greoaie", „calme", „lente", ea îmbină într-un aliaj nobil fapte, sentimente, idei — elemente de reportaj, publicistică, poezie, proză — îndemnînd la meditații asupra lumii contemporane.*

În fine, să ne referim sumar și la un al treilea „masiv" al culturii sovietice multinaționale : literatura republicilor din Asia Centrală. Aici se remarcă, de altfel, dezvoltarea cea mai rapidă, parcurgerea într-un răstimp minim a unor etape care, în alte condiții decît cele socialiste, ar fi necesitat secole întregi. Ne gîndim, de pildă, la geneza realismului și, legat de ea, la înflorirea unor anumite genuri și specii literare. Pe drept cuvînt remarca M. Auezov : „Nu de mult le cazahi, uzbecii, turkmenii, kirghizii, tadjicii și alte naționalități nu existau proza și drama. Acum prezența romanelor și lucrărilor dramatice, în cadrul literaturii acestor popoare, este o dovadă evidentă a dezvoltării lor optime, multilaterale."

În literatura prerevoluționară din răsărit era dominantă creația orală. Poezia recitată și cîntată constituia principala tradiție a acestor popoare. Valorificînd-o creator, poeții sovietici i-au imprimat o nouă strălucire și un nou conținut. Ajunge să-i citățm numai pe tadjikul M. Tursun-zade, cîntărețul noii istorii a răsăritului sovietic și a proceselor sociale din alte țări asiatice, sau pe azerbaidjanul Samed Vurgun, adept în teorie și practică al romantismului revoluționar, autor de înflăcărate poeme, — pentru a exemplifica activitatea vie, multicoloră a urmașilor lui Djambul.

Totodată, se dezvoltă vertiginos proza acestor popoare, o proză specifică, rod al sudării tradițiilor naționale și internaționale cu noile cerințe socialiste. De la nuvelă în filigran (Djamilia de *C. Aitmatov*) *pînă la romanul pe multe planuri, prozatorii răsăriteni au îmbogățit și îmbogățesc anual literatura realist-socialistă cu opere noi, lucrate cu o tot mai desăvîrșită măiestrie.*

***Printre numeroșii scriitori din** republicile Asiei Centrale (kazahii Mukanov și Musrepov, kirghizul Sidikbekov, tadjicii Aini și Mirșakar, turkmenul Kerbabaiev, uzbecii Aibek și Kahhar) o apariție deosebit de viguroasă a constituit-o prozatorul, dramaturgul, omul de știință cazah, M. Auezov, decedat de curînd. „În ce constă victoria romanului* Abai de *Auezov ? — scria Fadeev în 1949, avînd în vedere primul volum al epopeii. — În faptul că M. Auezov a învățat curajos de la tradiția realistă rusă înaintată. Și acum toți pot vedea cît de departe a pășit măiestria sa. Iar pe de altă parte, toți pot vedea că, această învățătură nu numai că nu a minimalizat specificul național al talentului său, ci, dimpotrivă, a lărgit noile posibilități ale manifestării acestuia". Între timp roman vieții lui Auezov a fost publicat integral, iar adevărul observațiilor citate confirmat întru totul. Romanul-epopee* Drumul lui Abai *este o adevărată enciclopedie a vieții kazahe de la sfîrșitul secolului trecut, o imensă frescă socială prin care omenirea a cunoscut o lume cu totul aparte, lumea contradicțiilor de clasă dintre exploatatorii feudali și masele kazahe, lumea conflictelor luminatului Abai cu despoticul său părinte Kunanbai, cu bogătașii și preoții musulmani. În retorta magică a scriitorului sînt retopite valorile diferitelor culturi (kazahă, tadjică, azerbaidjană, uzbecă — rusă — apuseană) și valorificate prin prizma viziunii marxist-leniniste despre societate.*

Continuînd înșiruirea de autori și opere din diversele colțuri ale Uniunii Sovietice, adăugînd la cei enumerați pe I. Ritheu din Ciukotia îndepărtată, pe armeanul S. Zorian sau gruzinul N. Lordkipanidze ș.a., tot ar trebui să revenim la concluzia de la început : prin uluitoarea diversitate a formelor și talentelor, răzbat aceleași fundamentale legități sociale și artistice ! De aici și necesitatea generalizării experienței literaturii sovietice, nu numai la nivelul fiecărei națiuni, ci chiar a imaginii de ansamblu, compus din peste 100 popoare mari și mici. Specialiștii sovietici au și făurit o serie de Istorii ale principalelor literaturi naționale. În momentul de față, ei se pregătesc să elaboreze o lucrare incomparabil mai pretențioasă și mai dificilă : Istoria unică a literaturii U.R.S.S. În paginile revistelor de specialitate se desfășoară discuții interesante, privind principiile metodologice ce vor sta la temelia acestei fundamentale lucrări. „Se dezvoltă o cultură internațională, comună tuturor națiunilor sovietice." Noua lucrare va fi axată pe această indicație principială a Programului P.C.U.S. Va veni desigur și ziua cînd sarcina pe care și-o propun oamenii de știință sovietici va putea fi lărgită și mai mult, și elaborată — prin eforturile comune ale cercetătorilor marxiști — o Istorie a literaturii țărilor socialiste, o Istorie a realismului socialist mondial. Cu această ocazie evoluția trăsăturii semnalate în articolul de față — conștiința grandiosului — va fi, desigur, minuțios analizată, ca una din importantele semne distinctive ale metodei realismului socialist.

Ion Janosi

STEAUA

În Steaua nu proza — și cu atît mai puțin genul scurt — este cea care dă profilul revistei. Mai bine spus: redacția nu a reușit să promoveze un număr mai mare de prozatori, care să întruchipeze în opere vigoroase eforturile de zi cu zi ale oamenilor muncii, antrenați în fapte care niciodată nu au fost mai grandioase și mai „epice".

În numerele de care ne ocupăm, redacția acordă cu zgîrcenie spațiul unor schițe și povestiri. În general, cele publicate nu sînt lipsite de unele calități. Încercarea de a întruni semnături ale unor scriitori din generații diferite este lăudabilă. Excepție în privința realizării artistice face povestirea Ciorica semnată de Ion Bălăceanu, în nr. 5.

Recunoaștem o oarecare îndeminare în stilul curgător, citeț. Ceea ce supără e atmosfera oarecum idilică, încercarea de a prezenta prima cunoștință a țăranilor cu partidul comunist într-o manieră haiducească, cu elemente din recuzita poporanistă. Un pescar sărac pornește cu o căruță de pește prin satele Dobrogei : „Hai la pește de vînzare, pe mălai și pe parale !". Pînă aici e bine. Trecînd însă peste un cîmp cu porumb, vede două steaguri roșii arborate în niște... pomi (de ce tocmai aici, pe un cîmp pustiu ?) și grozav se mai sperie și el, și băiețașul său, care-l însoțește, și Ciorica, iapa. După ce scapă de percheziția care i se face în primul sat, ia în căruță un muncitor cu o șapcă în cap și cu un cufăraș de scînduri în mînă. Pe drum acesta îi vorbește de comuniști, dar nenea Gheorghe — așa se numește pescarul — îi confundă mereu pe aceștia cînd cu anticriștii, cînd cu niște stafii (vasăzică de asta se speriase el așa de tare cînd observase steagurile ! Dar atunci de ce spune, o pagină mai încolo : „Vezi, Nicușor, steagurile astea o să-i omoare pe jandarmi"). Nea Stavăr — așa se numește omul cu șapcă — are putere de convingere și, în scurtă vreme, nea Gheorghe se declară de mult comunist fără să știe măcar. Ba mai mult, atunci cînd îi ajunge o patrulă de jandarmi care-l percheziționează pe Stavăr, el îi ajută acestuia să le ia jandarmilor pușcile și să le arunce. De patrula următoare îi va scăpa Ciorica, fiind dresată în acest scop chiar de la începutul povestirii. Este ciudat cum redacția n-a găsit ceva mai bun, cînd nici în numărul precedent nu publicase o schiță sau o povestire de calitate.

Reținem ca izbutită povestirea de proporții mai mari Cei șapte din nr. 6 Autorul — Tompa István — face sondaje abile în viața eroilor săi, descoperindu-le resorturile cele mai intime ce determină, în ultima instanță, întreaga conduită în viața de familie sau producție. Căsătoria nefericită a lui Márton Sándor cu Szekeres Ica — o femeie ușuratecă și romantioasă — dă naștere unei drame care se pare că pe Márton îl va consuma în întregime. Împins la divorț, el își oprește copilul, crezînd că, dedicîndu-și tot timpul liber creșterii lui, va putea uita. Dar lovitura a primit-o în plin. Munca la fabrică se va resimți de aceasta. Firc mîndră și individualistă, Márton nu va împărtăși neplăcerile sale matrimoniale tovarășilor de lucru, care dau o explicație eronată schimbării sale. Pînă la urmă, Márton va fi recuperat de colectiv și va găsi în muncă adevărata consolare. Figura acestui personaj se conturează puternic, dominînd întreaga acțiune. Autorul stăpînește pe deplin tehnica genului (povestea lui Márton ni se dezvăluie în timpul ședinței activului de partid al fabricei, „Cei șapte", cum e numit acesta) analiza psihologică este făcută cu finețe și profunzime. Ferită de schematism, povestea scoate cu multă pregnanță și maturitate în evidență forța de neînvins a colectivului. În această privință cuvintele rostite în final de unul din personaje sînt semnificative : „Ce-ți imaginezi dumneata ? Ce-i fabrica asta ? Ocean ? Se găurește vaporul și gata, ne înecăm ? Nu, frățioare, la noi nu poți pieri cu una, cu două. Nici chiar dacă-ți înfășori singur funia de git, cum ai făcut dumneata. Noi scăpăm omul de la înec chiar de-o fi să-l apucăm de păr. În patruzeci de ani am întinerit destul, noi comuniștii, ca să avem puterea trebuincioasă".

În ultimul număr întîlnim numele maestrului Ion Agîrbiceanu care publică povestirea Suveica. Aceeași mare artă a simplității cu care ne-am obișnuit de atîta timp în proza scriitorului. Figura lui Vasile Cîndea, pensionarul care, acum, la bătrînețe, începe să observe cu atenție viața, are în ea ceva cald, care te cucerește.

Tot în Steaua, Ion Băieșu publică o schiță interesantă, scrisă cu mult nerv, din viața tinerilor constructori : Doi oameni într-unul. Totuși prea multe expresii de felul : „să bage respectul în noi", „avea boală pe mine", „aveam rică pe el", „la ședință trăgea pe mine" ș.a.

Am făcut aceste cîteva observații păstrînd succesiunea normală a numerelor, tocmai pentru a scoate în evidență o anumită gradație vizibilă în materialele publicate. De la un număr la altul, se observă o grijă mai mare față de schițele și povestirile selectate, în sensul apropierii lor de viață, a îmbunătățirii calității artistice. Ceea ce denotă că există o anume preocupare în acest domeniu, că redactia a și trecut la umplerea unui gol ce nu se putea tolera. Preocuparea aceasta am dori-o însă mai vie și cu caracter permanent, pentru că pasul cel mare rămîne de făcut abia de acum înainte.

Marin Sorescu

Doi eroi literari, două moduri de viață

În conștiința cetățeanului american începe să-și facă drum, din ce în ce mai mult, adevărul asupra fenomenelor sociale contemporane. Este un adevăr la care americanul mijlociu, mai ales, ajunge destul de greu, pentrucă trebuie mai întîi să se debaraseze de multitudinea iluziilor pe care propaganda burgheză (să nu uităm că America este țara în care o parte din venitul național este înghițit de propagandă și reclamă), le introduce cu obstinație în mentalitatea cotidiană. Semne ale unei clarificări, căpătată nu o dată prin grele încercări, le oferă și literatura americană contemporană. Am citit de curînd un roman, al unui prozator din tînăra generație literară, zguduitor sub raportul adevărurilor desvăluite cu privire la modul de viață american.

Este vorba de „The trumpet unblown", un roman semnat de Wiliam Hoffman (apărut sub titlul „Fraîche et joyeuse", în colecția „Du monde entier" a editurii Gallimard, 1960). „Proaspătă și veselă" este imaginea pe care oficinele belicoase ale S.U.A. o acreditează cu privire la război. Se vorbește despre război ca despre un exercițiu util desăvîrșirii fizice și morale a tineretului, sînt elogiate marile cuceriri teritoriale, se vorbește despre eroism și glorie, neuitîndu-se amănuntele picante ale oricărei campanii urmate de victorie.

Shelby, tînărul de 18 ani, absolvent al unui colegiu din Richmond (Virginia), eroul cărții lui Hoffman, se înrolează voluntar, ajungînd într-o unitate sanitară de pe frontul european al ultimului război mondial. Shelby este fiul unui avocat din Richmond, crescut într-o familie conservatoare și în spirit clerical. În conștiința sa este inculcat disprețul față de negri, de oamenii de culoare în general, ca și ostilitatea neviolentă față de alte religii, decît cea catolică sau protestantă. Shelby este un tînăr mărginit, dar foarte pur (un Lancelot, cum îl vor porecli camarazii săi de arme) care s-a înrolat voluntar, nu pentrucă ar urî fascismul, ci sub impulsul unor idealuri cavalerești. Lumea se află în război, armata americană luptă împotriva lui Hitler și virtutea imboldului de a sluji culorile drapelului țării sale, și mai ales, cucerit de imaginea exercițiului util pe care războiul îl oferă, potrivit propagandei oficiale, Shelby se trezește în Anglia, în preajma debarcării trupelor anglo-americane pe continent. Existența eroului este urmărită cu minuțiozitate din acest moment și pînă la terminarea ostilităților pe frontul european.

Romanul lui Hoffman nu este totuși un roman de război. Nu frontul este domeniul narațiunii, pentru că toată existența eroului se petrece în spatele frontului; nu despre luptele împotriva armatelor naziste este vorba, ci de lupta lui Shelby împotriva unui inamic invizibil dar de o forță zdrobitoare: dezumanizarea. În lupta cu manifestările dizolvante moralmente, ale modului de viață american, ziduri le purității cavalerești ale lui Shelby se prăbușesc și eroul se reintoarce în patrie înfrînt iremediabil, un ins abulic, cu un sistem nervos șocat fără speranță de recuperare, indiferent la manifestările existenței cotidiene, la sentimente familiale sau la atingerea pasionată a iubirii.

Ce s-a întîmplat cu Shelby? În schimbul tuturor iluziilor cu care s-a hrănit în casa părintească și în colegiul pe care l-a frecventat, Shelby este pus cu brutalitate în fața vieții, a unei existențe care-l inspăimîntă prin cruzime sălbatecă, prin lipsa valorilor umane, de onestitate, demnitate personală, sociabilitate, în care fusese crescut.

Campania din care face parte este alcătuită din brute sau indivizi pe cale de abrutizare, al căror amuzament nocturn îl constituie bătăile între soldați, pînă la desființare fizică, alcoolul, femeile de moravuri ușoare. Shelby are de suportat asaltul a două zone de dizolvație umană: spitalul de campanie, în care muncește pînă la epuizare fizică, înconjurat de spectacolul dantesc al resturilor umane, încărcate de cele mai multe ori în felul imondicelor, în imense camioane pentru a fi îndepărtate, și campania soldaților și gradaților, camarazii săi de muncă, care îl înconjoară în felul animalelor de pradă. Prin inocență și onestitate, Shelby devine într-adevăr victima bătăii de joc a gradatului Blizzard, victimă în sensul cel mai exact, pentru că, în urma corecțiunilor fizice căpătate, trebuie internat el însuși în spital, de urgență, într-o stare gravă. Mai mult însă decît bătăile lui Blizzard, sau bătaia de joc a acoliților gradatului alcoolic, pe Shelby îl afectează lent, ca o maladie evolutivă, căreia pînă la urmă organismul cel mai solid nu-i poate rezista, însăși mentalitatea gregară, bestială în sensul cel mai propriu al cuvîntului, care domnește în armata americană. Există cîteva episoade de o violență unică, prin realitățile nude pe care le dezvăluie, neavînd însă un caracter naturalist, pentru că deține un puternic patos demascator din partea prozatorului.

Astfel este episodul întîrzierii frauduloase a cîtorva soldați din compania lui Shelby, inclusiv acesta, în Parisul eliberat. Soldaților americani le este, oficial, strict interzisă pătrunderea în capitala Franței (ocolită de altfel de către trupele care înaintează spre frontul german, pe drumuri lăturalnice) de teama unor dezerțiuni în masă. Teama comandamentului american este justificată de către episodul prezentat de Hoffman. Soldații pătrund în Paris aidoma unei haite, înfometată după trafic și bordeluri. Așezați la colțuri de stradă, „bravii eliberatori" ai Parisului vînd cetățenilor care le dau asalt, țigări, conserve și portocale, schimbînd totul pe alcool și întrebînd cu obstinație maniacală de adresa caselor de toleranță, sau pătrunzînd cu forța în ateliere de mode, într-o adevărată vînătoare grotescă. Descrierea comportării acestei haite în paradisul mult rîvnit, pe care în cele din urmă îl găsesc, este o pagină magistrală a nebuniei sexuale, constituind una din tristele realități ale occidentului.

În tonuri lugubre, de o teribilă violență demascatoare, este relatată tentativa de viol săvîrșită de un ofițer american, diplomat al unui colegiu de bun renume, împotriva unei tinere olandeze, în goana nebunească pe șosele pustii a unui jeep militar. Pentru a se salva, tînăra se aruncă din mașină, fiind ucisă pe loc, în timp ce ocupanții jeep-ului își continuă imperturbabili, în beție și bestialitate, goana demență.

Toată această atmosferă de viciu și disoluție pune cu încetul stăpînire pe Shelby, puritatea fiind înlocuită cu degringolada morală. Alunecarea are loc la Shelby explosiv. Ceea ce vede în jurul său îi provoacă un dezgust total, pe care nu și-l poate ineca în alcool pentru că nu are obișnuință. Un timp el rezistă, claustrat între zidurile purității lui, dar pînă la urmă presiunea cotidianului este prea puternică și bravul Lancelot se transformă într-un animal de pradă. Pentru a satisface condițiile unei prostituate din Stuttgart, el ucide sentinela spitalului de campanie și devalizează un stoc de penicilină, (marfă de trafic extrem de căutată) După șocul cadavrelor spitalului de campanie, aventura erotică constituie al doilea șoc dizolvant, pentru că erosul fusese visat de el sub prisma purității, a comuniunii sentimentale și nu a deliberatei animalități. Bolnav sufletește și îmbolnăvit fizicește de întîmplătoarea parteneră, Shelby nu mai poate rezista presiunii care se exercită asupra lui și se cufundă în marasmul unui puternic șoc nervos. Este internat într-un spital de alienați mintali (majoritatea simulanți, pentru a scăpa de ororile războiului) și, restabilit în limitele unui comportament normal, este trimis la vatră. În casa părintească se reîntoarce un ins aparent normal, dar oribil mutilat moralmente. Shelby este indiferent și stînjenit de manifestările iubirii părintești, nu o mai poate vedea pe logodnica sa, singura ființă cărela, înainte de a pleca în război, îi dedicase toată fervoarea purității sale, aerul orașului natal i se pare irespirabil, ca și atmosfera casei părintești. Shelby „era foarte obosit. Oboseala sa era aidoma unui drum lung, foarte lung și fără de sfîrșit".

De altfel Shelby nu este singurul tarat moral, în această carte a disoluției umane, în absența oricărei speranțe. Prietenii tînărului Lancelot, singurii oameni de care s-a putut apropia, în virtutea unei similitudini de sensibilitate, sînt victimele unui destin similar, sau aproape asemănător. Kemper, fermierul plin de onestitate, și Silver, modestul blănar, se sinucid evadînd din corturile spitalului de campanie, în primele rînduri ale armatei combatante. Gestul lor nu este eroic. Este în el o disperare mută, o dorință de a termina mai repede cu o existență care a devenit insuportabilă. Moody, poetul și dramaturgul ocazional, își înecă suferința morală în alcool și este găsit mort sub un recipient cu alcool metilic. Shelby nu se poate debarasa de senzația chinuitoare că „lumea este o îngrămădire de imondice". Tînărul crescut în atmosfera unor idealuri domestice, dar totuși pașnice, „avea sentimentul că se cufundă și nu făcea nici un efort pentru a se menține la suprafață. Nu se mai preocupa de el însuși, mai mult decît de gunoaiele care zilnic erau arse la apusul soarelui".

Ne aflăm, prin intermediul cărții lui Hoffman, într-o lume dezolantă în care, cum notează cu rece și calmă luciditate prozatorul, „eroismul nu există". Dar nu există nici umanitate. Romanul lui Hoffman este un rechizitoriu cutremurător nu numai împotriva războiului, și aș spune că nici măcar împotriva războiului, ci mai mult împotriva acelui mod de viață care transformă individul într-un animal feroce, dezlănțuit instinctual. În pofida comentatorilor occidentali, care au văzut în romanul prozatorului american un protest antirăzboinic, personal văd un subtil protest împotriva modului de viață american. Nu războiul este acela care-l distruge pe Shelby (el nu participă la nici o luptă și zgomotul carnagiului e auzit de la distanță), ci disoluția morală a vieții americane, exacerbată de condițiile războiului.

Cînd am terminat această carte, cutremurătoare prin dezolare, involuntar gîndurile s-au îndreptat către o altă carte, ca spre un liman al umanității și încrederii în viață. Cititorul bănuiește despre ce carte e vorba: „Povestea unui om adevărat" de Boris Polevoi, el însuși atît de cald, de uman și de entuziast, ca om și scriitor. Am înțeles, citind romanul lui Hoffman, stupoarea, altfel inexplicabilă, a americanului mijlociu, atunci cînd a aflat de povestea atît de adevărată a lui Meresiev. Neîncrezătorii veniți la Moscova, au pipăit insolent și stupefiați, în același timp, urmele picioarelor amputate ale pilotului sovietic și au urmărit, și mai stupefiați, evoluțiile îndrăznețe ale avionului pilotat de el în înaltul cerului. Pentru foarte mulți dintre compatrioții lui Shelby, victoria lui Meresiev asupra morții rămîne o enigmă, cînd în condițiile cotidianului american ei nu pot resimți, de multe ori, decît sentimentul drumului fără sfîrșit al unei teribile agonii. Dincolo de ficțiunea literară, în Shelby și Meresiev aflăm tipologia fundamentală a două lumi fundamental diferite, prin comportarea față de om. Shelby reprezintă figura tragică și crispată a unui mod de viață în care insul este destinat neființei, dispariției în pîntecul uriașului Moloh al intereselor meschine, pe cînd Meresiev surîde încrezător viitorului, după ce printr-o luptă, într-adevăr uluitoare, a învins moartea.

Ion Vitner

Tainele postului de radio R.I.A.S.

O telegramă din 5 octombrie a agenției vest germane DPA a anunțat că guvernul S.U.A. a alocat suplimentar postului de radio american „R.I.A.S." amplasat în Berlinul occidental, suma de 300.000 dolari, pentru mărirea puterii posturilor de emisie și pentru intensificarea activității sale propagandistice. Astfel, legăturile, de multă vreme publice, dintre conducerea R.I.A.S.-ului și oficialitatea americană, precum și rolul său nefast în războiul rece, au ieșit încă o dată la iveală. Pe de altă parte, zvonurile relative la încetarea subvenționării stației de radio din sectorul american, în urma numeroaselor eșecuri înregistrate, și a divulgării legăturilor ei directe cu Agenția Centrală de Informații a U.S.A., au fost brusc desmințite. Dar toate știrile referitoare la evacuarea R.I.A.S.-ului din Berlinul occidental au camuflat numai un nou efort de reorganizare, sub forme mai puțin expuse noilor contingențe, atît din viitorul oraș liber, cît și din întreaga Germanie.

Cum s-a născut și ce urmărește R.I.A.S.-ul

Postul de radio din sectorul american — semnificația exactă a titulaturii „R.I.A.S." — s-a născut în anul 1947, în perioada cînd Departamentul de stat părăsise cu totul politica de colaborare în cadrul fostei coaliții antihitleriste și se pregătea, în primul rînd, la separarea Germaniei și, în al doilea rînd, la dezlănțuirea războiului rece. Depinzînd însă formal de „State Departament", R.I.A.S-ul trebuia, după vorbele generalului Ryan — „să fie o verigă pe drumul reconstrucției Berlinului".

„Reconstrucția" era însă foarte curios conceput, întrucît, din primele momente ale funcționării sale, s-a remarcat că R.I.A.S.-ul urmărea cu perseverență țelurile pe care Allen W. Dulles le prescrisese spionajului american în Germania.

Intr-adevăr, n-a trebuit să treacă multă vreme pentru a se remarca că absolut toate emisiunile, începînd de la știrile politice și pînă la programele pentru copii intitulate „Uncle Tobias", de la serile literare și pînă la „Șlagărul săptămînii", urmăreau trei obiective:

1). discreditarea ordinei de stat din R.D.G. și, în măsura posibilului, îndemnarea cetățenilor la contrarevoluție.

2). frînarea dezvoltării social-politice și economice a R. D. G. și, în sfîrșit,

3). recrutarea agenților și îndrumarea lor în sectoarele militar și economic.

Foarte limpede, aceste țeluri au fost confirmate de două mărturii, nedesmințite ulterior. Prima se datorește lui Filden, Directorul adjunct al R.I.A.S.-ului, care a declarat la 13 februarie 1938, într-o scrisoare adresată „Asociației pentru apărarea drepturilor compozitorilor": R.I.A.S.-ul este o întreprindere a guvernului S. U. A. Sarcinile sale sînt de ordin politic. Emisiunile muzicale sînt o sarcină secundară, care ajută la dezvoltarea problemei principale, problema politică".

A doua mărturie lămurește ce înțelege R. I. A. S.-ul, prin „problema politică". Ea se datorește ziarului „Chicago Daily Tribune": Noi trebuie să încercăm, cu toate mijloacele și printr-o propagandă neîncetată, să creăm în zona de ocupație sovietică (astfel numesc oficialitățile americane R.D.G., nota ns.) o armată de guerilă. Cartierul ei general, firește, trebuie să se afle în Berlinul occidental. Recrutarea, ca și transmiterea de ordine pînă la momentul indicat, constituie sarcina principală a R.I.A.S.-ului.

In ceea ce privește „momentul indicat", de cînd raportul de forțe s-a schimbat în favoarea lagărului socialist, el a devenit nu numai coșmarul strategilor Pentagonului ci și al conducătorilor R.I.A.S.-ului.

Milioane irosite

Cele trei sute de mii de dolari, recent adăugați fondurilor postului de radio american din Berlinul occidental, vor mări fără îndoială veniturile celor ce profită de pe urma existenței lui. Ele se adaugă bugetului anual, a cărui cifră aproximativă poate fi lesne dedusă. Se știe, de pildă, că, analizînd muntele de datorii lăsate de administrația Eisenhower, Congresul S. U. A. a calculat că R. I. A. S. a înghițit circa 3 milioane dolari anual. Actualmente probabil că cifra s-a urcat la aproximativ 5 milioane. Dar sînt milioane irosite în vînt, pentru că rezultatele obținute n-au îndreptățit cu nimic nici investițiile și nici speranțele puse în ele.

Această situație, combinată cu jena financiară de care suferă atît de acut noua administrație americană, precum și cu discuțiile purtate între guvernele de la Washington și Bonn, au determinat pe senatorul american Ellender să ceară în Congres ca „pe viitor, Republica federală să ia asupra sa cheltuielile fostului R.I.A.S." Dar domnii de la Bonn au fost surzi la sugestiile lui Mister Ellender și se pare că Willy Brandt, primarul Berlinului Occidental, în cursul recentei sale călătorii-fulger la Washington, a reușit să convingă Departamentul de stat de necesitatea prelungirii subvenționării R.I.A.S.-ului.

Retragerea pe noi poziții

Dar propunerile sovietice de lichidare a rămășițelor celui de al doilea război mondial, de încheiere a Tratatului de pace cu cele două state germane și de normalizare a situației Berlinului occidental, prin transformarea lui în oraș liber, au provocat panică în rîndurile propovăduitorilor războiului rece. Știind că momentul normalizării situației se apropie, o serie de instituții economice și politice din Berlinul occidental au început, dacă nu să-și facă bagajele, în tot cazul să-și reducă treptat activitatea, transportînd-o în Germania federală.

După toate informațiile, o situație similară se petrece actualmente și la R.I.A.S. Încă de la sfîrșitul anului trecut, peste 150 colaboratori ai postului de radio american au părăsit Berlinul occidental, fie din cauza concedierilor necesitate de mutarea parțială, fie din cauza deplasării pe noi poziții a R.I.A.S.-ului. Se părea că o nouă etapă a „reducerilor" a început o dată cu administrația Kenedy, cînd directorul R.I.A.S.-ului. Clifford, și directorul programelor, Heinz Adolf von Heintze, au obligat pe foștii colaboratori să păstreze totală discreție. Noile subvenții de 300.000 dolari arată însă că „reducerile" sînt menite a se opri și că „specialiștii", care și-au făcut bagajele în Berlinul occidental, se refugiază chiar mai departe de Germania federală și anume în ...Luxemburg.

Post gigant, țară mică

Marele ducat al Luxemburgului (membru al N. A. T. O. din 1949), cu teritoriul său de 2.500 kmp, face parte din rîndul țărilor pitice ale Europei. Este bine cunoscută lupta de rezistență pe care au dus-o luxemburghezii împotriva ocupației naziste și a Gestapo-ului hitlerist. Tot atît de bine cunoscut este oțelul de cea mai bună calitate produs în uzinele luxemburgheze. În pofida sacrificiilor și voinței poporului, guvernul acestei țări a împins-o pe o linie net militaristă. Mai puțin cunoscut este însă faptul că în cea mai mică țară a N.A.T.O.-ului a fost instalat cel mai puternic post de emisiune din Europa Occidentală: radio Luxemburg. Postul de radio dispune de următoarele posibilități:

a) emițătorul pe unde lungi de 1293 metri, putere 500kw.

b) postul pe unde medii de 208 metri, putere 350 kw.

c) postul pe unde scurte 49 m., putere 50 kw.

d) postul de televiziune cu o rază de acțiune de 150 km.

e) studiouri la Luxemburg, Paris, Londra și Bruxelles.

Acoperirea financiară este făcută de bănci americane; ele dispun de 70 la sută din capitalul total (generalul Clay: „Cine plătește, acela comandă").

Împotriva istoriei

Cazați la „Radio Luxemburg", o parte din colaboratorii R.I.A.S.-ului se așteaptă acum la orice eventualitate. Adică la cea mai probabilă dintre ele: clipa cînd postul de radio american va fi obligat de împrejurări să-și ia cu totul tălpășița din Berlinul occidental. Eventualitatea aceasta nu este chiar atît de depărtată și, în așteptare, folosind toate mijloacele tehnice și financiare de care dispun, oamenii lui Clifford contribuie intens la activarea războiului rece. Se adoptă formule noi, se trece la o atitudine mai „diplomatică", mai puțin rigidă, pentru inducerea în eroare a auditorilor. În plus, se pun în practică metode într-adevăr americane, de momeală: fericitările, invitațiile de participare la „cluburi" organizate de postul de radio, invitațiile de colaborare („scrieți-ne în curînd"), organizarea unei cartoteci a auditorilor și „colaboratorilor ocazionali", toate acestea vădesc intenția de a evita căile care au dus la eșecul răsunător al R.I.A.S.-ului.

Dar metodele noi nu vor putea masca țelurile vechi. Opinia publică europeană este actualmente suficient de matură, pentru a judeca la justa lor valoare manifestările celor de la radio Luxemburg ca și ale acelora de la R.I.A.S. Adevărul își face tot mai mult loc printre marile mase și sutele de mii, sau chiar milioanele de dolari ale spionajului radiofonic american în Europa, nu vor reuși să opreasă în loc mersul istoriei.

N. Osman

Sediul postului de radio R.I.A.S., din Berlinul occidental.

Scriitorii sovietici despre proiectul de Program al P.C.U.S.

V. Kocetov:

MĂREȚUL PROGRAM

Recitești rîndurile proiectului noului Program, reflectezi asupra lor... Cît de mari sînt sarcinile ce ne revin nouă, lucrători ai literaturii și artei! Cît de precis și clar spune despre acest lucru partidul: „Pătrunse de optimism și de idei comuniste, literatura și arta trebuie să educe în omul sovietic calitățile constructorului lumii noi, să servească ca izvor de bucurie și inspirație pentru milioane de oameni, să exprime și să unească voința lor, simțămintele și gîndurile lor, să servească drept mijloc pentru îmbogățirea ideologică și educația lor morală".

Dacă vrem să participăm cu toate forțele la marile opere menționate de partid, și nu să stăm pe de lături, să nu fim observatori impasibili sau meșteșugari izolați care au patentat numai înregistrarea lipsurilor și contemplarea gunoiului pe șantierul de construcții al noii societăți, dacă vrem să fim constructori activi ai comunismului, — aceasta chemare a partidului trebuie să devină farul nostru ideologic și estetic.

Semion Babaevski:

DE LA INIMĂ LA INIMĂ

Am citit cu emoție capitolul în care se vorbește despre rolul literaturii și artei în viața poporului sovietic și m-am gîndit, involuntar, la viața mea în literatură, la ce am scris și la ce visez să scriu. Involuntar, am început și eu să subliniez cuvintele și frazele, pe care voiam să le reții. Mi-au căzut la inimă îndeosebi cuvintele proiectului de Program care spun că literatura și arta „sînt menite să servească drept izvor de bucurie și inspirație pentru milioane de oameni, să exprime voința, sentimentele și gîndurile lor, să le servească drept mijloc de îmbogățire ideologică și de educare morală".

Lucrurile sînt exprimate atît de simplu, atît de bine, încît este imposibil a le concretiza și mai simplu și mai bine, și mai accesibil. Literatura sovietică este chemată să servească drept izvor de bucurie și inspirație. Ce sens profund în aceste cuvinte! Ce sarcină nobilă, de onoare și de răspundere pune Partidul în fața noastră, a scriitorilor.

Ian Niedre:

SCRIITORUL ȘI EROUL SĂU

Niciodată și nicăieri în decursul istoriei anterioare a omenirii nu au existat condiții atît de favorabile pentru înflorirea forțelor creatoare ale personalității, așa cum există acum în Uniunea Sovietică. Chiar și dușmanii noștri pe frontul ideologic nu neagă acest lucru.

Cel de al XXII-lea Congres al Partidului Comunist va da popoarelor un program practic, care să transpună în viață comunismul într-o perioadă de timp foarte apropiată. Pregătindu-se pentru acest eveniment epocal, oamenii muncii din Patria noastră își propun obiective care să solicite încordarea tuturor forțelor lor creatoare. Poporul sovietic tinde spre noi înălțimi. Se înțelege de la sine că și lucrătorii în domeniul cuvîntului artistic tind să crească în înălțime, revenindu-le sarcina de a susține năzuința arzătoare pentru tot ce este sublim, minunat, uman. Iar acest lucru este indisolubil legat de obligația de a sonda mai adînc, de a cerceta mai profund, de a studia neîncetat viața.

Petrus Brovka:

TEMA PRINCIPALĂ

Astăzi se poate afirma cu curaj: cu toate că noi, scriitorii, sîntem încă datori poporului, literatura noastră, datorită grijii neobosite a partidului și guvernului, se găsește în dezvoltare.

Nu există nicăieri în lume condiții favorabile pentru dezvoltarea talentelor, cum există la noi. Nu de mult am avut prilejul să fiu în Statele Unite ale Americii. Acolo artiștii și scriitorii, pentru a-și cîștiga existența, sînt obligați să satisfacă gusturile denaturate ale burgheziior îmbuibați.

Acum doi ani, la Stockholm, am avut prilejul să discut cu un cunoscut poet — muncitor suedez. El are aproape 70 de ani, dar, după cele spuse de el, n-a putut trăi din munca literară nici măcar un singur an. Pentru ca să trăiască, el trebuie să muncească din greu muncă fizică. Despre ce veniturl din literatură poate fi vorba, dacă volumașele de poezii se editează în Suedia în tiraje de 500 exemplare. Trăiesc fără să ducă lipsuri numai aceia care-și comercializează talentul, adaptîndu-se gusturilor burgheze.

Iar la noi — ce condiții minunate pentru muncă! Să existe numai talent și năzuința de a munci pentru binele Patriei!

Noi, scriitorii, trebuie să muncim pentru popor cu o și mai mare însuflețire, să creăm valori artistice, care să ajute poporul să trăiască, să muncească, să lupte pentru afirmarea noilor forme de existență. Romanele noastre, poemele, poeziile trebuie să influențeze în mod activ masele, să ajute oamenii în lupta pentru pace, pentru viitorul luminos al omenirii — comunismul.

Lev Nikulin:

A TRĂI ÎN CONTEMPORANEITATE

Cînd am scris aceste rînduri, m-am gîndit tot timpul la faptul cum crește și se lărgește acum în țara noastră întrecerea întregului popor în cinstea celui de al XXII-lea Congres al Partidului. Truditorii uzinelor și cîmpiilor își asumă sarcini de onoare — să depășească planurile, să muncească excepțional. Și noi, muncitori pe frontul literaturii și artei, trebuie să tindem spre perfecțiune în munca noastră, să atingem acea putere emoțională care caracterizează de multă vreme literatura noastră clasică și cele mai bune opere ale scriitorilor sovietici.

Galina Serebriakova:

CODUL MORAL AL OMULUI SOVIETIC

Nu poți să citești fără profundă emoție și bucurie cuvintele simple și măreț prin simplitatea lor, pline de o uriașă semnificație, referitoare la codul moral al constructorului comunismului, înscrise în proiectul de Program al partidului.

Unul din punctele codului moralei comuniste spune: „Relații umane și respect reciproc între oameni; oamenii să aibă unul față de altul o atitudine de prieten, de tovarăș și frate".

Îmi amintesc întîlnirea scriitorilor cu Romain Rolland în anul 1935. El ne spunea: „Unii înțeleg, prin cuvîntul civilizație, existența cravatei și a periuței de dinți. Este nejust. Alții definesc, prin ea, construcția clădirilor și metroului. Acest lucru este foarte important, dar igiena și construcțiile sînt numai calea, baza, gospodăria auxiliară a civilizației. Civilizația înseamnă raporturile între oameni. Înseamnă cinste. Înseamnă biciuirea și dezrădăcinarea calomniei și minciunii, înseamnă nimicirea birfelor și a inculturii, înseamnă purificarea sufletului omenesc, și nu numai a modului de viață. Înseamnă dragoste și prietenie în cel mai înalt înțeles. Și, ce este principal, înseamnă măreția slujirii ideii și oamenilor.

Este suficient să ne adîncim în istoria poporului sovietic, ca să vedem cît de mult s-a făcut deja în direcția formării omului nou. Letopisețul faptelor pline de eroism, de luptă și de muncă este confirmarea elocventă a acestui lucru. Conform noii morale comuniste, au acționat Iuri Gagarin și Gherman Titov, cînd s-au ridicat în Cosmos.

Scopul faptei eroice este multilateral, dar este întotdeauna o consecință a unei inimi fierbinți și mari.

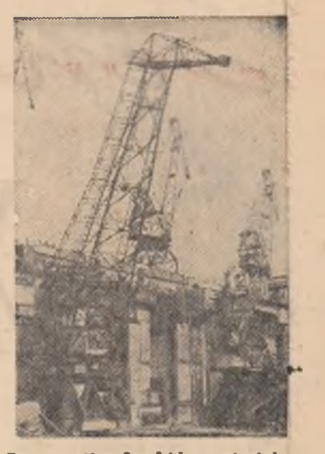

Pe șantierul hidrocentralei „Votkinsk".

Eroul Muncii Socialiste, Mihail Pavlovici Orlov

La uzinele „Sormova roșie", automatizarea a fost introdusă pe scară largă.

Noua sală a cinematografului „Rossia"

Oțel... Viitorul are nevoie de cît mai mult oțel

Se înalță noile cartiere ale Moscovei

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon 17.07.99; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii — „I. V. Stalin"